

De Vlaamse Rand: socio-economisch profiel en een blik op het Vlaamse karakter

Daniël Derudder

Studiedienst van de Vlaamse Regering

Vlaamse overheid

De Vlaamse Rand: socio-economisch profiel en een blik op het Vlaamse karakter

Daniël Derudder

Samenstelling
Diensten voor het Algemeen
Regeringsbeleid
Studiedienst van de Vlaamse Regering

Daniël Derudder

Leescomité
Veerle Beyst, Pieter De Maesschalck, Josée Lemaître, Guy Pauwels, Myriam Vanweddungen

Verantwoordelijke uitgever
Josée Lemaître
Administrateur-generaal
Boudewijnlaan 30 - bus 23
1000 Brussel

Lay-out cover
Diensten voor het Algemeen
Regeringsbeleid
Communicatie
Patricia Van Dichel

Druk
Drukkerij Hendrix NV

Depotnummer
D/2009/3241/110

Bestellingen
<http://publicaties.vlaanderen.be>

Inhoudstafel

1. Inleiding	1
2. Leeswijzer	4
DEEL I SOCIAAL-ECONOMISCH PROFIEL VAN DE VLAAMSE RAND	5
1. Demografische context	5
1.1. Bevolkingsdichtheid.....	5
1.2. Bevolkingsgroei.....	5
1.3. Migratie - algemeen.....	6
1.4. Leeftijdsstructuur.....	8
1.5. Bevolkingsvooruitzichten.....	10
2. Welvaart, kansarmoede en welzijn	11
2.1. Fiscale inkomens.....	11
2.2. Kansarmoede.....	14
2.3. Welzijnsvoorzieningen.....	16
2.3.1. Bijzondere jeugdbijstand.....	16
2.3.2. Personen met een handicap.....	16
2.3.3. Centra voor Algemeen Welzijnswerk.....	16
2.3.4. Ouderenvoorzieningen.....	16
2.3.5. Kortverblijf- en dagcentra voor ouderen.....	17
2.3.6. Gezinszorg.....	17
2.3.7. Kinderopvang en buitenschoolse opvang.....	18
2.4. Geneeskundig aanbod.....	19
2.4.1. Eerstelijnszorg.....	19
2.4.2. Ziekenhuizen.....	19
2.4.3. Beschut wonen.....	20
2.4.4. Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg.....	20
3. Cultuur en jeugdbeleid	20
3.1. Cultuurcentra en gemeenschapscentra.....	20
3.2. Culturele voorstellingen.....	21
3.3. Bibliotheken.....	22
3.4. Jeugdwerkindex.....	22
4. Ruimtegebruik	23
4.1. Bebouwde oppervlakte.....	23
4.1.1. Residentiële component.....	24
4.1.2. Economische component.....	25
4.1.3. Oppervlakte voor andere gebouwen.....	26
4.2. Onbebouwde oppervlakte.....	27
4.2.1. Akkerland en grasland.....	27

4.2.2. Bossen, boomgaarden, tuinen en parken	28
4.3. Evolutie van de bebouwde oppervlakte (1985-2007).....	29
4.4. Evolutie van de onbebouwde oppervlakte (1985-2007)	30
5. Wonen	31
5.1. Groei van het woningaanbod	31
5.2. Ouderdom van de gebouwen	31
5.3. Woningtypes	31
5.4. Energieverbruik	32
5.5. Afvalproductie	32
5.6. Riolering en waterzuivering	33
5.7. Sociale woningmarkt.....	34
5.8. Vastgoedmarkt	35
5.8.1. Gemiddelde aankooprijzen.....	35
5.8.2. Evolutie vastgoedprijzen	38
5.9. Betaalbaarheid van de woningen en bouwgronden	41
5.10. Bouwconjunctuur	42
5.11. Gemiddelde oppervlakte bouwgronden	44
6. Economische structuur en arbeidsmarkt.....	45
6.1. Ondernemingen	45
6.1.1. Dynamiek van de ondernemingen	45
6.1.2. Sectorale verdeling van de ondernemingen	46
6.2. Slagkracht van de ondernemingen	48
6.2.1. Toegevoegde waarde per werknemer, investeringsratio en rendabiliteit	48
6.3. Arbeidsmarkt en tewerkstelling.....	49
6.4. Werkloosheid	52
6.4.1. Werkloosheidsgraad	52
6.4.2. Werkzoekenden volgens leeftijd, opleiding, etniciteit en taalsituatie.....	53
6.5. Kenmerken van de werkende bevolking	56
6.5.1. Verdeling loontrekkenden-zelfstandigen	56
6.5.2. Evolutie van de loontrekkende tewerkstelling en van zelfstandige arbeid	56
6.5.3. Sectorale kenmerken van de loontrekkende tewerkstelling	57
6.5.4. Specialisatiegraad	60
6.5.5. Loontrekkende tewerkstelling in innoverende sectoren	63
7. Mobiliteit en verkeersveiligheid.....	63
7.1. Wegennet	63
7.2. Wagenpark.....	63
7.3. Voertuigkilometer, bezettingsgraad en congestie	64
7.4. Openbaar vervoer.....	65
7.5. Verkeersveiligheid.....	66

Deel II HET VLAAMSE EN INTERNATIONALE KARAKTER VAN DE RAND.....	67
1. Vlaams karakter	67
2. Indicatoren voor het Vlaamse en internationale karakter	68
2.1. Buitenlandse bevolking.....	68
2.1.1. Aandeel buitenlandse bevolking	68
2.1.2. Samenstelling van de buitenlandse bevolking	70
2.2. Internationale migratie	71
2.3. Binnenlandse migratie	73
2.3.1 Overzicht.....	73
2.3.2 Migratie met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	75
2.3.3. Migratie met de rest van Vlaanderen	76
2.3.4. Migratie met het Waalse Gewest	77
2.3.5. Migratie binnen de Vlaamse Rand.....	78
2.3.6. Binnenlandse migratie naar leeftijd	78
2.4. Nationaliteit van jonge kinderen.....	80
2.5. Nationaliteit van moeders bij hun geboorte	81
2.6. Taalsituatie binnen het gezin.....	82
2.7. Anderstalige leerlingen in het onderwijs	88
2.7.1. Inschrijvingsratio's	88
2.7.2. Kleuter- en lager onderwijs in de zes faciliteitengemeenten.....	89
2.7.3. Leerlingen met thuistaal niet-Nederlands op basis van de GOK-indicatoren.....	90
BESLUIT	91
Bibliografie.....	98
Lijst van tabellen	100
Lijst van figuren	102

1. Inleiding

De 19 gemeenten van de Vlaamse Rand ontleen hun bijzondere status aan de onmiddellijke nabijheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De regio vormt geen bestuurlijk administratieve eenheid. Ook op socio-economisch, demografisch, taalkundig en ruimtelijk vlak zijn de verschillen tussen de randgemeenten onderling vaak groot. Toch onderscheidt de Vlaamse Rand zich als geheel van de rest van Vlaanderen door een karakteristiek en specifiek profiel.

Het beleid van de Vlaamse Regering heeft al geruime tijd speciale aandacht voor de Rand. Om deze bijzondere focus ook te verankeren binnen het kader van de uitvoerende macht werd een minister aangeduid met een **coördinerende bevoegdheid** over de regio. Voor de regeerperiode 2004-2009 is dit minister Frank Vandenbroucke.

De uitgangspunten en doelstellingen van het specifieke beleid met betrekking tot de Vlaamse Rand werden geconcretiseerd in het **Regeerakkoord**¹ onder de titel '*De Vlaamse Rand en de faciliteitengemeenten verdienen meer aandacht*'. In de opeenvolgende **beleidsnota's**² en **-brieven**³ wordt een geïntegreerde aanpak uitgestippeld over meerdere beleidsdomeinen heen. Het Regeerakkoord 2004-2009 stelt dat het Nederlandstalige karakter van de Rand én de levenskwaliteit in de Rand op het vlak van huisvesting, welzijn, onderwijs, cultuur, natuur en leefmilieu moeten bevorderd worden. Daartoe moet samengewerkt worden met alle betrokken beleidsactoren, inclusief het middenveld en het verenigingsleven. De beleidsnota en beleidsbrieven vertalen dit als "*Samenwerken voor een goed Vlaams bestuur in de Vlaamse Rand*". De missie bestaat dus uit drie delen, ten eerste het versterken van het Vlaamse karakter (Vlaams bestuur), ten tweede de bevordering van de levenskwaliteit (goed bestuur) en ten derde de samenwerking met alle actoren in goed nabuurschap met Brussel.

In de Beleidsbrief 2009 Vlaamse Rand⁴, de laatste van de legislatuur, worden de genomen initiatieven, maatregelen en eerdere beleidsopties bestendigd en geëvalueerd, zodat ook in de volgende legislatuur het beleid op duurzame basis kan voortgezet worden.

Andere belangrijke actoren naast de Vlaamse overheid en de gemeentebesturen zijn de **provincie Vlaams-Brabant**⁵ en het privaatrechterlijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap **vzw "de Rand"**⁶. Vzw De Rand ondersteunt en consolideert het Nederlandstalige karakter van de Vlaamse rand rond Brussel via de werking en uitbouw van haar gemeenschapscentra.

Om het beleid van de Vlaamse overheden op de verschillende beleidsdomeinen gestalte te geven en te coördineren werd op initiatief van bevoegd minister Frank Vandenbroucke op 18 april 2005 de **Task Force Vlaamse Rand** opgericht. Die ambtelijke werkgroep wordt voorgezeten door de gouverneur van de provincie Vlaams-Brabant. Alle Vlaamse ministers wezen voor hun beleidsdomeinen deskundigen uit de administratie aan. Ook vzw "*de Rand*" en de provincie Vlaams-Brabant zijn in de *Task Force Vlaamse Rand* vertegenwoordigd. Het

---

¹ Vlaamse Regering, *Regeerakkoord 2004. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, pp. 78-79. Zie: <http://start.vlaanderen.be/documenten/vlaamsregeerakkoord2004.pdf>.

² Vandenbroucke, Frank, *Beleidsnota 2004-2009. Samenwerken voor een goed Vlaams bestuur in de Vlaamse Rand*. Zie: http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/regering/beleidsnotas2004/vandenbroucke/vlaamse_rand.pdf.

³ Vandenbroucke, Frank, *Beleidsbrief Vlaamse Rand. Beleidsprioriteiten 2005-2006*. Zie: http://www.vlaamserand.be/_docs/beleidsbrief_vlaamse_rand_2006.pdf. Vandenbroucke, Frank, *Beleidsbrief Vlaamse Rand. Beleidsprioriteiten 2006-2007*. Zie: http://www.vlaamserand.be/_docs/beleidsbrief_vlaamse_rand_2007.doc. Vandenbroucke, Frank, *Beleidsbrief 2009 Vlaamse Rand*. Zie: <http://www.briobrusseel.be/assets/beleidsdocumenten/beleidsbrief%20de%20vlaamse%20rand%202009.pdf>.

⁴ Vandenbroucke, Frank, *Beleidsbrief 2009 Vlaamse Rand*. Zie: <http://www.briobrusseel.be/assets/beleidsdocumenten/beleidsbrief%20de%20vlaamse%20rand%202009.pdf>.

⁵ Zie: <http://www.vlaamsbrabant.be>.

⁶ Zie: <http://www.derand.be>.

secretariaat wordt verzorgd door de cel *Coördinatie Vlaamse Rand* van de Stafdienst van de Vlaamse Regering. Deze coördinatiecel beheert ook de nieuwe website voor de Rand⁷.

In 2007 werd in opdracht van de cel Coördinatie Vlaamse Rand gestart met de ontwikkeling van een documentatiecentrum over en voor de Vlaamse Rand⁸. Hiervoor werd een samenwerkingsverband gecreëerd tussen verschillende partners, meerbepaald de cel Coördinatie Vlaamse Rand, de Studiedienst van de Vlaamse Regering, vzw 'de Rand', de Provincie Vlaams-Brabant en BRIO. Op deze nieuwe website worden zoveel mogelijk wetenschappelijke en andere relevante informatie over de 19 Vlaamse randgemeenten samengebracht.

De Vlaamse Rand wordt hier zoals in de beleidsnota van de bevoegde Vlaamse minister omschreven als de **19 gemeenten** die aan het grondgebied van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest grenzen en/of aan één van de zes facilitatengemeenten. In alfabetische orde omvat dit de gemeenten Asse, Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Grimbergen, Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Meise, Merchtem, Overijse, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Tervuren, Vilvoorde, Wemmel, Wezembeek-Oppem en Zaventem.

Van deze negentien gemeenten behoren er achttien tot het arrondissement Halle-Vilvoorde; enkel Tervuren behoort tot het arrondissement Leuven.

Alle gemeenten van de Vlaamse Rand maken deel uit van het Nederlandse taalgebied van België. Voor zes randgemeenten, in het bijzonder voor Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem, voorziet de taalwetgeving in een aparte taalregeling met de toekenning van zogenaamde *taalfaciliteiten*.

Een **gemeente met taalfaciliteiten** voert haar bestuur in de taal van het taalgebied waartoe ze behoort, maar ze moet in haar dienstverlening aan het publiek de andere erkende taal dan de taal van het taalgebied gebruiken op verzoek van de betrokkene. Volgens de omzendbrieven Peeters⁹ en Martens¹⁰ van de Vlaamse Regering is in de taalfacilitatengemeenten rond Brussel het Nederlands met voorrang de taal van de dienstverlening, maar bij wijze van uitzondering kan de particulier op uitdrukkelijk te herhalen verzoek kiezen voor behandeling in het Frans.

Deze omzendbrieven werden in 2005 in een nieuwe omzendbrief¹¹ van minister van Binnenlands Bestuur Marino Keulen verder verfijnd. Daarnaast kan in een gemeente met faciliteiten op verzoek van zestien gezinshoofden per gemeente volgens de wet van 2 augustus 1963 kleuter- en lager onderwijs voor Franstalige kinderen worden ingericht. In het kader van een meningsverschil tussen de Vlaamse Regering en de burgemeester van de facilitatengemeente Wezembeek-Oppem, herbevestigde de Raad van State in 2008 de geldigheid van de omzendbrief Peeters¹².

---

⁷ Zie: <http://www.devlaamserand.be>.

⁸ Zie: <http://www.docu.vlaamserand.be/ned/default.asp>.

⁹ Peeters, Leo, *Omzendbrief BA 97/22 van 16 december 1997 betreffende het taalgebruik in gemeentebesturen van het Nederlandse taalgebied*.
Zie: <http://www.binnenland.vlaanderen.be/regelgeving/omzendbrieven/omz16.12.1997.htm>.

¹⁰ Martens, Luc, *Herschikking van de taken administratief toezicht t.a.v. de OCMW's tussen de Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn (AGMW) en de Administratie Binnenlandse Aangelegenheden (ABA) - beslissing van de Vlaamse Regering van 20 januari 1998*.
Zie: <http://binnenland.vlaanderen.be/regelgeving/omzendbrieven/omz5.5.1998.htm>.

¹¹ Keulen, Marino, *Taalgebruik in de gemeente- en OCMW-besturen en in de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden - interpretatie en gevolgen van de arresten van de Raad van State van 23 december 2004 - omzendbrief BA 2005/03 van 8 juli 2005*.
Zie: <http://www.binnenland.vlaanderen.be/regelgeving/omzendbrieven/omz8.7.2005.htm>.

¹² http://www.briobrussel.be/assets/vlaamserand/raadvanstate/raadvanstate_arrest184353.pdf.

Er wordt veel over de Vlaamse Rand gesproken, maar het ontbreekt vaak aan recente objectieve gegevens. Beleidsmakers én inwoners willen weten welke effecten de verschillende maatregelen tot op heden hebben. Er is met andere woorden behoefte aan een goede statistische databank en aan onderzoeken die meer diepgaand graven naar oorzaken, gevolgen.

De Studiedienst van de Vlaamse Regering tracht aan deze verzuchting zo goed als mogelijk tegemoet te komen. Zo werden al volgende bijdragen geleverd:

- *De migratiebewegingen in de Vlaamse rand rond Brussel 1995-2003, zie NOT@s5*
- *Statistisch Profiel van de provincie Vlaams-Brabant, zie NOT@s10 met statistische bijlagen*
- *Sociaaleconomisch profiel van de Vlaamse Rand en een blik op het Vlaamse karakter, zie SVR-Rapport 2007/1*
- *Migratiebewegingen in het Vlaamse Gewest in de periode 1997-2006, zie SVR-Rapport 2008/2*

Deze publicaties zijn elektronisch raadpleegbaar op

<http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Pages/default.aspx> in de menu's 'Publicaties - APS-Not@s' en 'Publicaties - SVR-Rapport'.

Begin 2006 kwam de interactieve databank www.lokaalstatistieken.be tot stand. Deze portaalsite is het resultaat van een samenwerkingsverband tussen de Studiedienst van de Vlaamse Regering, het Agentschap voor Binnenlands Bestuur, de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG) en de Vlaamse Vereniging van Provincies (VVP). Het bevat honderden reeksen met cijfers tot op het gemeentelijke niveau. Onder de rubriek *Cijfers voor beleidsplannen - Vlaamse Rand*¹³ wordt de voornaamste statistische informatie over de 19 Vlaamse randgemeenten op een dynamische manier in overzichtelijke tabellen per rubriek gepresenteerd. Deze databank wordt continu aangevuld.

¹³ Zie: http://aps.vlaanderen.be/lokaal/lokale_indicatoren_Vlaamserand.htm.

2. Leeswijzer

Om het beleid op het gebied van de *bevordering van de levenskwaliteit* te ondersteunen schetsen we een **socio-economisch profiel van de regio**. Hierin komen thema's aan bod zoals demografie, ruimtegebruik, economie en arbeidsmarkt, wonen, mobiliteit, welzijn, cultuur...

In een volgend deel geven we een overzicht van beschikbaar cijfermateriaal met betrekking tot de beleidsdoelstelling **versterking van het Vlaamse karakter** van de Rand.

We trachten telkens de **evolutie** op al deze domeinen te schetsen, door de huidige of meest recente situatie met de situatie in 1990 te vergelijken. Voor heel wat indicatoren kunnen we echter zo ver niet teruggaan, zodat we ons met minder lange vergelijkingsperiodes moeten tevreden stellen. Ten tweede **vergelijken** we de Vlaamse Rand **extern**, waarbij we het arrondissement Halle-Vilvoorde (dat 18 van de 19 randgemeenten omvat), de provincie Vlaams-Brabant, het Vlaamse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als referentiepunt nemen. Ten derde vergelijken we indien zinvol de Vlaamse Rand **intern**. Regelmatig zal blijken dat de Rand geen monolithisch blok vormt. Daarom nemen we ook de gemeenten in de analyse op. We maken eveneens een onderscheid tussen de faciliteitengemeenten en de overige randgemeenten. Tussen deze twee categorieën van gemeenten bestaan vaak beleidsverschillen, die ook in de cijfers hun weerslag vinden.

Voor deze analyse is een beroep gedaan op heel wat **databanken**. We vermelden onder meer Ecodata¹⁴ op de website¹⁵ van de FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), Arvastat¹⁶ van de VDAB, de Vlaamse arbeidsrekening van het Steunpunt Werk en Sociale Economie¹⁷, de gegevens van het Vlaams Agentschap Zorg & Gezondheid¹⁸, de cijfers met betrekking tot het welzijnsaanbod via het Informatiesysteem Welzijn, Volksgezondheid en Gezin - Cultuur, Jeugd, Sport en Media¹⁹, de Gemeentelijke Kindrapporten²⁰ van Kind & Gezin, de bevolkingskubussen en de website www.lokaalstatistieken.be van de Studiedienst van de Vlaamse Regering,

We hebben ook een beroep kunnen doen op een aantal personen om bijkomende gegevens te bezorgen. Onze dank gaat hiervoor uit naar Rita Eggermont van Kind & Gezin, Willem Vansina van de VDAB, Jan Colpaert van de HUBrussel en Bruno Lamelyn van het Departement Onderwijs en Vorming. Tot slot willen we alle domeinverantwoordelijken (Veerle Beyst, Pieter De Maesschalck, Dirk Festraets, Michael Goethals, Edith Lodewijckx, Dirk Moons, Guy Pauwels, Edwin Pelfrene, Hilde Schelfaut, Dirk Smets, Stefaan Tubex, Myriam Vanweddingen, Thierry Vergeynst en Paul Willems) van de Studiedienst van de Vlaamse Regering bedanken die achtergrondinformatie gaven, evenals Greta Sienap die instond voor het ontwerp van de kaartjes, Naomi Plevoets die verantwoordelijk was voor de aanlevering van de kadastrale gegevens en Karina Van De Velde die de vormgeving verzorgde.

---

¹⁴ Zie http://ecodata.mineco.fgov.be/Nl/begin_nl.htm.

¹⁵ Zie http://www.statbel.fgov.be/home_nl.asp.

¹⁶ Zie <http://arvastat.vdab.be/nwwz/index.htm>.

¹⁷ Zie <http://www.steunpuntwse.be>.

¹⁸ Zie <http://www.zorg-en-gezondheid.be/cijfers.aspx>

¹⁹ Zie <http://mis.vlaanderen.be>.

²⁰ Zie http://www.kindengezin.be/KG/Tools/intro_gkr.jsp.

1. Demografische context

1.1. Bevolkingsdichtheid

Het grondgebied van de Vlaamse Rand strekt zich uit over 481 vierkante kilometer. Hiermee neemt het gebied 3,6% in van de totale oppervlakte van het Vlaamse Gewest. In de negentien gemeenten van de Vlaamse Rand wonen net geen 400.000 personen. Dit is 6,5% van de Vlaamse bevolking. De inwoners van de zes faciliteitengemeenten²¹ maken 17% uit van de totale populatie van de Rand.

De Vlaamse Rand is een stuk dichter bevolkt dan het Vlaamse Gewest. In vergelijking met het naburige Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevindt de bevolkingsdichtheid zich daarentegen op een veel lager niveau. De densiteit in de hoofdstad bedraagt meer dan zeven keer die van de Vlaamse Rand.

Hoewel met uitzondering van Merchtem alle gemeenten van de Rand boven het Vlaamse gemiddelde uitkomen, zijn het vooral de faciliteitengemeenten die een hoge bevolkingsdichtheid kennen. Vilvoorde en in mindere mate Machelen, Zaventem, Dilbeek en Grimbergen kennen als niet-faciliteitengemeenten eveneens een relatief hoge densiteit.

Tabel 1.1 Oppervlakte in km² - Inwoners op 1 januari 2008 - Aantal inwoners per km²

	Km ²	Inwoners	Dichtheid
Vlaamse Rand	481	397.802	828
faciliteitengemeenten	51	69.165	1.362
overige randgemeenten	430	328.637	765
Arrondissement Halle-Vilvoorde	943	584.416	620
Provincie Vlaams-Brabant	2.106	1.060.232	503
Vlaams Gewest	13.522	6.161.600	456
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	161	1.048.491	6.496

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR

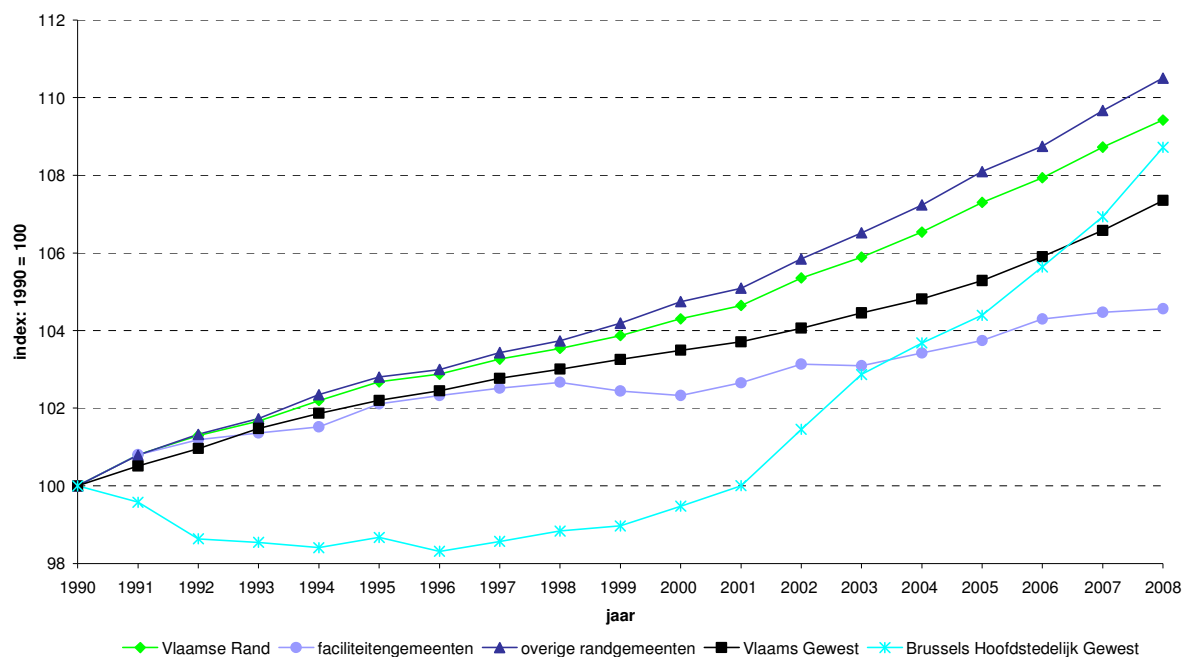
1.2. Bevolkingsgroei

Ook in 2008 is de bevolking in de Rand in een hoger tempo toegenomen dan in het Vlaamse Gewest. Met de toestand in 1990 als referentiepunt bedraagt de groei in de 19 randgemeenten 9,4%. Dit is 2 procentpunt meer dan het Vlaamse gemiddelde (7,3%). Uitschieters zijn de gemeenten Vilvoorde, Machelen, Merchtem en Zaventem. De bevolkingsdynamiek in de Rand is kenmerkend voor de bredere Brabantse context. Zowel in het arrondissement Halle-Vilvoorde, de provincie Vlaams-Brabant als in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt een toename van telkens 9 à 10% opgetekend tegenover de situatie in 1990.

De faciliteitengemeenten vertonen een ietwat afwijkend patroon. In de 6 gemeenten ligt de bevolkingsgroei in die periode lager dan het Vlaamse niveau. Vooral in de faciliteitengemeenten die zich in de zuidrand rond de hoofdstad bevinden, is de toename beperkt. De discrepantie tussen de faciliteitengemeenten en de gemeenten in hun directe omgeving wijst erop dat de suburbanisatie zich blijft uitbreiden naar andere Vlaams-Brabantse gemeenten.

²¹ Voor de randgemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem kent de taalwetgeving taalfaciliteiten toe.

Figuur 1.1 Bevolkingsevolutie, 1990-2008

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

1.3. Migratie - algemeen

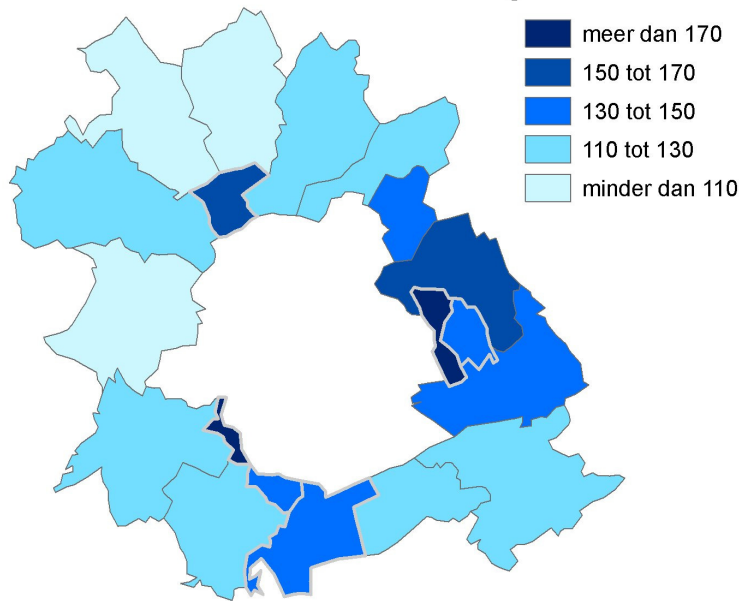
In deze rubriek worden een aantal algemene kenmerken van de migratie in de Vlaamse Rand beschreven. In het tweede deel van het rapport (p.71) wordt een meer diepgaande analyse aangeboden van de verschillende types migratiebewegingen die plaatsvinden op het grondgebied van de Rand.

De **migratie-intensiteit**²² vormt een indicator voor de grootte van de in- en uitgaande verhuisbewegingen in een bepaalde regio. In 2007 bedroeg de gemiddelde migratie-intensiteit per 1.000 inwoners in de randgemeenten 130. Dit is hoger dan het Vlaamse gemiddelde (94), maar lager dan het Brusselse cijfer (214). Ook in het arrondissement Halle-Vilvoorde en in de provincie Vlaams-Brabant is de migratie-intensiteit hoger dan gemiddeld in Vlaanderen.

De intensiteit van verhuisbewegingen is het grootst in de randgemeenten Drogenbos, Kraainem, Wemmel en Zaventem. De bevolking in de randgemeenten Dilbeek, Merchtem en Meise was het meest stationair.

²² De migratie-intensiteit wordt berekend door de som te nemen van de in- en uitgaande verhuisbewegingen en dit te delen door het inwonersaantal.

Migratie-intensiteit 2007

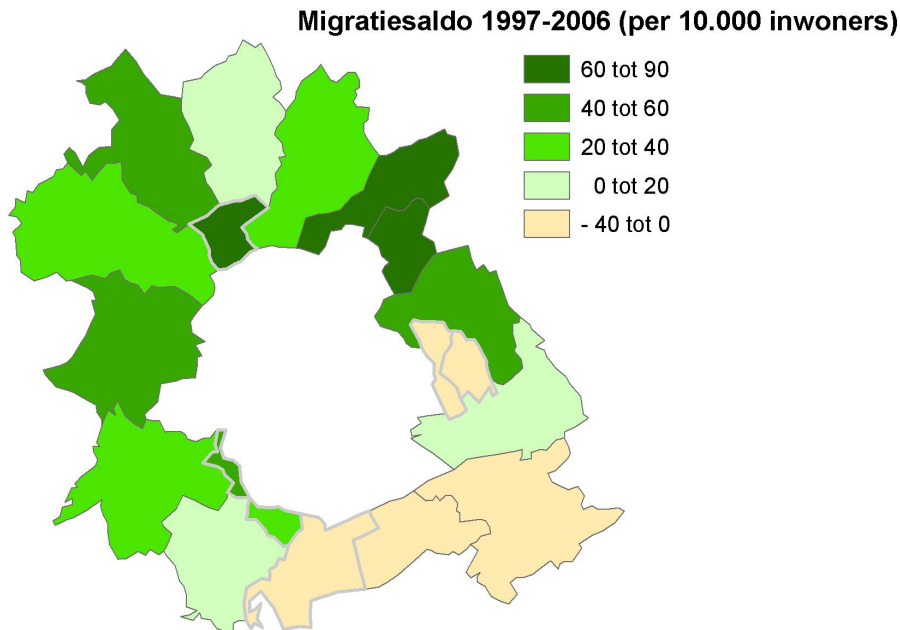

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Het effect van migratiebewegingen op de bevolkingsloop binnen een bepaalde regio kan gemeten worden aan de hand van het **migratiesaldo**²³. Voor de periode 1997-2006 werd in de Vlaamse Rand een gemiddeld saldo van 32,1 per 10.000 inwoners opgetekend. Dit cijfer ligt duidelijk boven het cijfer in het Vlaamse Gewest (21,6). Het migratiesaldo in Halle-Vilvoorde is ongeveer even groot als dat in de Rand. Het surplus in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een stuk kleiner dan in alle andere beschouwde regio's (7,3). In 1997, 1998 en 2004 was het migratiesaldo in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zelfs negatief.

Een aantal gemeenten in de Vlaamse Rand wordt geconfronteerd met een emigratieoverschot. Voor 5 randgemeenten gaat het zelfs niet om een tijdelijk verschijnsel, maar is het gemiddelde migratiesaldo voor de gehele periode 1997-2006 negatief. Het gaat om de faciliteitengemeenten Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem, en de niet-faciliteitengemeenten Hoeilaart en Overijse. De saldi van deze twee laatste randgemeenten zijn wel niet zo sterk negatief als die van de drie faciliteitengemeenten. De hoogste positieve migratiesaldi worden aangetroffen in Vilvoorde, Machelen en Wemmel.

²³ Het migratiesaldo is het verschil tussen het aantal inwijkingen en het aantal uitwijkingen. Een positief saldo geeft aan dat de bevolkingsinstroom hoger is dan de -uitstroom, en vice versa. Om vergelijkingen tussen verschillende geografische niveaus mogelijk te maken, wordt hier het migratiesaldo per 10.000 inwoners gebruikt.

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

1.4. Leeftijdsstructuur

Het aandeel van de -20-jarigen in de totale bevolking neemt al ruim tien jaar toe in de Vlaamse Rand. De **ontgroening**²⁴ in de Vlaamse Rand lijkt gestuit en bevindt zich terug op het peil van vóór de jaren 90. Binnen het grondgebied van de Rand tellen de faciliteitengemeenten het hoogste aandeel jongeren. Het aandeel jongeren in de Rand (24,5%) is vergelijkbaar met dat van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het arrondissement Halle-Vilvoorde en de provincie Vlaams-Brabant tellen relatief gezien iets minder -20-jarigen. Desalniettemin zijn ook deze regio's opmerkelijk minder onderhevig aan de ontgroeningstrend die zo typerend is voor het Vlaamse Gewest als geheel. De jongere bevolkingsstructuur in de Rand vormt een bijkomende indicator voor het suburbanisatiefenomeen, waarbij vooral jonge gezinnen van dertigers met kinderen zich in de periferie van een grootstad komen vestigen.

In tegenstelling tot de ontgroening volgt de **vergrijzing**²⁵ in de Rand (23,0%) wel het Vlaamse patroon (23,6%), hoewel ze iets minder snel verloopt. De evolutie in Vlaanderen staat in schril contrast met de voortdurend dalende vergrijzing in de hoofdstedelijke regio. Het aandeel zestigplussers, dat sinds het begin van de jaren 90 afneemt, is in Brussel gedaald tot 19%.

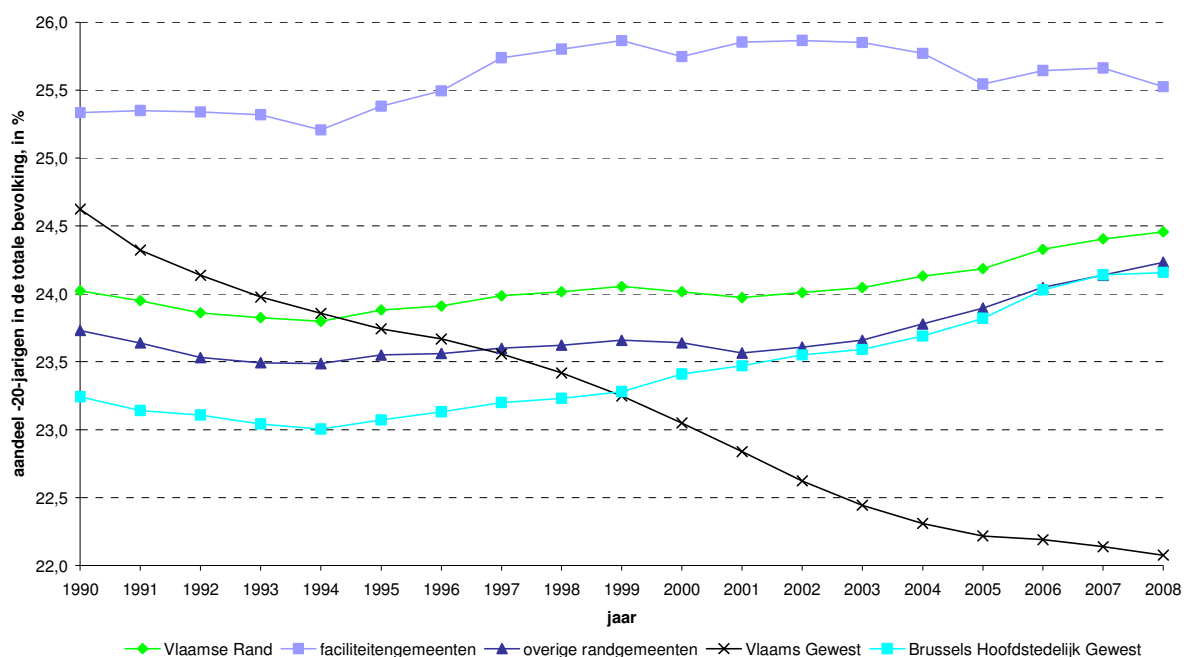
De faciliteitengemeenten zijn iets minder vergrijsd dan de overige gemeenten van de Rand. Wel tellen de faciliteitengemeenten in verhouding méér tachtigplussers. Dit brengt met zich mee dat de **interne vergrijzing**²⁶ in de faciliteitengemeenten vrij hoog ligt. Toch ligt de interne vergrijzingsgraad nog een pak lager dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

²⁴ De ontgroening is het aandeel van de -20-jarigen binnen de totale bevolking (in %).

²⁵ De vergrijzing is het aandeel 60-plussers binnen de totale bevolking (in %).

²⁶ De interne vergrijzing is het aantal 80-plussers ten opzichte van het aantal 60-plussers binnen de bevolking (in %). Dit cijfer geeft weer hoeveel hoogbejaarden er zijn in de groep van de senioren.

Figuur 1.2 Evolutie van de ontgroening, 1990-2008

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Kenmerkend voor de zes facilititeitengemeenten is de **hoge afhankelijkheidsratio**²⁷, die bijna tien procentpunt boven het Vlaamse gemiddelde ligt en bijna twintig procentpunt boven het Brusselse niveau. In de facilititeitengemeenten zijn er dus gemiddeld meer personen op niet-beroepsactieve leeftijd in verhouding tot het aantal personen op beroepsactieve leeftijd dan in het Vlaamse en Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit geldt overigens in mindere mate ook voor de andere gemeenten van de Vlaamse Rand en voor het arrondissement Halle-Vilvoorde.

Tabel 1.2 Ontgroening, vergrijzing en afhankelijkheidsratio, 1 januari 2008

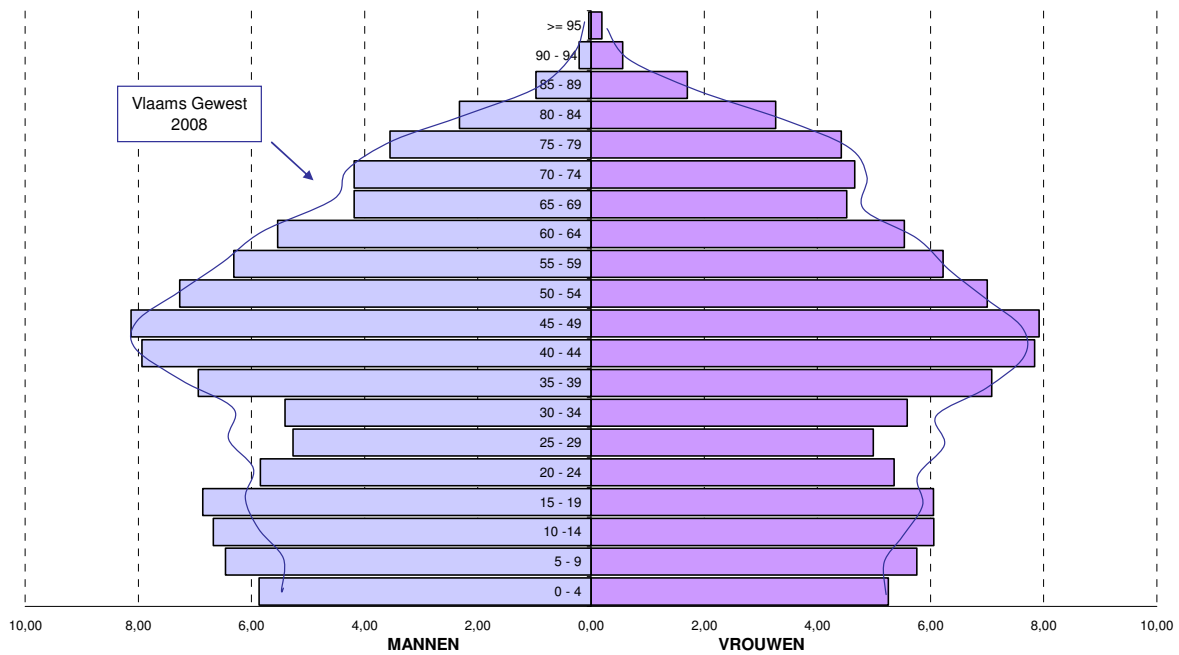
	Ontgroening	Vergrijzing	80+'ers	Afhankelijkheidsratio	Interne vergrijzing
Vlaamse Rand	24,5	23,0	4,7	90,3	20,3
facilititeitengemeenten	25,5	22,8	5,0	93,5	21,8
overige randgemeenten	24,2	23,0	4,6	89,7	20,0
Arrondissement Halle-Vilvoorde	23,8	23,0	4,6	87,8	19,9
Provincie Vlaams-Brabant	22,8	23,0	4,7	84,7	20,3
Vlaams Gewest	22,1	23,6	4,7	84,1	19,9
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	24,2	19,0	4,7	75,8	24,8

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

²⁷ De afhankelijkheidsratio is de som van het aantal -20-jarigen en het aantal +60-jarigen gedeeld door het aantal 20- tot en met 59-jarigen, vermenigvuldigd met 100.

Figuur 1.3 Leeftijdspiramide Vlaamse Rand, 1 januari 2008

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

1.5. Bevolkingsvooruitzichten

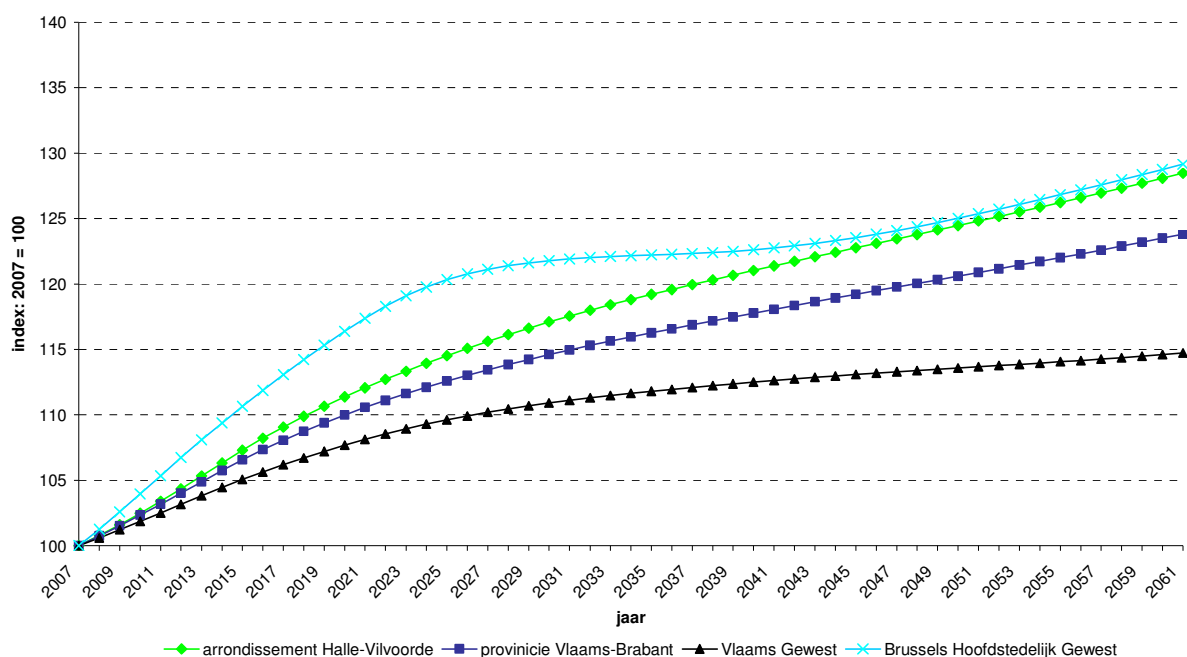
Het Federaal Planbureau publiceerde medio 2008 de nieuwe bevolkingsvooruitzichten 2007-2060. Deze projecties werden uitgevoerd tot op het arrondissementele niveau. Aangezien met uitzondering van Tervuren alle randgemeenten behoren tot het arrondissement Halle-Vilvoorde wordt ervan uitgegaan dat dit arrondissement het best de toekomstige evolutie in de Rand benadert.

In Halle-Vilvoorde zou de populatie tussen 2007 en 2060 toenemen met 28%. Hiermee zou de bevolkingsgroei in het arrondissement quasi even groot zijn als die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De bevolking in het Vlaamse Gewest zou in dezelfde periode slechts toenemen met een kleine 15%. De groei in de provincie Vlaams-Brabant zou afklokken op een goede 23%.

Het relatieve gewicht van de -20-jarigen zou in het arrondissement Halle-Vilvoorde blijven toenemen tot 24,5% in 2025, waardoor het cijfer op het huidige niveau van de Vlaamse Rand zou komen te staan. Hierna zou het aandeel geleidelijk beginnen dalen tot een peil van 23,2% in 2060. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou een gelijkaardige evolutie volgen, met als enig verschil dat de stijging meer uitgesproken zou zijn. In het Vlaamse Gewest zou de ontgroening blijven toenemen en na 2025 nog versnellen. In 2060 zou 1 op 5 Vlamingen jonger dan 20 jaar zijn.

De vergrijzing zou in de periode 2007-2060 zowel in het arrondissement Halle-Vilvoorde, de provincie Vlaams-Brabant als in het Vlaamse Gewest verder toenemen. Het aandeel zestigplussers blijft in Halle-Vilvoorde wel kleiner dan in Vlaams-Brabant, dat op zijn beurt in verhouding minder zestigplussers zou tellen dan het Vlaamse Gewest. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou de huidige 'ontgrijzing' voortduren tot in 2017. Na dit kantelmoment zou de hoofdstad uiteindelijk ook ten prooi vallen aan de algemene vergrijzingstrend. Toch blijft het verschil met de Vlaamse regio's groot. In 2060 zou 1 op 3 Vlamingen ouder dan zestig zijn. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou slechts 1 op 4 personen zestigplusser zijn.

Figuur 1.4 Bevolkingsprognose, 2007-2060

Bevolkingsprognose 2007-2060. Index: 2007 = 100. Inwoners op 1 januari
 Bron: 2000 - 2007: waarnemingen, ADSEI; 2008 - 2061: Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060, FPB-ADSEI.

2. Welvaart, kansarmoede en welzijn

2.1. Fiscale inkomens²⁸

De gemeenten van de Vlaamse Rand worden gekenmerkt door een **hoog inkomenspeil**. Ook het arrondissement Halle-Vilvoorde en de provincie Vlaams-Brabant als geheel kunnen als welvarend bestempeld worden. Binnen de Rand zijn het vooral de inwoners van de faciliteitengemeenten die aanspraak kunnen maken op een riant jaarinkomen, met uitzondering van de gemeente Drogenbos. In de zes faciliteitengemeenten wordt per belastingaangifte gemiddeld ruim 7.000 euro méér aangegeven dan in het Vlaamse Gewest. De inkomens van de andere randgemeenten liggen meer in de lijn van de Brabantse regionale dynamiek. De inkomenskloof tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Vlaams-Brabantse regio's is opvallend.

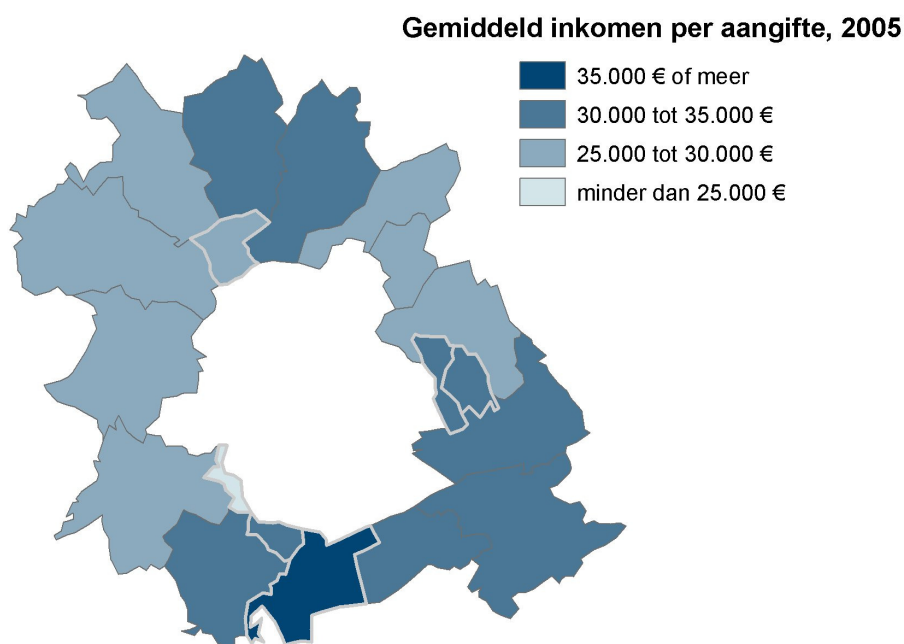
Tabel 2.1 Gemiddeld inkomen per aangifte en per inwoner, 2005

	Gem. inkomen per aangifte	Gem. inkomen per inwoner
Vlaamse Rand	29.853	16.225
faciliteitengemeenten	32.752	16.518
overige randgemeenten	29.287	16.162
Arrondissement Halle-Vilvoorde	29.245	16.224
Provincie Vlaams-Brabant	28.860	16.202
Vlaams Gewest	25.609	14.526
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	22.565	11.157

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

²⁸ De jaartallen hebben betrekking op het jaar van inkomsten, niet op het aanslagjaar.

Naast het hoge welvaartsniveau van de Rand springt ook de **heterogeniteit** van de gemiddelde inkomens van de 19 gemeenten in het oog. Het verschil tussen de randgemeenten met het laagste en hoogste **gemiddelde inkomen per aangifte**, Drogenbos en Sint-Genesius-Rode, illustreert dit gegeven. Het gemiddelde inkomensverschil per aangifte bedraagt voor deze twee faciliteitengemeenten 12.589 euro. Naast Sint-Genesius-Rode zijn de rijkste randgemeenten Wezembeek-Oppem, Kraainem, Overijse en Tervuren. Onderaan de lijst scoren Drogenbos en Vilvoorde onder het Vlaamse gemiddelde. Indien rekening wordt gehouden met de bevolkingsomvang bestaat de top 5 uit Meise, Grimbergen, Sint-Genesius-Rode, Dilbeek en Wemmel. Het **gemiddelde inkomen per inwoner** in Drogenbos en Vilvoorde ligt onder het Vlaamse gemiddelde.

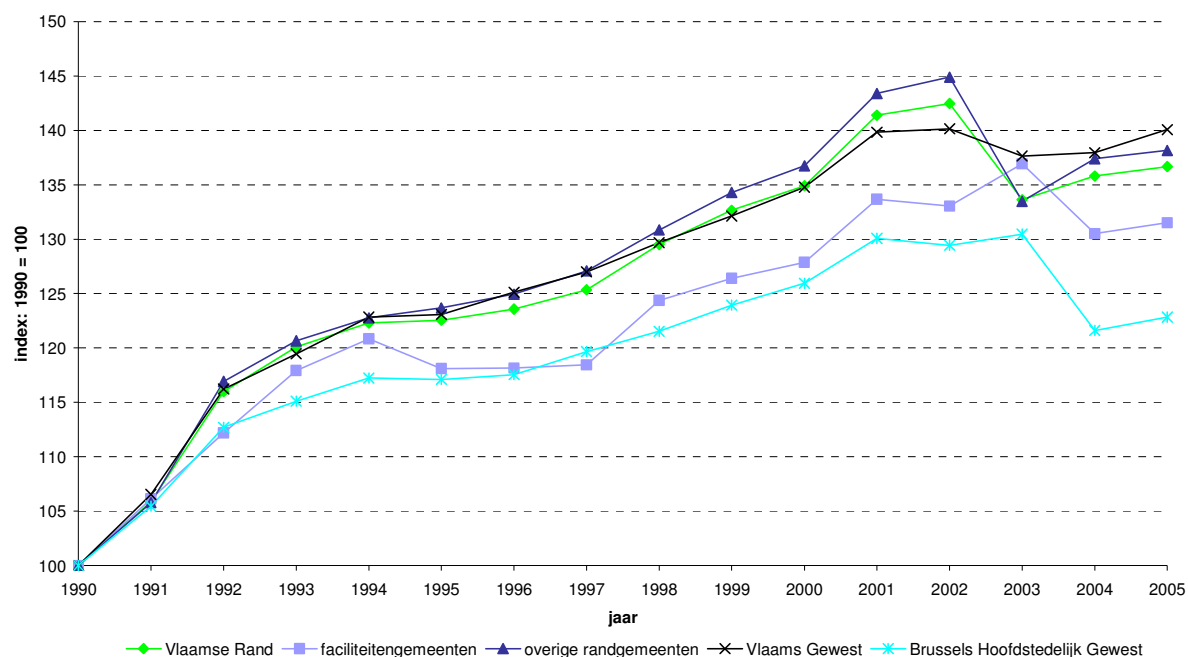
Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Een blik op de **inkomensevolutie** tijdens de periode 1990-2005 vertelt ons dat het gemiddelde inkomen per inwoner minder sterk gestegen is in de Rand dan in het Vlaamse Gewest. In Vlaanderen werd in 2005 een groei van 89% opgetekend, terwijl in de randgemeenten een groei van 74% werd geregistreerd. Het inkomensniveau lag er in het begin van de meetperiode al hoger. In de faciliteitengemeenten lag de groei met 62% nog wat lager. De overige randgemeenten behaalden een groei van 77%. Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant deden het iets beter, maar bleven ook onder de gemiddelde Vlaamse groei. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt met een groei van 53% ver achterop.

De evolutie van het gemiddelde inkomen per aangifte kent een verschillend verloop. Terwijl de niet-faciliteitengemeenten en de Vlaamse Rand als geheel het groeitempo van het Vlaamse Gewest gedurende lange tijd evenaren en zelfs overtreffen, stijgt het gemiddelde minder snel in de faciliteitengemeenten en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Verder kan uit de grafiek afgeleid worden dat het gemiddelde inkomen per aangifte enkele jaren terug in alle regio's een terugval heeft gekend. In de faciliteitengemeenten en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gebeurde dit in 2004, in de niet-faciliteitengemeenten en in het Vlaamse Gewest een jaar voordien. Deze evolutie kan verklaard worden door de beslissing van de FOD Financiën om een toenemend aantal categorieën van lage inkomens mee op te nemen in de statistieken²⁹.

²⁹ Ook andere evoluties dragen bij tot de stijging van het aantal lage aangiften. Zo dienen jongeren, studenten, zelfstandigen en ouderen meer dan vroeger een aangifte in. Verder zorgt de informatisering binnen de fiscale administratie ervoor dat er meer aangiften verwerkt worden, waaronder ook een toenemend aantal nulaangiften. Ten slotte is het niet duidelijk in welke mate de inkomsten van EU-ambtenaren en werknemers van andere buitenlandse instellingen, die in België geen personenbelasting hoeven te betalen, mee in rekening werden gebracht.

Figuur 2.1 Evolutie van het gemiddelde inkomen per aangifte, 1990-2005

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

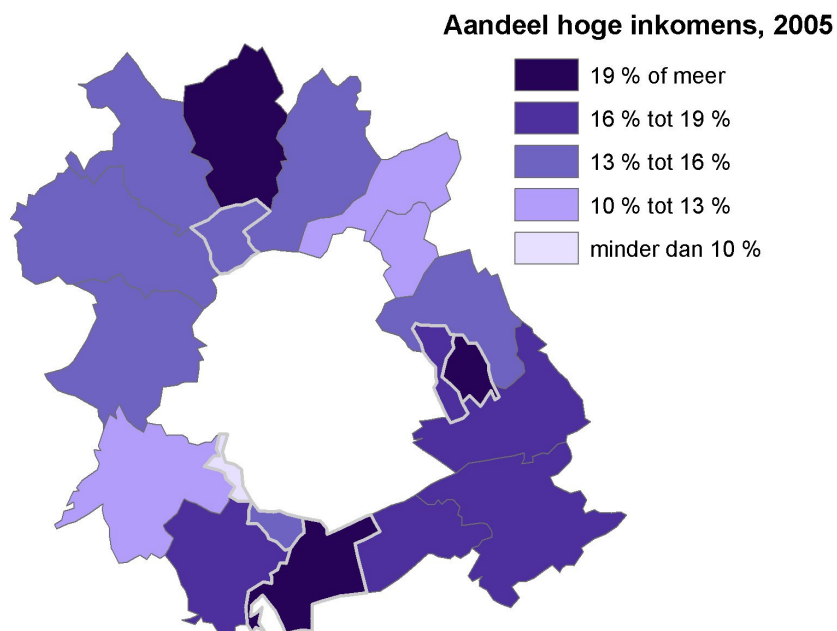
Het gestegen aandeel van de inkomensklassen beneden 10.000 euro per aangifte is een logisch gevolg van de uitbreiding van de cijfers met lage inkomenscategorïën. In vergelijking met de **inkomensspreiding** van 2003 valt in 2005 vooral het grote aandeel van de lage inkomens in de faciliteitengemeenten op. In 2003 bedroeg dit percentage nog 15,5%. Ondertussen is dit gestegen tot 21,3%, meer dan 2 procentpunt boven het Vlaamse gemiddelde. In de overige randgemeenten is het niveau vergelijkbaar met het Vlaamse Gewest. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is 1 op 4 belastingaangiften lager dan 10.000 euro.

Tabel 2.2 Inkomensspreiding
Aandeel lage (<10.000 euro) en hoge inkomens (>50.000 euro per aangifte) (in %), 2005

	< 10.000	> 50.000
Vlaamse Rand	19,4	15,1
faciliteitengemeenten	21,3	17,2
overige randgemeenten	19,0	14,7
Arrondissement Halle-Vilvoorde	18,6	14,7
Provincie Vlaams-Brabant	18,7	14,3
Vlaams Gewest	19,1	10,5
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	25,3	7,7

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De Vlaamse Rand blijft evenwel een regio die gekenmerkt wordt door een groot aandeel zeer hoge jaarinkomens (>50.000 euro per aangifte). Dit geldt eveneens voor Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant. De faciliteitengemeenten scoren het hoogst met bijna 7 procentpunt meer zeer hoge inkomens per aangifte dan in het Vlaamse Gewest. Uitschieters zijn de gemeenten Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem. Binnen de subgroep van de randgemeenten zonder taalfaciliteiten telt Meise het grootste aandeel hoge inkomens.

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

2.2. Kansarmoede

De kansarmoede in de Vlaamse Rand wordt gemeten aan de hand van indicatoren met betrekking tot sociale zekerheids- en bijstandsuitkeringen. Sociale transfers spelen immers een cruciale rol bij de bestrijding van (kans)armoede.

In de randgemeenten worden gemiddeld de helft minder **kinderen in kansarme gezinnen** geboren dan in het Vlaamse Gewest. In 2007 vond slechts 3,5% van de geboorten in de Rand plaats binnen een kansarme context. In de faciliteitengemeenten lag dit cijfer nog een stuk lager dan in de overige randgemeenten. Ook in Halle-Vilvoorde en in Vlaams-Brabant worden er minder kinderen geboren in kansarme gezinnen dan in het gehele Vlaamse Gewest.

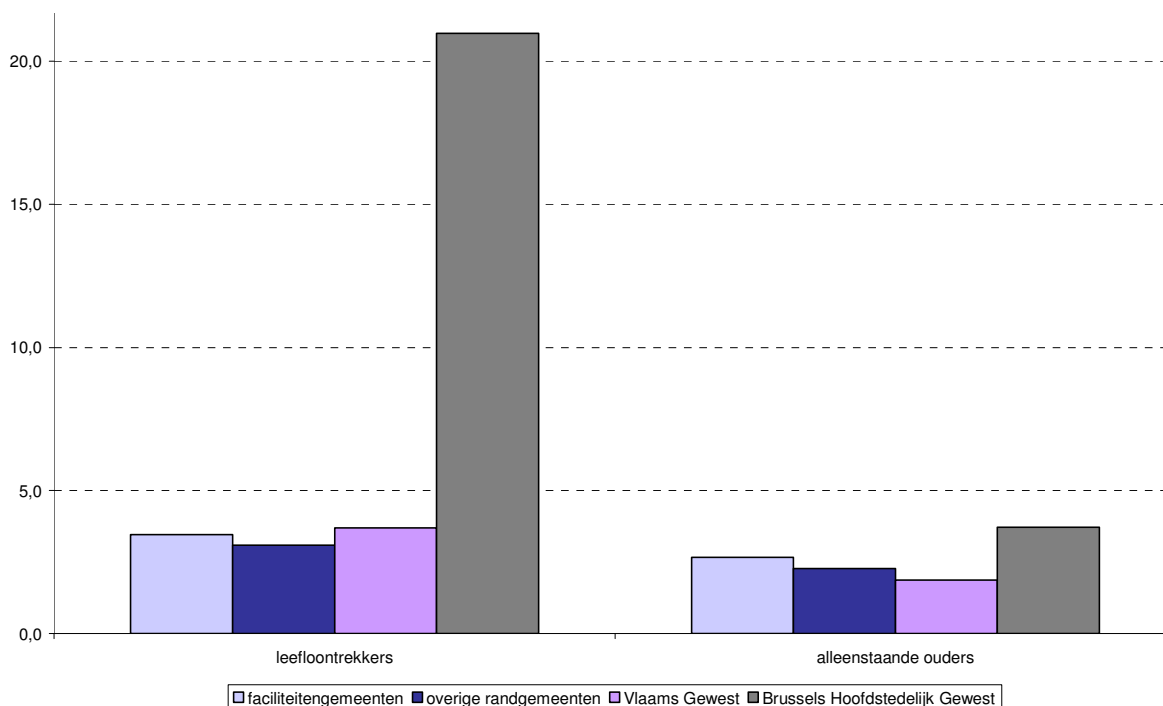
Alleenstaande ouders³⁰ komen dan weer vaker voor in de Rand. Het aandeel alleenstaande ouders binnen het totale aantal private huishoudens bedroeg in het Vlaamse Gewest 1,9% in 2007, net als in de provincie Vlaams-Brabant. In de faciliteitengemeenten maakte deze groep ouders 2,7% uit van het aantal huishoudens. In de randgemeenten zonder faciliteiten werd een percentage van 2,3% opgetekend. Het arrondissement Halle-Vilvoorde klokte af op 2,1%. Het lijkt erop dat de nabijheid van de hoofdstad het aandeel van de alleenstaande ouders in positieve zin beïnvloedt. Met een aandeel van meer dan 3,7% telt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijna dubbel zoveel alleenstaande huishoudens als het Vlaamse Gewest.

Het aantal **leefloontrekkers** in de Vlaamse Rand bleef in 2007 iets onder het Vlaamse gemiddelde (3,2 per duizend inwoners tegenover 3,7). De verschillen met Halle-Vilvoorde, Vlaams-Brabant en de verschillen tussen de faciliteitengemeenten en overige randgemeenten onderling zijn over het algemeen beperkt. Vlaams-Brabant scoort het best met 2,6

³⁰ De definitie voor alleenstaande ouder die in dit rapport wordt gehanteerd, is gebaseerd op de definitie die door E. Lodewijckx gebruikt wordt in het SVR-rapport 2008/3 *Veranderende leefvormen in het Vlaamse Gewest (1990-2007)*. Het begrip omvat mannen en vrouwen van alle leeftijden met afhankelijke, thuiswonende kinderen (< 20 jaar).

leefloontrekkers per duizend inwoners. In Drogenbos en Asse ligt het cijfer iets hoger dan het Vlaamse gemiddelde (8,7‰ en 5,3‰). Meise blijft met 1,2‰ de beste leerling van de klas. De tegenstelling met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat 21 leefloners per duizend inwoners telt, is frappant. Verder dient ook nog vermeld te worden dat alle regio's geconfronteerd worden met een stijging van het aantal leefloners. Enkel in het Vlaamse Gewest is de relatieve omvang van het aandeel leefloners gedaald sinds de introductie van de uitkering in 2002.

Figuur 2.2 Aantal leefloontrekkers per 1.000 inwoners, aandeel alleenstaande ouders in het totale aantal private huishoudens (in %), 2007

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), Lokale Statistieken.

Het aantal personen dat recht heeft op een **gewaarborgd inkomen voor bejaarden** of een **inkomensgarantie voor ouderen** vormt een indicatie voor de armoede bij ouderen die de pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar hebben bereikt. De situatie in de Vlaamse Rand is een pak beter dan in het Vlaamse Gewest. 2,4% van de 65-plussers in de Vlaamse Rand heeft recht op een van de twee uitkeringsvormen, tegenover 4,6% in geheel Vlaanderen (cijfers 2007). De facilititeitengemeenten doen het iets beter. Hoewel er intergemeentelijke verschillen vastgesteld worden, overstijgt geen enkele randgemeente het Vlaamse niveau. De Brusselse situatie is opnieuw duidelijk verschillend. Alleen al het percentage 65-plussers met een inkomensgarantie voor ouderen bedraagt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ruim 6%.

In verhouding tot de bevolkingsomvang in de Rand ligt het aantal traditionele weduwnaars en weduwen, invaliden, gepensioneerden en (volle) wezen (**WIGW's**) lager dan in het Vlaamse Gewest (3,0% tegenover 4,2%, cijfers 2007). De randgemeenten scoren terug beter dan Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant. Dit is vooral te danken aan het lage percentage in de facilititeitengemeenten (2,2%). Het aandeel WIGW's in de overige randgemeenten is vergelijkbaar met de situatie in het arrondissement en de provincie (iets boven de 3%). Net als in 2005 scoort Drogenbos het minst en Kraainem het best. Ook zet de algemene daling van het aantal WIGW's zich in alle regio's verder.

De regionale positionering van de Vlaamse Rand met betrekking tot het aantal **gerechtigden met een voorkeursregeling in de ziekteverzekering per 1.000 inwoners** is vergelijkbaar met de situatie van de WIGW's. De gestage daling van het aantal titularissen zet zich voort in 2007. Sommige randgemeenten zoals Grimbergen, Kraainem, Wemmel en Zaventem registreren echter een lichte stijging ten opzichte van het percentage van 2005.

2.3. Welzijnsvoorzieningen

2.3.1. Bijzondere jeugdbijstand

In de randgemeenten komen een pak minder jongeren in de voorzieningen voor bijzondere jeugdzorg terecht dan in het Vlaamse Gewest. Zo'n 6,2 per duizend jongeren tot en met 21 jaar worden in de Vlaamse Rand binnen de bijzondere jeugdzorg begeleid, tegenover 12,9% in het Vlaamse Gewest (cijfers 2007). Ook in Halle-Vilvoorde (5,9%) en Vlaams-Brabant (7,6%) ligt het aandeel onder het Vlaamse gemiddelde. In de gemeenten met taalfaciliteiten worden opmerkelijk lage scores opgetekend. Deze vaststelling houdt waarschijnlijk verband met het feit dat Franstalige jongeren die Franstalig onderwijs volgen, maar in de Rand wonen³¹, eerder in Franstalige Brusselse instellingen begeleid worden.

De diensten en voorzieningen voor bijzondere jeugdbijstand zijn in de Vlaamse Rand gelokaliseerd in 4 gemeenten: Asse, Hoeilaart, Vilvoorde en Overijse (cijfers 2007). Asse telt het grootste aantal opvangplaatsen. In deze gemeente staat 1 begeleidingstehuis met 15 plaatsen, 1 dagcentrum met 10 plaatsen en 1 dienst begeleid zelfstandig wonen met 32 plaatsen. In totaal gaat het dus om 57 plaatsen. In Hoeilaart staat 1 begeleidingstehuis met 30 plaatsen. In deze twee gemeenten is het aantal opvangplaatsen gelijk gebleven sinds 2005. In Vilvoorde is de opvangcapaciteit gestegen. De stad telde in 2005 1 voorziening voor onthaal en oriëntatie met 11 plaatsen en 1 thuisbegeleidingsdienst met 16 plaatsen. In 2007 is de capaciteit van de thuisbegeleidingsdienst verdubbeld. Deze dienst telt nu 32 plaatsen. In de gemeente Overijse bestonden in 2005 nog geen opvangplaatsen in de bijzondere jeugdzorg. In 2007 werden 16 plaatsen gecreëerd in een thuisbegeleidingsdienst. Dit brengt de totale capaciteit in alle categorieën voorzieningen in de Rand dus op 146 plaatsen. Dit is een stijging met 28% tegenover 2005. Ondanks deze lichte verbetering blijft de capaciteit ruim onder het Vlaamse gemiddelde. Gemiddeld telt de Vlaamse Rand slechts 1 plaats per 1.000 jongeren tot en met 21 jaar. In het Vlaamse Gewest zijn er gemiddeld 3,5 plaatsen beschikbaar.

2.3.2. Personen met een handicap

Het aandeel gerechtigden op een tegemoetkoming aan personen met een handicap per 1.000 inwoners bedraagt met 11,2 in de Vlaamse Rand minder dan de helft van het Vlaamse gemiddelde (25,2; cijfers 2008). Het cijfer blijft ook onder de gemiddelden voor Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant. In de faciliteitengemeenten is dit aandeel opnieuw nog wat lager.

Voor de opvangplaatsen voor personen met een handicap gebeurt de programmatie op arrondissementeel niveau. In Halle-Vilvoorde zijn er 2,8 plaatsen per 1.000 inwoners tegenover 3,9 in heel Vlaanderen en 3,3 in Vlaams-Brabant (cijfers 2007).

2.3.3. Centra voor Algemeen Welzijnswerk

Het aantal cliënten in de autonome Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) in Halle-Vilvoorde bedraagt 8,3 per 1.000 inwoners (cijfers 2007). Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2005. Het cijfer ligt echter nog een stuk onder het Brusselse (11,8%), Vlaams-Brabantse (14,6%) en Vlaamse peil (20,3%).

2.3.4. Ouderenvoorzieningen

Het aanbod aan residentiële voorzieningen voor ouderen is in de Vlaamse Rand minder goed uitgebouwd dan in de rest van het Vlaamse Gewest. Per 1.000 vijfenzestigplussers zijn er in Vlaanderen 57,9 plaatsen in **rusthuizen** beschikbaar (cijfers 2008). In de randgemeenten bedraagt dit cijfer 53,3, net als in de provincie Vlaams-Brabant. Met 52,0 plaatsen per

---

³¹ De 19 gemeenten van de Vlaamse Rand maken, met uitzondering van Tervuren, integraal deel uit van het gerechtelijke arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde.

duizend ouderen is de situatie in het arrondissement Halle-Vilvoorde nog iets minder gunstig. De verschillen tussen de gemiddelden in de gemeenten met en zonder taalfaciliteiten zijn niet zo groot. Wel worden er opmerkelijke verschillen vastgesteld binnen de subgroep van de faciliteitengemeenten. Zo telt Kraainem het minst aantal rusthuisplaatsen in verhouding tot het aantal senioren: 18,0 plaatsen. Het contrast met Drogenbos, dat met 207,3 plaatsen de onbetwiste koploper is in de Rand, is groot. Ook wat de invulling van de programmatiecijfers in de rusthuizen betreft, scoort Drogenbos het best met een realisatiegraad van maar liefst 235%. Ook in de gemeenten Linkebeek, Overijse en Dilbeek ligt de invullingsgraad vrij hoog.

Serviceflats blijken anno 2008 nog niet in alle randgemeenten voor te komen. Het aantal plaatsen per duizend 65-plussers ligt dan ook laag in vergelijking met het Vlaamse Gewest. De randgemeenten tellen 6,4 plaatsen in serviceflats per duizend senioren. In het Vlaamse Gewest gaat het gemiddeld om bijna 12 plaatsen. Drogenbos, Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Wemmel en Wezembeek-Oppem beschikken nog steeds niet over een aanbod aan dergelijk type voorzieningen. Merk op dat Hoeilaart de enige niet-faciliteitengemeente is in het lijstje. In totaal scoort de Rand met een realisatiegraad van 24,0% ook op dit vlak een stuk minder dan in geheel Vlaanderen (40,7%). In Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant bevindt het cijfer zich tussen deze twee uitersten.

2.3.5. Kortverblijf- en dagcentra voor ouderen

In vergelijking met 2005 wordt in alle onderzochte regio's een algemene stijging van het aantal plaatsen en van de realisatiegraad geregistreerd in de **centra voor kortverblijf**. Uitzondering op deze algemene evolutie vormen de gemeenten van de Vlaamse Rand met taalfaciliteiten. In deze gemeenten is in 2008 de gemiddelde realisatiegraad van de programmatiecijfers lichtjes gedaald tot 20,0%. Het gemiddelde aantal plaatsen per 10.000 inwoners blijft steken op 0,87. De cijfers in de randgemeenten zonder faciliteiten zijn daarentegen meer dan verdubbeld. De realisatiegraad springt van 8,7% naar 17,3% en het aantal plaatsen per 10.000 inwoners is gestegen van 0,34 naar 0,70. De kloof tussen de faciliteitengemeenten en de overige randgemeenten is dus bijna gedicht. Het verschil met het Vlaamse gemiddelde blijft evenwel opmerkelijk (1,35 plaatsen per 10.000 inwoners en een realisatiegraad van 31,9%).

Het enige **dagverzorgingscentrum** van de Vlaamse Rand bevindt zich in Dilbeek. Voor dit type voorziening is het contrast met de gemiddelde cijfers van de nabije regio's nog opvallender. De realisatiegraad van het programmatiecijfer in de randgemeenten bedraagt minder dan 10%. In het Vlaamse Gewest overschrijdt het cijfer daarentegen de kaap van 50%. De scores van Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant liggen tussen de 20 en 25%. Het aantal plaatsen per inwoner in de dagverzorgingscentra volgt dezelfde regionale verdeling als de realisatiegraad.

2.3.6. Gezinszorg

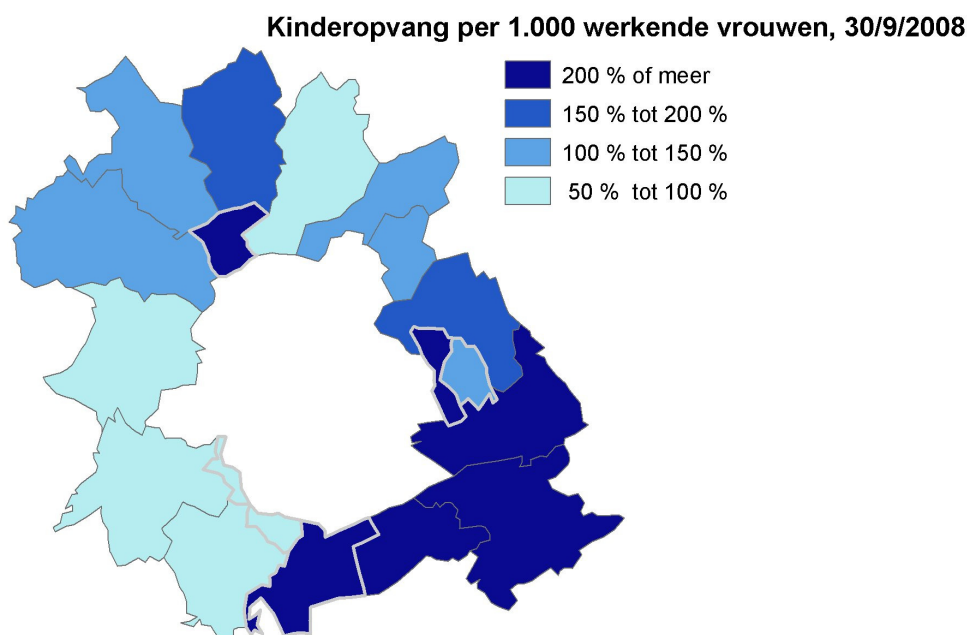
Het aantal gepresteerde uren **gezinszorg** per 1.000 inwoners in de Rand bedraagt ongeveer de helft van het Vlaamse gemiddelde (2.287 uren per 1.000 inwoners, cijfers 2007). Vooral in de faciliteitengemeenten is het geringe aantal gepresteerde uren opvallend. Zo worden in Linkebeek slechts 173 uren per 1.000 inwoners gepresteerd op jaarbasis. Het arrondissement Halle-Vilvoorde doet het nauwelijks beter dan de Vlaamse Rand. Het cijfer van de provincie Vlaams-Brabant als geheel benadert dan weer dat van het Vlaamse Gewest. Enkele randgemeenten sluiten wat de gezinszorg betreft overigens beter aan bij dit Vlaams-Brabantse niveau dan bij het niveau van de Vlaamse Rand. Dit is het geval voor de gemeenten Asse en Merchtem, waar respectievelijk gemiddeld 1.845 en 2.108 uren gezinszorg per 1.000 inwoners worden opgetekend.

2.3.7. Kinderopvang en buitenschoolse opvang

In verhouding tot het aantal kinderen onder de drie jaar telt de Vlaamse Rand 10% minder beschikbare plaatsen in de **kinderopvang** dan het Vlaamse Gewest (cijfers 2008). In 2005 bedroeg het verschil met het Vlaamse Gewest nog 8,5%. De situatie in de randgemeenten is vergelijkbaar met die van het arrondissement Halle-Vilvoorde als geheel. De provincie Vlaams-Brabant doet het iets beter, maar zit ook nog onder het Vlaamse niveau. Binnen de Vlaamse Rand doen de facilititeitengemeenten het, net zoals in 2005, opmerkelijk beter dan de overige randgemeenten. Met gemiddeld meer dan 400 opvangplaatsen per 1.000 kinderen onder de drie jaar ligt het cijfer zelfs boven het Vlaamse gemiddelde. In de dertien niet-facilititeitengemeenten zijn er gemiddeld slechts iets meer dan 350 plaatsen beschikbaar. De onderlinge verschillen tussen de randgemeenten zijn groot, zowel bij de gemeenten met als zonder taalfaciliteiten. Positieve uitschieters zijn Wemmel, Overijse en Meise, waar men gemiddeld over meer dan 490 plaatsen per 1.000 kinderen beschikt. Negatieve uitschieters zijn Beersel, Drogenbos en Linkebeek met telkens minder dan 190 beschikbare plaatsen in Nederlandstalige kinderopvangvoorzieningen. Op het vlak van kinderopvang leunen deze gemeenten meer aan bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat slecht iets meer dan 150 plaatsen per 1.000 kinderen aanbiedt.

Als het aantal plaatsen voor **kinderopvang** herberekend wordt in functie van het aantal **werkende vrouwen** op vruchtbare leeftijd (20- tot 40-jarigen) krijgen we een genuanceerder beeld van de toestand in de Vlaamse Rand en zijn omgeving. Per 1.000 werkende vrouwen ligt het aantal beschikbare plaatsen in de kinderopvang immers hoger in de randgemeenten dan in Vlaanderen. De facilititeitengemeenten samen scoren terug beter dan de overige randgemeenten. Ook Vlaams-Brabant biedt per 1.000 werkende vrouwen meer kinderopvangplaatsen aan dan het Vlaamse Gewest, het arrondissement Halle-Vilvoorde iets minder. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is terug hekkensluiter.

Bron: Kind & Gezin en Steunpunt WSE, bewerking SVR.

In vergelijking met de kinderopvang is de **buitenschoolse kinderopvang** nog steeds minder goed uitgebouwd. De situatie is in de Vlaamse Rand in korte tijd echter gevoelig verbeterd. Bijkomende voorzieningen werden gecreëerd in Asse, Dilbeek, Meise, Overijse, Sint-Pieters-Leeuw en Grimbergen, bovenop de reeds bestaande opvangplaatsen in Beersel en Vilvoorde. Hierdoor is het aantal beschikbare plaatsen in de buitenschoolse kinderopvang in drie jaar tijd verdrievoudigd. In 2005 bedroeg het aantal plaatsen per 1.000 kinderen (3 tot 12 jaar) nog 7,2. In 2008 is het cijfer toegenomen tot 21,8.

Tabel 2.3 Samenvatting welzijnsvoorzieningen

Soort voorziening	Vlaamse Rand	Vlaams Gewest
Bijzondere Jeugdbijstand aantal plaatsen/1.000 jongeren (-21j)	1,0	3,5
Centra algemeen welzijnswerk (arr. H-V) aantal cliënten/ 1.000 inwoners	8,3	20,3
Personen met handicap (arr. H-V) aantal plaatsen/1.000 inwoners	2,8	3,9
Kinderopvang (-3j) aantal plaatsen/1.000 kinderen	359,6	396,0
aantal plaatsen/1.000 werkende vrouwen	138,8	134,6
Buitenschoolse opvang (3-12j) aantal plaatsen/1.000 kinderen	21,9	53,1
aantal plaatsen/1.000 werkende vrouwen	28,4	54,1
Gezinszorg aantal gepresteerde uren/1.000 inwoners	1.102	2.287
Rusthuizen en serviceflats aantal bedden in rusthuizen/1.000 65-plussers	53,3	57,9
aantal serviceflats/1.000 65-plussers	6,4	11,7
Kortverblijf- en dagcentra voor ouderen aantal plaatsen in centra voor kortverblijf /10.000 inwoners	0,73	1,35
aantal plaatsen in dagcentra/10.000 inwoners	0,38	2,23

2.4. Geneeskundig aanbod

2.4.1. Eerstelijnszorg

De Vlaamse Rand telt gemiddeld 1,5 **erkende huisartsen** per duizend inwoners (cijfers 2007). Ook in het arrondissement Halle-Vilvoorde, de provincie Vlaams-Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest schommelt het cijfer rond die waarde. De waarden liggen boven het Vlaamse gemiddelde van 1,2 huisartsen per duizend inwoners. In de faciliteitengemeenten zijn er in verhouding meer huisartsen actief dan in de overige randgemeenten.

2.4.2. Ziekenhuizen

Het aanbod aan **algemene ziekenhuizen, psychiatrische ziekenhuizen en psychiatrische verzorgingstehuizen** in de Vlaamse Rand en omliggende gebieden blijft eerder beperkt (cijfers 2008). In vergelijking met 2005 is er weinig veranderd. Ziekenhuizen vinden we in de gemeenten Asse, Halle, Sint-Pieters-Leeuw en Vilvoorde. Grimbergen telt het enige psychiatrische ziekenhuis en dito verzorgingsinstelling in geheel Halle-Vilvoorde.

Het arrondissement beschikt per inwoner over minder dan de helft van het aantal bedden in algemene ziekenhuizen als het Vlaamse Gewest. Bedden in psychiatrische ziekenhuizen komen in verhouding tot het aantal inwoners in Halle-Vilvoorde haast zes maal minder voor dan in geheel Vlaanderen, voor psychiatrische verzorgingstehuizen loopt deze verhouding op tot ruim zeven maal minder.

Het aanzuigefect vanuit de grote geneeskundige instellingen in de naburige grote centra in het Brusselse en Vlaamse Gewest (Aalst, Jette...) is met andere woorden nog steeds werkzaam.

Tabel 2.4 Aanbod bedden in algemene ziekenhuizen, psychiatrische ziekenhuizen en PVT, 2008

	Algemene ziekenhuizen	% inw.	Psychiatrische ziekenhuizen	% inw.	Psychiatrische verzorgings-tehuizen	% inw.
Arrondissement Halle-Vilvoorde	1.256	2,1	171	0,3	29	0,05
Provincie Vlaams-Brabant	3.915	3,7	1.630	1,5	140	0,13
Vlaams Gewest	30.801	5,0	10.206	1,7	2.230	0,36
gemeenten						
Asse	192					
Grimbergen			171		29	
Sint-Pieters-Leeuw	178					
Vilvoorde	432					
Totaal Vlaamse Rand	802		171		29	

Bron: WVG MIS-portaal en FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

2.4.3. Beschut wonen

De randgemeente Grimbergen herbergt de enige instelling voor **beschut wonen** in geheel Halle-Vilvoorde. De capaciteit is ongewijzigd sinds 2005 en bedraagt anno 2008 nog steeds 36 plaatsen. In verhouding tot het aantal inwoners gaat het om minder dan 1 plaats in een voorziening voor beschut wonen per 10.000 inwoners. In de provincie Vlaams-Brabant en het Vlaamse Gewest worden ongeveer 4 plaatsen per 10.000 inwoners verzekerd.

2.4.4. Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg

In de Vlaamse Rand zijn er drie Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg actief. Het centrum Ahasverus heeft afdelingen in de randgemeenten Asse, Vilvoorde en Grimbergen. CGG Passant is vertegenwoordigd in Dilbeek. In Zaventem (Sterrebeek) ten slotte is een afdeling van het CGG Vlaams-Brabant Oost gevestigd. Dit CGG telt voor de rest enkel vestigingen in het arrondissement Leuven.

Het personeelsbestand in de CGG's van het arrondissement Halle-Vilvoorde is in verhouding tot het inwonersaantal een stuk kleiner dan gemiddeld in Vlaanderen. Het aantal voltijds equivalenten per 10.000 inwoners bedraagt 0,4 in Halle-Vilvoorde, tegenover 1,4 in Vlaanderen en 1,2 in het arrondissement Leuven (cijfers 2008).

3. Cultuur en jeugdbeleid

3.1. Cultuurcentra en gemeenschapscentra

In een groot aantal gemeenten van de Vlaamse Rand kan men **culturele centra** terugvinden. Het gaat concreet om de gemeenten Asse, Beersel, Dilbeek, Grimbergen, Overijse, Sint-Pieters-Leeuw en Vilvoorde. Zeven van de negentien gemeenten beschikken dus over een eigen cultuurcentrum, een relatief hoog aandeel. Andere randgemeenten, zoals Hoeilaart, Meise en Tervuren, beschikken niet over een gesubsidieerd cultuurcentrum, maar over een zogenaamd gemeenschapscentrum. Deze **gemeenschapscentra** ontvangen in tegenstelling tot de cultuurcentra geen rechtstreekse werkingsmiddelen van de Vlaamse overheid, maar worden gefinancierd in het kader van de gemeentelijke cultuurbeleidsplannen. Voor de uitvoering van de cultuurbeleidsplannen ontvangen de Vlaamse gemeenten geld van de Vlaamse overheid.

In de **faciliteitengemeenten** bestaat – net als in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – een specifieke situatie. Omdat in deze gemeenten de plaatselijke overheden Nederlandstalige gemeenschapscentra niet of onvoldoende subsidiëren, heeft de Vlaamse overheid met Vlaamse centen zelf gemeenschapscentra opgericht. Vzw de Rand beheert vanaf 1997 deze gemeenschapscentra. Momenteel telt de Rand zeven gemeenschapscentra die allemaal, met uitzondering van de Bosuil in Jezus-Eik (Overijse), gevestigd zijn in een van de faciliteitengemeenten. Het gaat om de Boesdaalhoeve in Sint-Genesius-Rode, De Kam in Wezembeek-Oppem, de Lijsterbes in Kraainem, de Moelie in Linkebeek, de Zandloper in Wemmel en De Muse in Drogenbos. De gemeenschapscentra ondersteunen het plaatselijke verenigingsleven en bieden een kwaliteitsvolle culturele programmering aan, die tevens zeer aantrekkelijk is voor de talrijke internationale en anderstalige bewoners van de Rand.

Dertien van de negentien randgemeenten (Overijse heeft zowel een gemeenschaps- als cultuurcentrum) ontvangen dus financiële ondersteuning vanwege de Vlaamse overheid voor hun cultuur- of gemeenschapscentrum. Dit is een hoog aandeel in verhouding tot de rest van het Vlaamse Gewest.

3.2. Culturele voorstellingen

Ondanks de sterke financiële impulsen vanuit het Vlaamse Gewest is het aanbod aan **culturele voorstellingen** niet uitzonderlijk groot. In verhouding tot de omvang van de lokale bevolking worden in de Vlaamse Rand minder culturele voorstellingen gehouden dan in de rest van het Vlaamse Gewest. Per 1.000 inwoners ligt het aantal dans-, theater- en muziekvoorstellingen beduidend lager dan in de rest van Vlaanderen. Vooral voor de categorieën dans en theater is het verschil groot. Het arrondissement Halle-Vilvoorde kan vergelijkbare cijfers voorleggen als de Vlaamse Rand. De provincie Vlaams-Brabant scoort iets hoger, maar zit nog niet op het Vlaamse niveau. Het lokale culturele aanbod is met andere woorden laag.

De lage ratio's in de Vlaamse Rand houden verband met het feit dat culturele voorstellingen, in het bijzonder theater en dans, zich vooral in de grote steden concentreren. De verklaring voor de lage scores van de Rand en bij uitbreiding van Halle-Vilvoorde moet gezocht worden in het feit dat deze regio geen grote centrumsteden telt en dat er in de onmiddellijke nabijheid aantrekkingspolen als Leuven, Aalst, Mechelen en Brussel liggen.

Tabel 3.1 Podiumvoorstellingen per 1.000 inwoners, september 2006 – september 2007

	Podiumvoorstellingen			
	Dans	Theater	Muziek	Totaal podium
Vlaamse Rand	0,08	0,8	1,0	1,9
faciliteitengemeenten	0,12	0,7	0,9	1,7
overige randgemeenten	0,07	0,8	1,1	2,0
Arrondissement Halle-Vilvoorde	0,10	0,8	1,1	2,0
Provincie Vlaams-Brabant	0,31	1,3	1,7	3,3
Vlaams Gewest	0,36	2,0	1,9	4,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0,56	7,2	4,4	12,2

Bron: Cultuurdatabank, bewerking Jan Colpaert (HUBrussel) en SVR.

In verhouding tot het inwonersaantal worden in de Rand ook minder tentoonstellingen gehouden dan in het Vlaamse Gewest. De ratio in Halle-Vilvoorde is terug vergelijkbaar met die in de 19 randgemeenten. In Vlaams-Brabant worden iets meer tentoonstellingen gehouden dan in Halle-Vilvoorde en de Rand. In het Vlaamse Gewest ligt het peil, met jaarlijks gemiddeld 20 tentoonstellingen per 1.000 inwoners, nog iets hoger. In Brussel ten slotte, bedraagt het aanbod meer dan 50 tentoonstellingen per 1.000 inwoners.

Naast podiumvoorstellingen en tentoonstellingen bieden gemeenten ook activiteiten aan met een educatieve waarde. Voor deze indicator benadert de Vlaamse Rand de score van het

Vlaamse Gewest. In de niet-faciliteitengemeenten worden in verhouding zelfs meer educatieve activiteiten georganiseerd dan in Vlaanderen. In de faciliteitengemeenten ligt het aanbod opvallend laag, net als in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tabel 3.2 Tentoonstellingen en educatieve activiteiten per 1.000 inwoners, september 2006 – september 2007

	Tentoonstellingen	Educatieve activiteiten
Vlaamse Rand	6,8	15,1
faciliteitengemeenten	7,8	3,1
overige randgemeenten	6,6	17,7
Arrondissement Halle-Vilvoorde	7,1	13,3
Provincie Vlaams-Brabant	10,6	18,4
Vlaams Gewest	19,8	16,4
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	51,1	4,6

Bron: Cultuurdatabank, bewerking Jan Colpaert (HUBrussel) en SVR.

Voor de activiteiten die in de gemeenschapscentra van vzw de Rand gehouden worden, zijn eveneens cijfers beschikbaar. De zeven gemeenschapscentra organiseerden in 2006 en 2007 respectievelijk 118 en 113 eigen activiteiten. Aan deze voorstellingen waren bezoekersaantallen gekoppeld van 19.014 en 16.655 personen. Voor 2007 komt dit dus neer op een gemiddelde van 147 deelnemers per eigen activiteit³².

3.3. Bibliotheken

In de faciliteitengemeenten Drogenbos, Linkebeek en Kraainem is er geen officiële bibliotheek die voldoet aan het decreet lokaal cultuurbeleid. Soms zijn er wel lokale initiatieven vanuit de Nederlandstalige cultuurgemeenschap. De erkenning van de bibliotheek van Wezembeek-Oppem is sinds 1998 geschorst omdat deze bibliotheek niet voldoet aan de vereisten met betrekking tot het aandeel Nederlandstalige werken.

In de rest van de Rand ligt het bibliotheekgebruik ongeveer op hetzelfde peil als in het arrondissement Halle-Vilvoorde en de provincie Vlaams-Brabant (cijfers 2006)³³. Het gaat telkens om een gemiddelde van 20 à 22 **leners** per 100 inwoners. Het relatieve aantal leners is het hoogst in de randgemeenten Beersel, Dilbeek, Grimbergen, Merchtem en Tervuren. In Asse, Hoeilaart en Zaventem ligt het cijfer het laagst. In het Vlaamse Gewest als geheel worden gemiddeld 26 leners per 100 inwoners geteld.

Ook wat het gemiddelde aantal **uitleningen per inwoner** betreft, liggen de ratio's van de niet-faciliteitengemeenten, Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant dicht bij elkaar. Het gemiddelde schommelt voor de drie regio's telkens rond zes uitleningen per inwoner. In het Vlaamse Gewest bedraagt het cijfer terug iets meer: 8,2 uitleningen per inwoner.

3.4. Jeugdwerkindex

De index lokaal jeugdwerk of jeugdwerkindex geeft het aantal **lokale jeugdwerkinitiatieven** weer per 1.000 jonge inwoners (0 t.e.m. 24 jaar). Deze algemene index vormt een maat voor de 'densiteit' van het jeugdwerk. Het gaat hier zowel om particuliere als gemeentelijke jeugdwerkinitiatieven.

Het totale aantal jeugdwerkinitiatieven per 1.000 jongeren ligt in bijna alle randgemeenten lager dan het Vlaamse gemiddelde. Enkel in Asse, Linkebeek, Meise en Merchtem wordt een

³² Bron: vzw 'de Rand', *Jaarbeeld 2006* en *Jaarbeeld 2007*.

³³ Bron: Lokale statistieken, bewerking SVR.

hogere index vastgesteld dan in Vlaanderen. De slechtste leerlingen van de klas zijn de faciliteitengemeenten Drogenbos en Kraainem met elk minder dan 1 jeugdwerkinitiatief per 1.000 inwoners tussen 0 en 24 jaar.

Tabel 3.3 Algemene jeugdwerkindex, 19 randgemeenten en Vlaams Gewest, 2007

	Index
Asse	3,8
Beersel	2,2
Dilbeek	3,1
<i>Drogenbos</i>	0,7
Grimbergen	2,3
Hoeilaart	2,6
<i>Kraainem</i>	0,9
<i>Linkebeek</i>	5,3
Machelen	3,0
Meise	6,2
Merchtem	5,1
Overijse	2,3
<i>Sint-Genesius-Rode</i>	1,2
Sint-Pieters-Leeuw	2,0
Tervuren	2,3
Vilvoorde	2,3
<i>Wemmel</i>	2,3
<i>Wezembeek-Oppem</i>	<i>onbekend</i>
Zaventem	2,1
Vlaams Gewest	3,7

Bron: Zesde Cijferboek Gemeentelijk Jeugdbeleid, Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en -consulenten (V.V.J. vzw).

4. Ruimtegebruik

4.1. Bebouwde oppervlakte

De hoge bevolkingsdensiteit in de Vlaamse Rand vertaalt zich in een groter aandeel van de oppervlakte van bebouwde gronden in de totale oppervlakte³⁴. Vooral in de zes faciliteitengemeenten ligt het percentage uitzonderlijk hoog, meer dan het dubbele van het Vlaamse gemiddelde. Het aandeel van de bebouwde oppervlakte in de niet-faciliteitengemeenten sluit eerder aan bij het arrondissementale gemiddelde dan bij het cijfer van de faciliteitengemeenten.

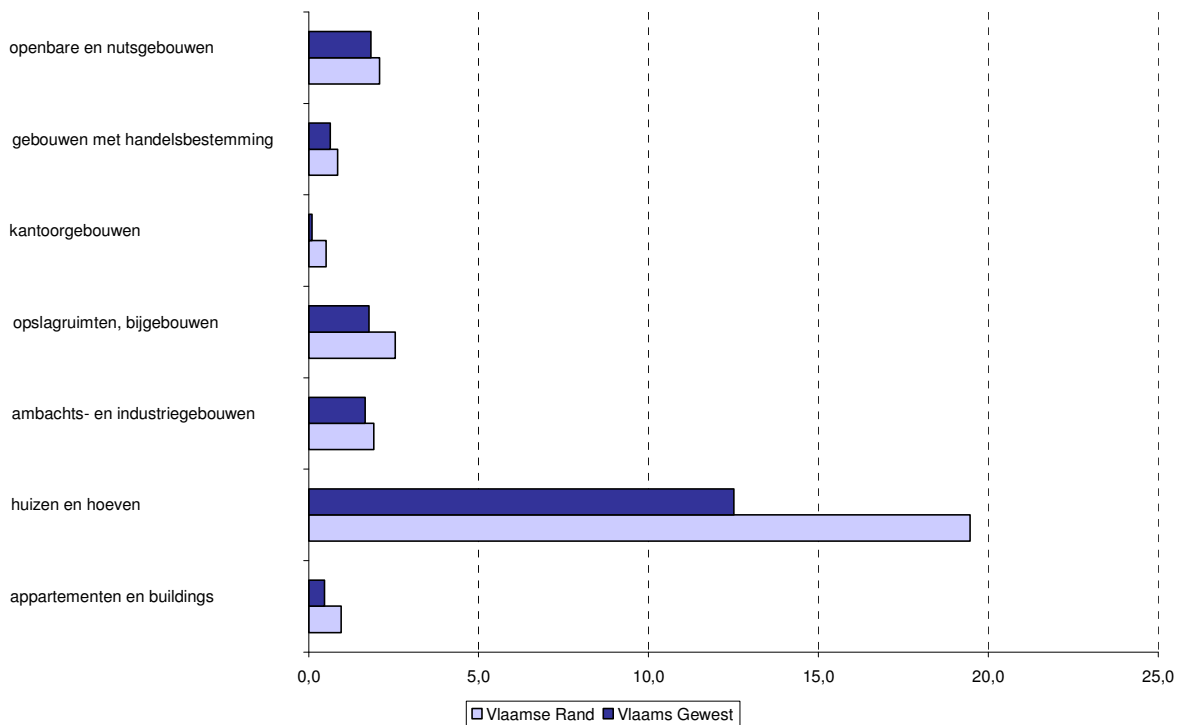
Tabel 4.1 Totale oppervlakte van bebouwde percelen in m², 2007

	Bebouwd	% bebouwd	Totaal
Vlaamse Rand	12.492	28,3	44.110
faciliteitengemeenten	1.868	40,9	4.567
overige randgemeenten	10.624	26,9	39.543
Arrondissement Halle-Vilvoorde	19.998	22,8	87.785
Provincie Vlaams-Brabant	38.972	19,7	197.683
Vlaams Gewest	238.571	19,0	1.257.412

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

³⁴ Het begrip *totale oppervlakte* verwijst naar de som van de oppervlakte van de bebouwde en onbebouwde percelen. Niet-genormaliseerde en niet-gekadastrateerde percelen worden niet opgenomen in het totaal.

Figuur 4.1 Aandeel bebouwde percelen in de totale oppervlakte (in %), 2007

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

4.1.1. Residentiële component

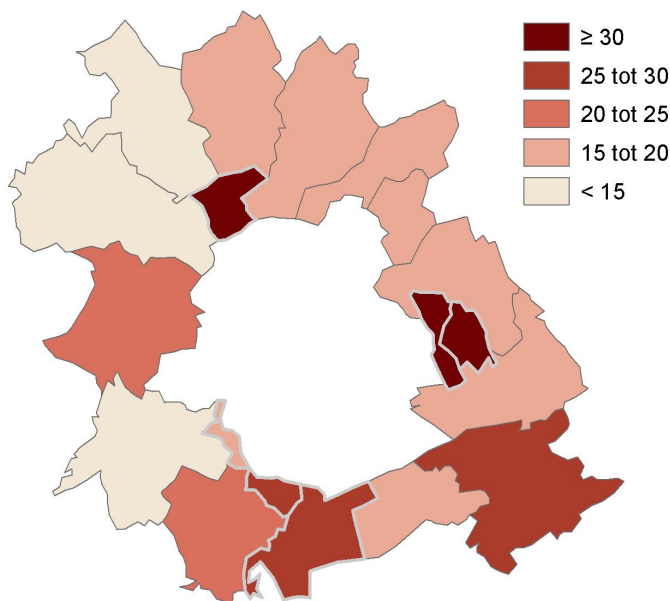
Op het grondgebied van de Vlaamse Rand wordt een aanzienlijk groter deel van de totale oppervlakte ingenomen door percelen met **huizen en hoeven** dan in het Vlaamse Gewest. Het verschil bedraagt gemiddeld een zevental procentpunt. Sinds 2005 is de oppervlakte voor huizen en hoeven sterker toegenomen in de Rand dan in Vlaanderen.

Vooraf in de faciliteitengemeenten nemen percelen met huizen en hoeven een aanzienlijk deel van de ruimte in beslag. In Kraainem en Wezembeek-Oppem gaat het zelfs om meer dan 40% van de totale oppervlakte. In de gemeenten Sint-Genesius-Rode en Wemmel schommelt het cijfer rond de 30%. Geen enkele randgemeente scoort op deze indicator lager dan het Vlaamse gemiddelde (12,5%).

Percelen met **appartementen en buildings** beslaan in de Rand dubbel zoveel ruimte als in het Vlaamse Gewest. Ook de andere types bebouwde percelen nemen gemiddeld meer ruimte in dan in de rest van Vlaanderen.

De oppervlakte van percelen met appartementen en buildings is in verhouding het grootst in de faciliteitengemeenten Wezembeek-Oppem, Drogenbos en Kraainem. Ook in Machelen, Vilvoorde, Zaventem en Machelen bedraagt het percentage een veelvoud van het Vlaamse gemiddelde (0,5%).

% Huizen en hoeven, 2007

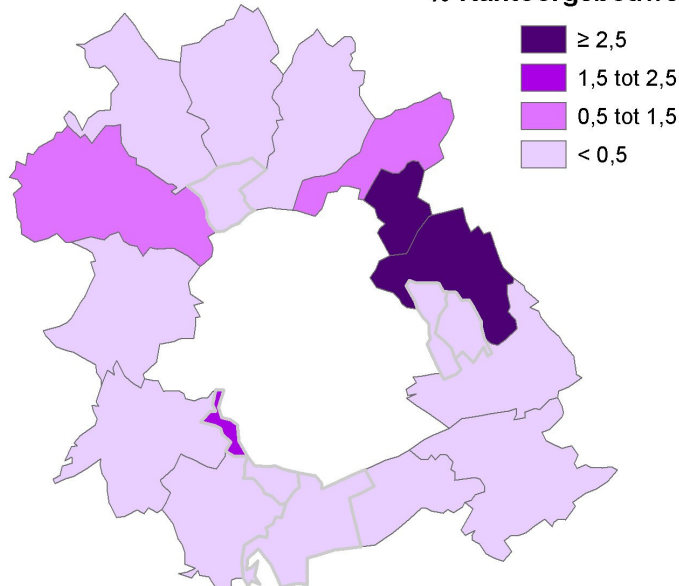

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

4.1.2. Economische component

Gronden met **kantoorgebouwen** blijven voornamelijk geconcentreerd in de niet-faciliteitengemeenten. Machelen en Zaventem spannen in dit verband de kroon. De relatieve oppervlakte die door kantoorgebouwen wordt bezet, is in deze randgemeenten bijna 40 keer zo groot als het Vlaamse gemiddelde van 0,1%. Ook in Drogenbos en in Vilvoorde overtreft het cijfer het Vlaamse gemiddelde respectievelijk met een factor 15 en 12.

% Kantoorgebouwen, 2007

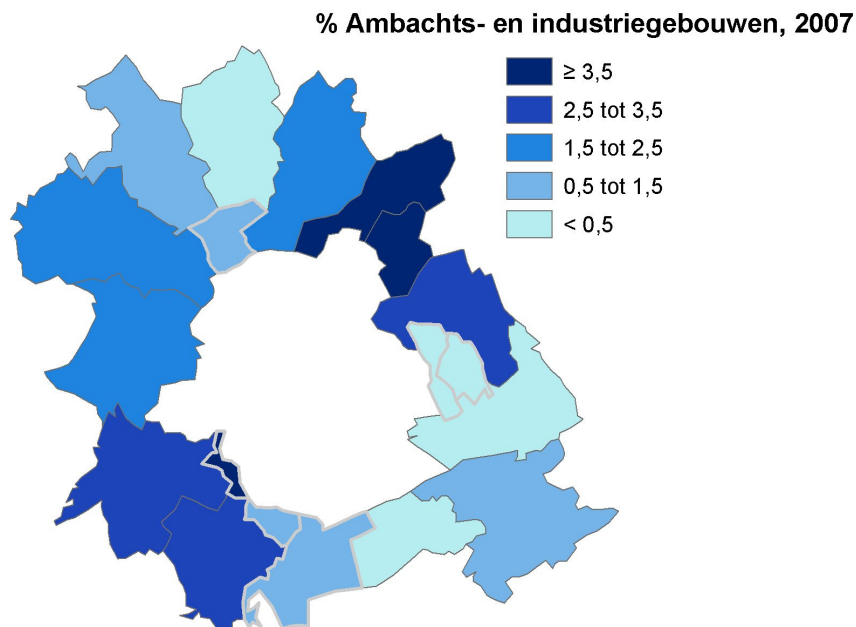
Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De intergemeentelijke verschillen met betrekking tot de oppervlakte van **ambachts- en industriegebouwen** zijn vrij groot. Drogenbos bekleedt in deze context een uitzonderlijke positie binnen de Rand. Haast een vierde van de totale oppervlakte in deze gemeente wordt ingenomen door ambachts- en industriegronden. Ook Machelen (8,2%), Vilvoorde (6,7%) en

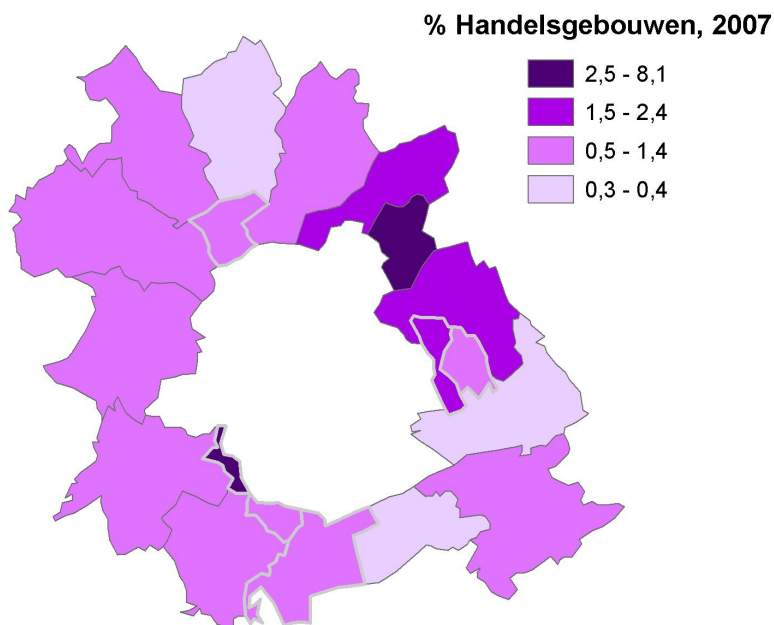

Zaventem (3,4%) scoren ruim boven het Vlaamse gemiddelde van 1,7%. In andere randgemeenten worden dan weer vrij lage percentages geregistreerd. In Tervuren en Wezembeek-Oppem is slechts een fractie van het gebied bestemd voor ambachtelijke en industriële activiteiten (<0.2%).

De oppervlakte van percelen voor **opslagruimten en gebouwen met handelsbestemming** is geconcentreerd in de 4 randgemeenten Drogenbos, Vilvoorde, Machelen en Zaventem.

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

4.1.3. Oppervlakte voor andere gebouwen

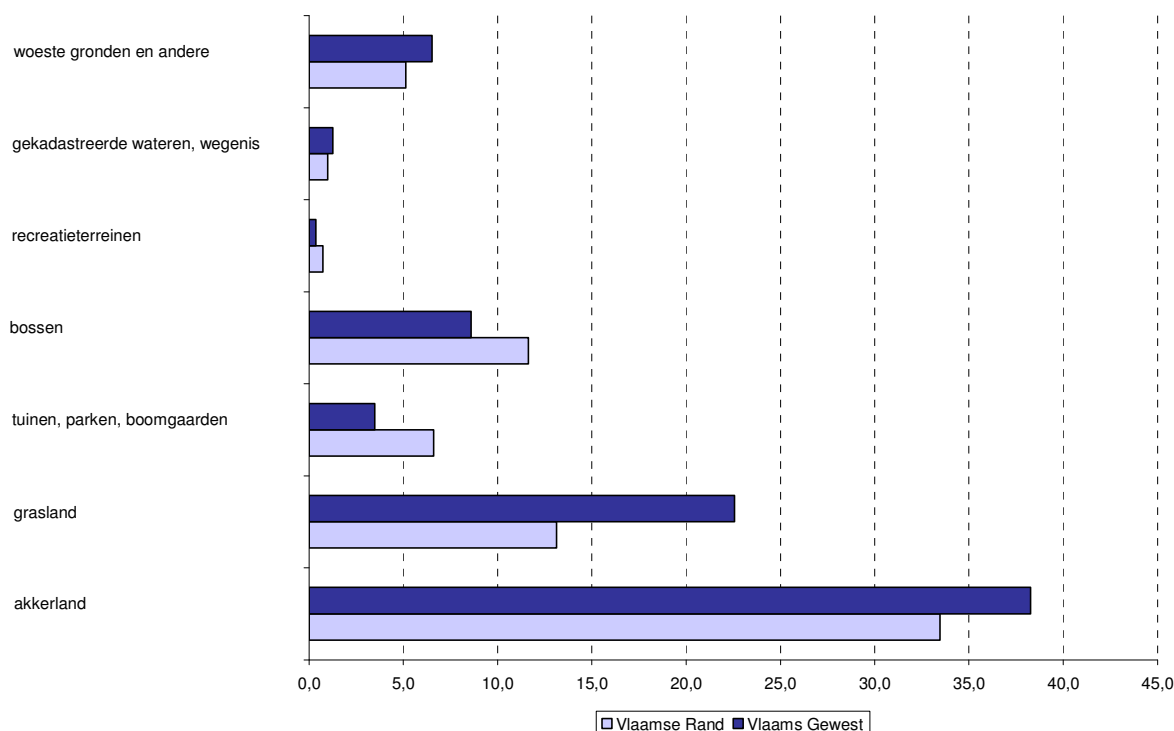
Naast percelen met residentiële en economische functies bestaat de gekadastreerde oppervlakte ook nog uit andere types gronden. **Openbare gebouwen** nemen in de Rand een groter deel van de oppervlakte in (0,5%) dan in Vlaanderen (0,3%). In de faciliteitengemeenten ligt het aandeel nog iets hoger (0,7%). Gebouwen voor

nutsvoorzieningen, voor sociale zorg en ziekenzorg, voor onderwijs, onderzoek en cultuur, en voor eredienst bezetten ongeveer evenveel ruimte in de Rand als in het Vlaamse Gewest. Het aandeel van de percelen bestemd voor onderwijs-, onderzoeks- en cultuurgebouwen in de faciliteitengemeenten bedraagt wel het dubbele van het Vlaamse gemiddelde. De niet-faciliteitengemeenten scoren dan weer iets lager als het om percelen voor gebouwen bestemd voor **sport en recreatie** gaat.

4.2. Onbebouwde oppervlakte

Een groter wordend aandeel van de bebouwde oppervlakte impliceert een kleiner resterend aandeel van de oppervlakte van **onbebouwde percelen** in de Rand.

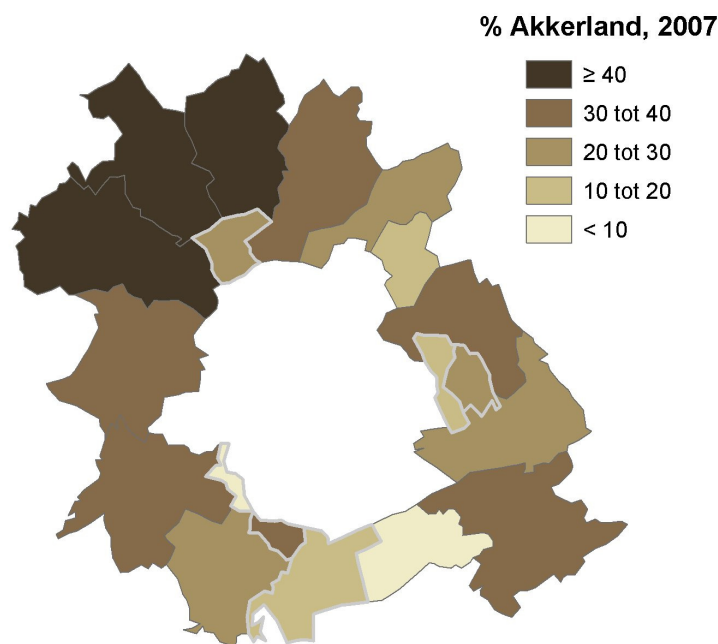
Figuur 4.2 Aandeel onbebouwde percelen in de totale oppervlakte (in %), 2007

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

4.2.1. Akkerland en grasland

De oppervlakte van **akkerland** ligt in de Vlaamse Rand (33,5%), net zoals in 2005, ongeveer 5 procentpunt onder het Vlaamse gemiddelde (38,5%). Het gaat om een derde van de gekadastrerde oppervlakte in de Rand. De oppervlakte akkerland in de faciliteitengemeenten ligt nog eens meer dan tien procentpunt onder het gemiddelde van de Rand (21,0%). De intergemeentelijke verschillen zijn groot. De gemeenten Drogenbos en Hoeilaart tellen op hun grondgebied respectievelijk slechts 2,7% en 7,0% akkerland. In randgemeenten met een eerder landelijk karakter zoals Asse, Meise, Merchtem en Sint-Pieters-Leeuw worden in verhouding grotere oppervlaktes akkerland opgetekend dan in Vlaanderen. In Merchtem gaat het zelfs om bijna de helft van de totale gemeentelijke oppervlakte.

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

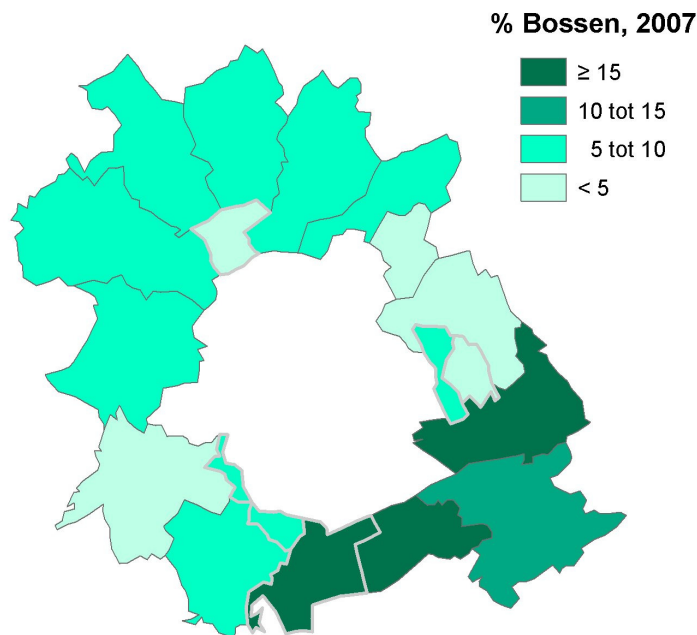
Naast minder akkerland wordt in de Vlaamse Rand minder ruimte ingenomen door **grasland**. Het gaat om 13,1% van de oppervlakte, terwijl in Vlaanderen gemiddeld 22,6% van de oppervlakte bestaat uit grasland. Geen enkele randgemeente haalt het Vlaamse gemiddelde. De gemeenten Beersel, Meise en Merchtem stranden op iets meer dan een vijfde van de oppervlakte weiland. In Drogenbos, Hoeilaart, Kraainem, Machelen, Tervuren, Wezembeek-Oppem en Zaventem is slechts een fractie (< 4%) van de percelen uitsluitend begroeid met gras.

4.2.2. Bossen, boomgaarden, tuinen en parken

De zuidoostelijke gordel van de Rand heeft dankzij de aanwezigheid van het Zoniënwoud een aanzienlijke oppervlakte aan **bosgronden**. Het gaat om de gemeenten Sint-Genesius-Rode (28,3% bosgebied), Tervuren (38,0%) en Hoeilaart (58,1%). Ten opzichte van 2005 is het aandeel van de bosoppervlakte overigens in geen enkele van deze 3 gemeenten gedaald.

Boomgaarden blijken zich vooral in niet-faciliteitengemeenten, zoals Beersel en Sint-Pieters-Leeuw te situeren. **Tuinen en parken** nemen in de meeste randgemeenten meer ruimte in dan gemiddeld in Vlaanderen (1,4%) dankzij de aanwezigheid van enkele mooi bewaarde kasteelparken. Het gemiddelde in de Rand als geheel bedraagt 3,9%. De hoogste percentages worden geregistreerd in de faciliteitengemeenten.

Bossen, tuinen, parken, boomgaarden en recreatieterrainen nemen in de Rand relatief meer ruimte in dan in Vlaanderen. De Rand vormt anno 2007 aldus nog steeds een groene gordel rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

4.3. Evolutie van de bebouwde oppervlakte (1985-2007)

Sinds 1985 is de oppervlakte van de bebouwde percelen in de Rand toegenomen met 47,4%. In het Vlaamse Gewest en in de provincie Vlaams-Brabant is de oppervlakte in dezelfde periode met respectievelijk 52,1% en 54,8% gestegen. De bebouwde oppervlakte in de Rand blijft in recente periode toenemen, weliswaar in een trager tempo dan in de rest van Vlaanderen. In de randgemeenten met taalfaciliteiten is de groei van de bebouwde oppervlakte sinds 1985 kleiner dan in de rest van de Rand.

De sterkste stijger in het lijstje zijn de kantoorgebouwen. In 22 jaar tijd is de oppervlakte die door deze gebouwen wordt ingenomen met meer dan een factor 10 toegenomen. In het Vlaamse Gewest gaat het 'slechts' om een groei met 264%. De sterke aangroei van kantoorgebouwen voltrok zich uitsluitend in de niet-faciliteitengemeenten. In de faciliteitengemeenten blijft de groei ruim onder het Vlaams-Brabantse en Vlaamse gemiddelde.

De oppervlakte van percelen die bestemd zijn voor appartementen is in de Vlaamse Rand met 168% toegenomen. Hoewel dit type perceel de op één na de sterkste stijger is binnen de groep van bebouwde percelen, ligt het cijfer toch ruim onder het Vlaamse niveau. In de faciliteitengemeenten is de toename een stuk groter dan in de overige randgemeenten. De toename in de provincie Vlaams-Brabant overtreft op zijn beurt de groei in het Vlaamse Gewest.

Percelen bestemd voor gebouwen voor nutsvoorzieningen nemen in 2007 in vergelijking met 1985 2,6 maal meer ruimte in beslag in de Rand. Deze toename is groter dan in het Vlaamse Gewest, maar minder groot dan in de provincie Vlaams-Brabant. De sterke groei in de Vlaamse Rand kan voornamelijk toegeschreven worden aan de evolutie van gebouwen voor nutsvoorzieningen in de randgemeenten zonder taalfaciliteiten.

Ook de ruimte die ingenomen wordt door percelen met huizen en hoeses kende gedurende de periode 1985-2007 een grotere stijging in de niet-faciliteitengemeenten dan in de faciliteitengemeenten. In de Vlaamse Rand als geheel werd een iets sterkere groei gerealiseerd dan in het Vlaamse Gewest. In Vlaams-Brabant nam de oppervlakte die bezet wordt door huizen en hoeses het meeste toe.

De oppervlakte die bezet wordt door ambachts- en industriegebouwen dook in 2007 onder het uitgangsniveau van 1985. In 2005 bevond het cijfer zich nog 1% boven het

referentieniveau, terwijl het zich nu 3% eronder bevindt. De desindustrialisering grijpt sterker plaats in de faciliteitengemeenten dan in de overige randgemeenten. Niet alleen in de Rand, maar in de gehele provincie Vlaams-Brabant is de industriële grondoppervlakte gedaald tegenover 2005. Wel bevindt het cijfer zich nog ruim boven het uitgangsniveau van 1985. In het Vlaamse Gewest is er (nog) geen sprake van een daling, er wordt eerder een status quo vastgesteld.

Tabel 4.2 Evolutie van oppervlakte bebouwde percelen, 1985-2007 (1985=100)

	Vlaamse Rand	Faciliteiten-gemeenten	Overige rand-gemeenten	Provincie Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Appartementen	268	298	261	321	312
Buildings	152	165	151	172	163
Huizen en hoeven	154	144	156	158	150
Bijgebouwen inclusief serres	103	112	103	142	185
Ambachts- en industriegebouwen	97	93	97	117	132
Opslagruimten	216	176	218	234	249
Kantoorgebouwen	1.112	269	1.285	657	364
Handelsgebouwen	149	126	153	142	137
Openbare gebouwen	102	122	100	105	131
Geb. voor nutsvoorzieningen	262	187	270	281	210
Geb. voor sociale en gezondheidszorg	225	345	216	191	155
Geb. onderwijs, onderz. en cultuur	114	110	115	115	115
Geb. voor eredienst	105	133	101	103	98
Geb. voor recreatie en sport	153	137	156	132	144
Andere	116	19	135	126	98
Totaal bebouwde percelen	147	142	149	155	152

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

4.4. Evolutie van de onbebouwde oppervlakte (1985-2007)

Sinds 1985 nam de oppervlakte van percelen bestemd voor landbouwactiviteiten, zoals akkerland, grasland en vooral boomgaarden sterker af in de Vlaamse Rand dan in het Vlaamse Gewest. De ruimte die door recreatieterreinen en gekadastreerde wateren wordt bezet, nam toe, maar minder dan in de provincie Vlaams-Brabant en het Vlaamse Gewest. De oppervlakte van tuinen, parken en bossen neemt dan weer iets minder snel af.

Tabel 4.3 Evolutie van oppervlakte onbebouwde percelen, 1985-2007 (1985=100)

	Vlaamse Rand	Faciliteiten-gemeenten	Overige rand-gemeenten	Provincie Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Akkerland	88	86	88	91	90
Grasland	89	85	89	91	92
Tuinen en parken	73	58	77	71	71
Boomgaarden	67	74	66	83	80
Bossen	99	99	99	99	98
Woeste gronden	77	105	75	86	87
Recreatieterreinen	109	93	112	118	126
Gekadastreerde wateren	102	103	102	103	115
Gekadastreerde wegenis	59	34	65	69	90
Andere	88	67	92	108	123
Totaal onbebouwde percelen	87	81	88	91	92

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

5. Wonen

5.1. Groei van het woningaanbod

Het aantal gebouwen in de Rand is met 7% toegenomen ten opzichte van 1995. Het aantal woongelegenheden is uitgebreid met 12%. De groeiratio's van de Vlaamse Rand blijven, net zoals in 2005, telkens 1 procentpunt onder het Vlaamse globale groeitempo. Het woningaanbod in de faciliteitengemeenten neemt minder snel toe dan in de overige randgemeenten. Verder valt ook op dat het aantal gebouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest al geruime tijd nauwelijks nog stijgt. Het bestaande aanbod is er al ruim. Dit blijkt duidelijk uit de hoge woondensiteit³⁵. In de Vlaamse Rand is die een heel stuk lager. Per 1.000 inwoners worden in de randgemeenten gemiddeld 100 woongelegenheden minder geteld dan in Brussel en ongeveer 40 minder dan in Vlaanderen. In de faciliteitengemeenten is de woondensiteit het laagst. Ook in sommige niet-faciliteitengemeenten, zoals Meise, Machelen, Beersel en Overijse worden vrij lage ratio's aangetroffen.

Tabel 5.1 Aantal gebouwen en woongelegenheden, 2007, evolutie sinds 1995 (1995=100)

	Gebouwen		Woongelegenheden		
	Aantal	Toename sinds 1995	Aantal	Toename sinds 1995	Woondensiteit
Vlaamse Rand	153.226	107	168.607	112	427
faciliteitengemeenten	25.000	105	29.015	108	420
overige randgemeenten	128.226	107	139.592	112	428
Arrondissement Halle-Vilvoorde	233.417	108	246.013	112	424
Provincie Vlaams-Brabant	434.746	108	462.045	112	439
Vlaams Gewest	2.533.415	108	2.868.361	113	469
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	193.821	101	543.172	109	527

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

5.2. Ouderdom van de gebouwen

Het woningbestand van de Vlaamse Rand telt in verhouding minder gebouwen die werden opgetrokken in de periode voorafgaand aan de Tweede Wereldoorlog (cijfers 2007). Dit is vooral een gevolg van het lagere percentage oudere gebouwen in de faciliteitengemeenten. In deze gemeenten heeft slechts een op de vier gebouwen een bouwjaar vóór 1946, terwijl het Vlaamse gemiddelde iets meer dan 30% bedraagt. In de faciliteitengemeenten staan ook minder recente gebouwen (gebouwd na 1981). De gehele Rand telt overigens relatief weinig recente gebouwen in vergelijking met het Vlaamse Gewest.

De onderlinge verschillen tussen de gemeenten blijven groot. In Drogenbos is bijna 1 op 2 woningen gebouwd vóór WOII. Ook in de gemeenten Hoeilaart, Linkebeek, Machelen en Vilvoorde treffen we meer dan 40% gebouwen aan van vóór 1946. Het contrast met Meise en Kraainem, die allebei slechts 16% oudere gebouwen tellen, is groot. In Meise wordt ook het hoogste percentage recente gebouwen geregistreerd, samen met Merchtem. In deze twee randgemeenten is 1 op 4 woningen na 1981 gebouwd.

5.3. Woningtypes

In vergelijking met Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant telt de Vlaamse Rand minder **open bebouwing** en meer **gesloten bebouwing** en **appartementengebouwen**. De verdeling van het aantal woongelegenheden naar type bebouwing sluit eerder aan bij de globale Vlaamse verdeling. De zes faciliteitengemeenten tellen iets minder woongelegenheden in

³⁵ De woondensiteit geeft het aantal woongelegenheden weer per 1.000 inwoners.

appartementengebouwen en iets meer in open bebouwing. De intergemeentelijke verschillen zijn groot, los van het feit of het nu om randgemeenten met of zonder taalfaciliteiten gaat. Drogenbos, Vilvoorde en Machelen hebben minder dan 10% woningen in open bebouwing. Het beperkte aanbod aan open bebouwing gaat gepaard met hoge percentages woningen in gesloten bebouwing en appartementengebouwen. Het woningbestand in deze drie randgemeenten vertoont gelijkenissen met die van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het verschil is wel dat er in de hoofdstad in verhouding minder woningen in gesloten bebouwing zijn en meer in appartementengebouwen. De randgemeente waarin open bebouwing relatief het meeste voorkomt is Overijse. Met meer dan 70% woningen in open bebouwing bedraagt het aandeel meer dan het dubbele van het gemiddelde in de Rand en in het Vlaamse Gewest. Ook in Sint-Genesius-Rode en Hoeilaart bestaat meer dan de helft van de woningen uit open gebouwen.

Tabel 5.2 Aantal woonegelegenheden volgens type bebouwing, 2007

	Open bebouwing	Halfopen bebouwing	Gesloten bebouwing	Appartementsgebouw
Vlaamse Rand	30,9	21,5	27,5	20,1
faciliteitengemeenten	31,8	21,7	27,3	19,2
overige randgemeenten	30,8	21,5	27,6	20,2
Arrondissement Halle-Vilvoorde	33,3	23,5	26,8	16,4
Provincie Vlaams-Brabant	38,2	21,5	23,1	17,3
Vlaams Gewest	31,7	20,1	25,7	22,4
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1,2	3,5	40,1	55,3

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR

5.4. Energieverbruik

In 2006 consumeerden de inwoners van de Vlaamse Rand minder energie dan de gemiddelde Vlaming, net als drie jaar voordien. Het lagere **energieverbruik per inwoner** is typerend voor het gehele arrondissement Halle-Vilvoorde. De inwoners van de provincie Vlaams-Brabant verbruikten dan weer evenveel als de modale Vlaming.

Tabel 5.3 Energieverbruik per inwoner, 2006, in Megawattuur

	Energieverbruik
Vlaamse Rand	8,4
faciliteitengemeenten	8,5
overige randgemeenten	8,3
Arrondissement Halle-Vilvoorde	8,4
Provincie Vlaams-Brabant	8,8
Vlaams Gewest	8,8

Bron: VMM via Lokale Statistieken, bewerking SVR.

5.5. Afvalproductie

De bevolking van de Vlaamse Rand produceerde in 2007 15% minder huishoudelijk afval³⁶ per inwoner dan de Vlaamse bevolking. Het gaat toch nog om 471 kg per inwoner per jaar. De faciliteitengemeenten produceerden per inwoner meer huishoudelijk afval dan de overige randgemeenten.

³⁶ Huishoudelijk afval bestaat uit afvalstoffen van particuliere huishoudens en vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen ingezameld door of in opdracht van de gemeente. Het huishoudelijk afval omvat het selectief ingezameld huishoudelijk afval en het niet selectief ingezameld huishoudelijk afval.

De productie van restafval³⁷ ligt hoger in de randgemeenten dan in Vlaanderen. De faciliteitengemeenten produceerden in 2007 ongeveer 10 kg meer restafval per inwoner dan de niet-faciliteitengemeenten. Dit is opmerkelijk, aangezien de faciliteitengemeenten in 2004 nog minder restafval voortbrachten dan de andere randgemeenten.

Tabel 5.4 Huishoudelijke afvalproductie in kg/inwoner, 2007

	Huishoudelijk afval	Restafval
Vlaamse Rand	471,1	164,2
faciliteitengemeenten	482,3	172,0
overige randgemeenten	468,8	162,5
Arrondissement Halle-Vilvoorde	487,2	166,4
Provincie Vlaams-Brabant	489,8	145,3
Vlaams Gewest	556,0	155,6

Bron: OVAM via Lokale Statistieken, bewerking SVR.

5.6. Riolering en waterzuivering

De rioleringsgraad³⁸ in de Rand ligt nog steeds meer dan 6 procentpunten boven het Vlaamse gemiddelde. Alle onderzochte regio's registreerden in 2006 een lichte daling van de rioleringsgraad ten opzichte van het jaar voordien. Een mogelijke verklaring hiervoor is een stijging van het aantal nieuwe verkavelingen waarvoor geen aansluiting op het rioleringsstelsel is voorzien. Deze woningen worden in plaats daarvan voorzien van individuele zuiveringsinstallaties. Ondanks deze zeer beperkte afname ligt de rioleringsgraad in 2006 nog steeds een stuk hoger dan in 2000.

De Vlaamse Rand scoort traditioneel slecht als het om waterzuivering gaat. Er wordt een lichte verbetering vastgesteld in de 13 niet-faciliteitengemeenten, maar vooral in de faciliteitengemeenten blijft de toestand zorgwekkend. De Vlaamse doelstelling om tegen 2010 een zuiveringsgraad³⁹ van 80% te behalen, ligt voor de randgemeenten nog niet meteen binnen handbereik. De intergemeentelijke verschillen blijven ook disproportioneel groot. Drogenbos kan een zuiveringsgraad van 100% voorleggen, terwijl in Grimbergen, Kraainem, Machelen, Merchtem, Meise, Sint-Genesius-Rode, Vilvoorde, Wemmel en Wezembeek-Oppem geen druppel water gezuiverd wordt. Niet alleen de Rand kampt met een lage waterzuiveringsgraad. Ook Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant scoren een pak slechter dan het Vlaamse Gewest als geheel.

Tabel 5.5 Aandeel inwoners aangesloten op riolering en op waterzuiveringsinstallatie, 2006

	Rioleringsgraad	Waterzuiveringsgraad
Vlaamse Rand	92,9	21,3
faciliteitengemeenten	96,7	12,6
overige randgemeenten	92,1	23,1
arrondissement Halle-Vilvoorde	90,2	29,8
provincie Vlaams-Brabant	88,6	36,4
Vlaams Gewest	86,5	64,7

Bron: VMM via Lokale Statistieken, bewerking SVR.

³⁷ Restafval is samengesteld uit niet-selectief ingezameld huishoudelijk afval (of definitief te verwijderen huishoudelijk afval) bestaande uit huisvuil (incl. sorteeresidu van PMD-afval), grofvuil en gemeentevuil.

³⁸ De rioleringsgraad is het aantal inwoners dat theoretisch aangesloten is op de riolering in verhouding tot het aantal inwoners volgens de Rijksregister-stratentabel van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM).

³⁹ De zuiveringsgraad is percentage van de inwoners waarvan het afvalwater, na transport via het riolerings- en collecteringsnetwerk, effectief gezuiverd wordt in een rioolwaterzuiveringsinstallatie.

5.7. Sociale woningmarkt

Het sociale woninglandschap in de Vlaamse Rand verschilt van dat in Vlaanderen. 4,4% van het woningbestand in de Vlaamse Rand bestaat uit sociale huurwoningen. In het Vlaamse Gewest bedraagt dit percentage 5,5%. Het aanbod aan sociale woningen neemt ook minder snel toe in de Rand dan in Vlaanderen. In de gemeenten met taalfaciliteiten ligt het aandeel sociale woningen lager dan in de rest van de Rand. Er is echter sprake van een kleine inhaalbeweging, aangezien het percentage sociale woningen in deze 6 gemeenten met een halve procentpunt gestegen is tegenover 2005. Linkebeek heeft geen bijdrage geleverd aan deze toename, aangezien in deze faciliteitengemeente nog steeds geen enkele sociale woning is gebouwd. Tot slot dient vermeld te worden dat de situatie in de Vlaamse Rand over het geheel genomen wel rooskleuriger is dan in Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant.

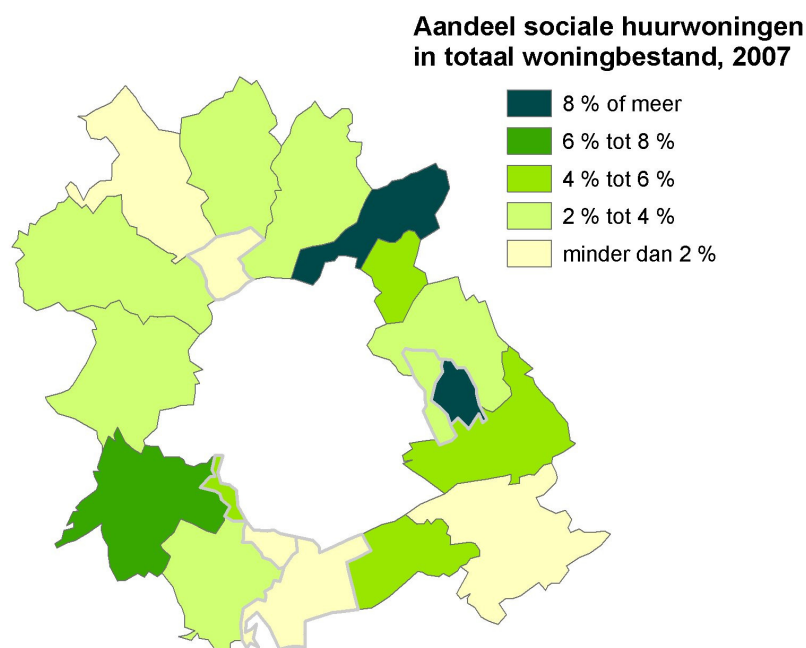
De ratio's die het aantal kandidaat-huurders per 100 huishoudens weergeven reflecteren de beschreven toestand op de sociale woningmarkt. De Vlaamse Rand telt per 100 huishoudens gemiddeld 1 kandidaat huurder minder dan het Vlaamse Gewest.

De mediaan wachttijd in de Vlaamse Rand ligt onder het Vlaamse peil. In de faciliteitengemeenten wordt een kortere mediaan wachttijd vastgesteld dan in de niet-faciliteitengemeenten. Buiten de Rand moeten kandidaat-huurders ook in Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant minder lang wachten dan in de rest van Vlaanderen.

Tabel 5.6 Aandeel sociale huurwoningen in totale woningbestand, aantal kandidaat-huurders naar woonplaats per 100 huishoudens en mediaan wachttijd actieve dossiers, 2007

	Sociale huurwoningen	Kandidaat-huurders	Mediaan wachttijd
Vlaamse Rand	4,4	1,9	578
faciliteitengemeenten	3,2	0,9	486
overige randgemeenten	4,6	2,1	621
Halle-Vilvoorde	3,8	1,7	524
Vlaams-Brabant	3,7	1,9	577
Vlaams Gewest	5,5	2,9	701

Bron: VMSW en FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Bron: VMSW en FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De Vlaamse Rand bevindt zich binnen het werkingsgebied van het Investeringsfonds voor Grond- en Woonbeleid voor Vlaams-Brabant (Vlabinvest). Dit fonds werd in 1992 opgericht door de Vlaamse Regering met het oog op het voeren van een duurzaam woon- en grondbeleid in de ruime rand rond Brussel via woonprojecten met een sociaal karakter⁴⁰. Sinds medio 2006 omvat het werkingsgebied van Vlabinvest alle gemeenten van het arrondissement Halle-Vilvoorde, aangevuld met de gemeenten Bertem, Huldenberg, Kortenberg en Tervuren. Deze laatste vier gemeenten behoren tot het arrondissement Leuven.

Vlabinvest heeft in de periode 1992-2006 186 woonegelegenheden en 62 sociale woonegelegenheden in een gemengd Vlabinvest-project⁴¹ helpen financieren en realiseren. In totaal zijn dit 248 gerealiseerde woonegelegenheden. In 2006 had het fonds 23 woonegelegenheden in opbouw en 17 sociale woonegelegenheden in een gemengd Vlabinvest-project.

Via specifieke werkingsregels wil Vlabinvest een bijdrage leveren aan het behoud van het Vlaamse karakter van de Rand. De juridische basis van de werking is gestoeld op de Vlaamse Wooncode (VWC). Een belangrijk criterium binnen het toewijzingsbeleid van Vlabinvest is de aantoonbare economische, culturele en/of sociale band met de regio. Het profiel van de Vlabinvest-huurder is die van een alleenstaande persoon met een leeftijd van 25 tot 35 jaar.

65% van de huurders bezitten zowel een maatschappelijke als een socio-culturele binding met de regio. 96% van de huurders beschikt minstens over een maatschappelijke band.

5.8. Vastgoedmarkt

5.8.1. Gemiddelde aankooprijzen

Wie zich een woonhuis, villa, bungalow of landhuis in de Rand wil aanschaffen, zal hiervoor gemiddeld een stuk dieper in de buidel moeten tasten dan in de rest van Vlaanderen. **Woonhuizen** kosten gemiddeld 35% meer, terwijl **villa's, bungalows en landhuizen** zo'n 33% duurder zijn. In de faciliteitengemeenten betaalt men voor dit type woning nog een stuk meer dan in de andere randgemeenten. Ook in Halle-Vilvoorde en in Vlaams-Brabant betaalt men voor dit type woningen meer dan in het Vlaamse Gewest. Het prijsverschil is echter minder groot dan in de Vlaamse Rand. De duurste woonhuizen en villa's vindt men terug in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor een villa, bungalow of landhuis in een van de negentien Brusselse gemeenten betaal je gemiddeld bijna drie keer zoveel als in Vlaanderen. Niet alle woningtypes zijn duurder in de Vlaamse Rand en omliggende regio's. Zo zijn **appartementen, flats en studio's** iets goedkoper in de randgemeenten dan in Vlaanderen, al is dit niet het geval voor de faciliteitengemeenten. In Halle-Vilvoorde en in Vlaams-Brabant geldt evenzeer een gemiddeld lagere aankooprijzen voor een appartement. Naast de woningprijs vormt de gemiddelde bouwgrondprijs ook een belangrijke indicator voor de toestand op de vastgoedmarkt. Een stuk **bouwgrond** kost in de Vlaamse Rand gemiddeld 47% meer dan in het Vlaamse Gewest. In de faciliteitengemeenten ligt de gemiddelde prijs per bouwgrond meer dan dubbel zo hoog. Opvallend is de lage prijs voor een bouwgrond in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Indien echter rekening gehouden wordt met de oppervlakte, bekomen we een bouwgrondprijs per m² die bijna even hoog is als in de faciliteitengemeenten.

---

⁴⁰ Vlabinvest, *Activiteitenverslag 2006*.

Zie: <http://www.vmsw.be/objects/Vlabinvest/Activiteitenverslag%202006.pdf>.

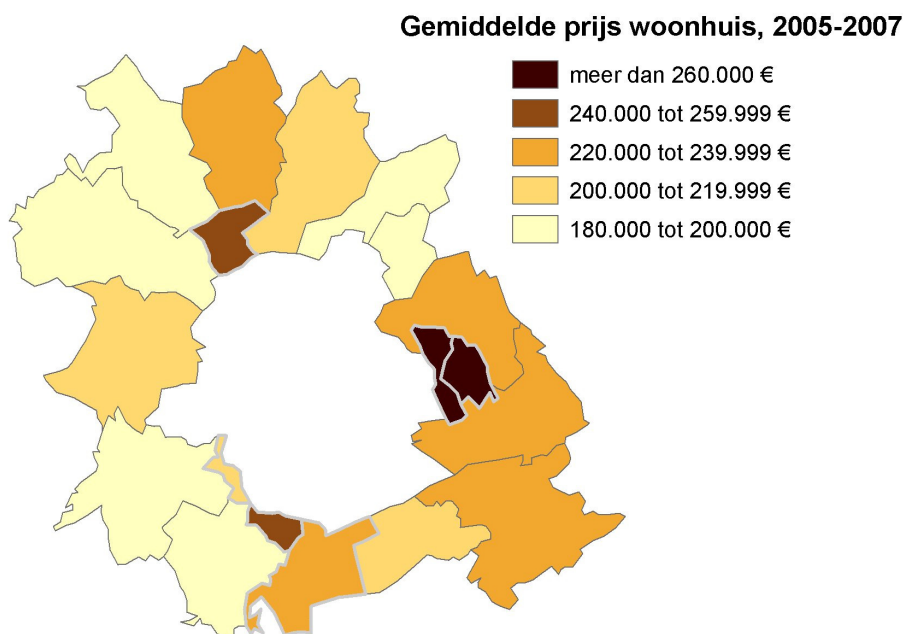
⁴¹ Deze projecten gebeuren in samenwerking met een sociale huisvestingsmaatschappij.

Tabel 5.7 Gemiddelde aankooprijks woningen en bouwgrond in euro, 2007

	Woonhuizen	Villa's, bungalows, landhuizen	Appartem., flats, studio's	Bouwgrond	Bouwgrond per m ²
Vlaamse Rand	232.508	436.133	170.616	190.098	197
faciliteitengemeenten	283.371	555.536	190.225	311.920	314
overige randgemeenten	222.754	397.749	167.237	175.498	182
Arrondissement Halle-Vilvoorde	217.554	396.714	169.741	153.909	181
Provincie Vlaams-Brabant	207.868	358.440	169.326	149.439	158
Vlaams Gewest	171.783	326.838	171.817	129.508	133
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	307.982	915.953	178.124	47.912	309

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

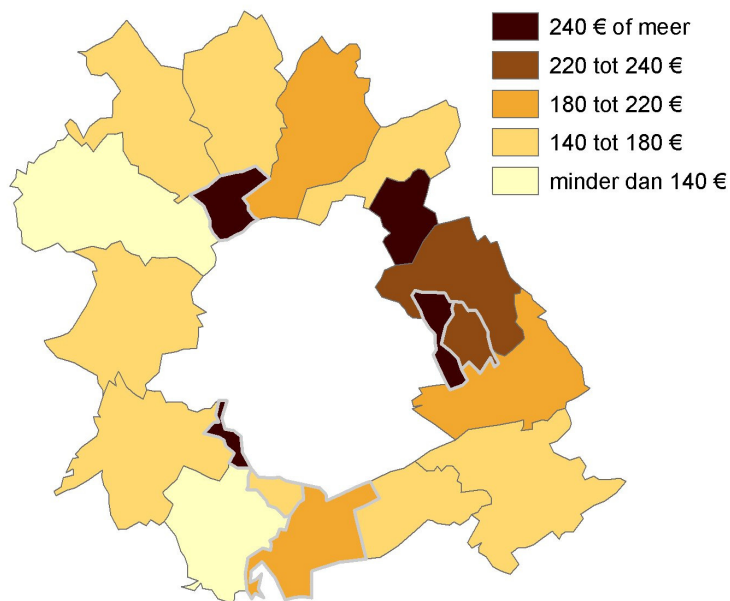
Om de gemiddelde prijzen op gemeentelijk niveau te berekenen werd gebruik gemaakt van driejaarlijkse gemiddelden (2005-2007) om toevalsfactoren uit te sluiten. In Wezembeek-Oppem en Kraainem betaalde men in de periode 2005-2007 gemiddeld meer dan 260.000 euro voor een woonhuis. In Asse, Beersel, Machelen, Merchtem, Sint-Pieters-Leeuw en Vilvoorde lag de gemiddelde prijs onder de 200.000 euro. De landelijke gemeenten in de westelijke rand rond de hoofdstad en de industriële as Vilvoorde-Machelen zijn blijkbaar minder onderhevig aan de opwaartse druk op de woningprijzen.

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Per vierkante meter bouwgrond werden de hoogste prijzen geregistreerd in de faciliteitengemeenten Wemmel, Drogenbos, Kraainem en Wezembeek-Oppem, en in de economische groeipolen Machelen en Zaventem. Asse en Beersel zijn de randgemeenten met de goedkoopste bouwgrond. Klaarblijkelijk zit er een druk op de bouwgrond in en rond de economische centra, aangezien er concurrentie optreedt met economische functies.

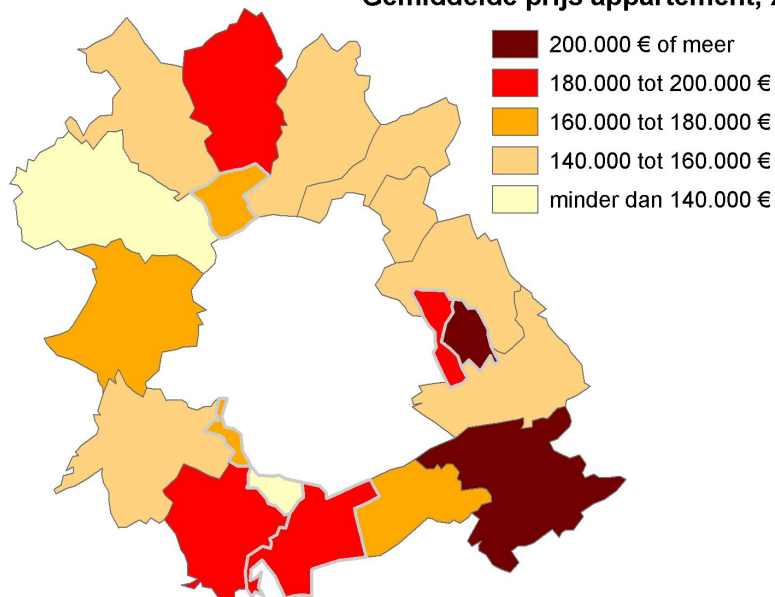
Gemiddelde prijs m² bouwgrond, 2005-2007

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Kopers van een appartement, flat of studio zijn het goedkoopste af in Asse en Linkebeek. In Wezembeek-Oppem, Overijse, Meise, Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Beersel betaal je dan weer gevoelig meer voor de aankoop van dergelijke woningtypes.

Gemiddelde prijs appartement, 2005-2007

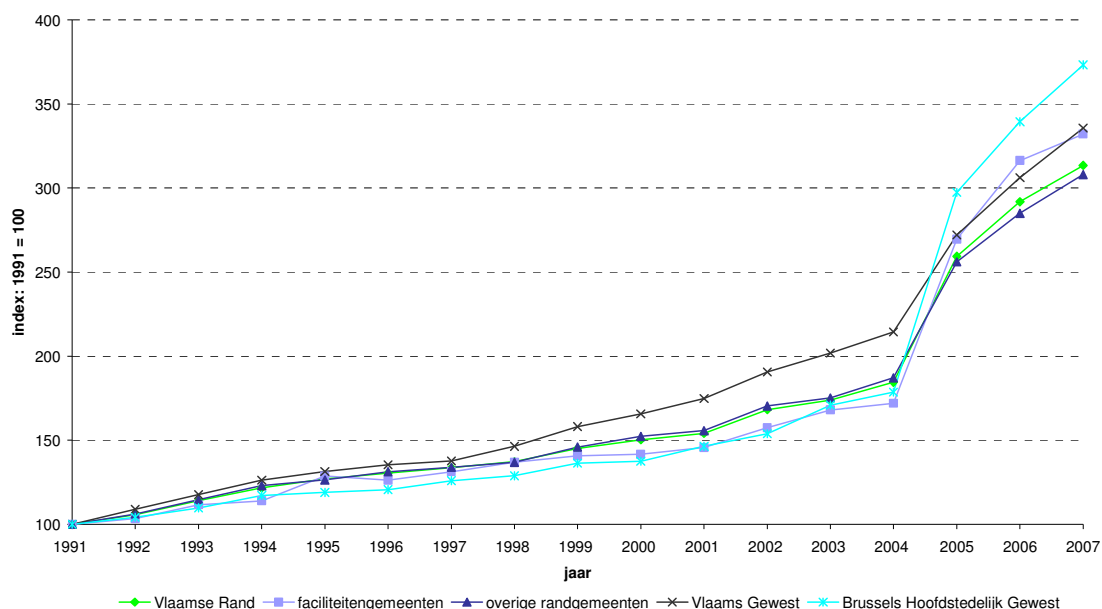
Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Als de gemiddelde prijzen van de woonhuizen, appartementen en de bouwgrond (per m²) naast elkaar worden gezet, springt de gemeente Asse eruit als goedkoopste randgemeente voor de combinatie van deze drie vormen van vastgoed. De facilitéitengemeenten Kraainem, Wezembeek-Oppem en Wemmel zijn de duurste gemeenten.

5.8.2. Evolutie vastgoedprijzen

De explosieve toename van de prijzen van **woonhuizen** in 2005 is in de periode 2006-2007 ietwat gestagneerd. Toch stijgt de gemiddelde prijs in alle onderzochte gebieden nog altijd sneller dan in de periode 1991-2004. In de hoofdstad kostte een woonhuis in 2007 gemiddeld 3,7 keer meer dan in 1991. In de niet-faciliteitengemeenten van de Vlaamse Rand is de toename het minst groot. Toch bedraagt de gemiddelde aankoop prijs van een woonhuis ook in deze gebieden een drievoud van de oorspronkelijke prijs.

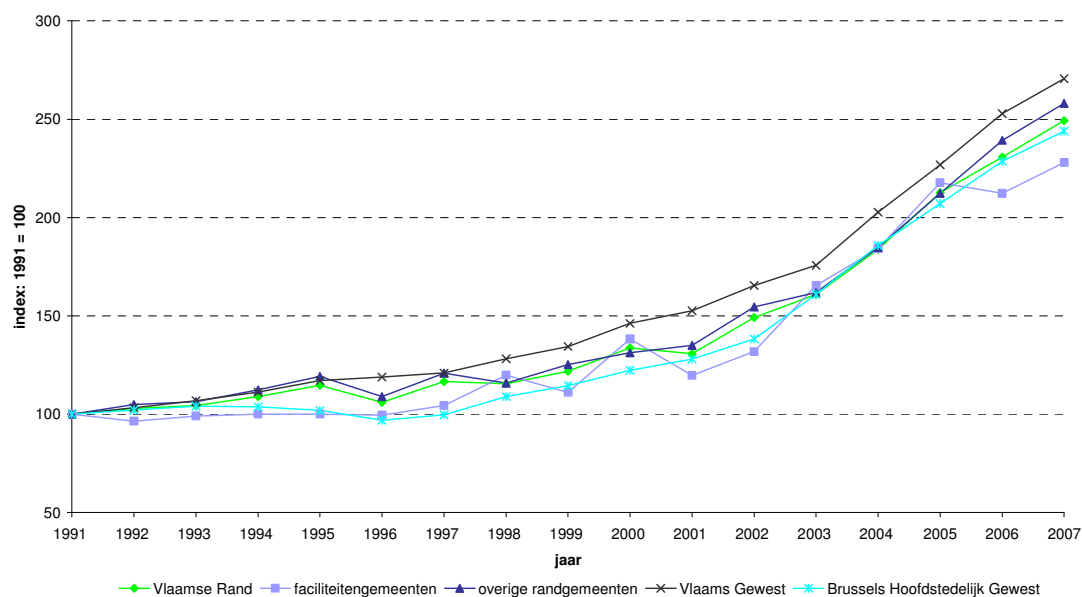
Figuur 5.1 Evolutie van de gemiddelde prijs van woonhuizen, 1991-2007

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De prijzen van **appartementen** zijn in de Rand iets minder snel gestegen dan in het Vlaamse Gewest. De aankooprijzen zijn in 2007 het minst sterk gestegen in de faciliteitengemeenten. De stijging bedraagt er 43 procentpunt minder dan gemiddeld in Vlaanderen. De evolutie van de gemiddelde aankoop prijs van een appartement in de faciliteitengemeenten kent een grilliger verloop dan in de andere gebieden.

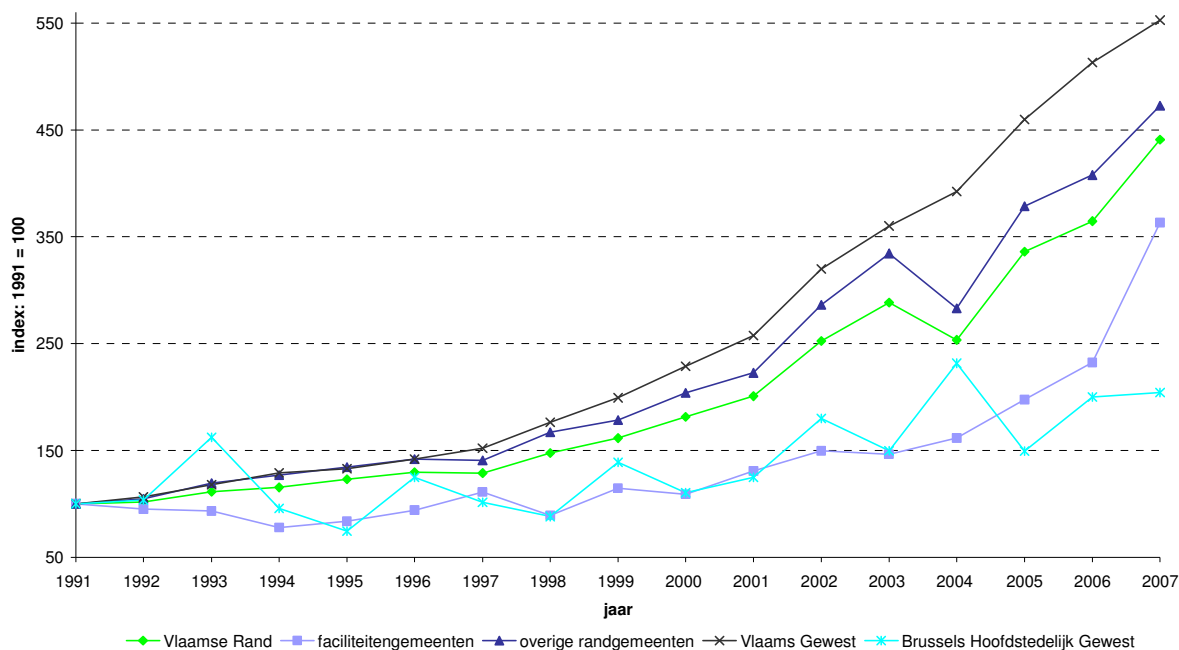
Figuur 5.2 Evolutie van de gemiddelde prijs van appartementen, flats en studio's, 1991-2007

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De **bouwgrondprijzen** in de Vlaamse Rand zijn sinds 1991 bijna 4,5 keer toegenomen. Deze stijging is minder groot dan in het Vlaamse Gewest. De evolutie gedurende de periode 1991-2007 verschilt in de randgemeenten met en zonder taalfaciliteiten. Tot en met 2006 verliep de toename in de faciliteitengemeenten in een meer gematigd tempo dan in de overige gemeenten van de Rand. De prijzen lagen er al hoog. De evolutie volgde meer het patroon van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In 2007 is de gemiddelde bouwgrondprijs in deze gemeenten in een jaar tijd met meer dan 50% gestegen.

Figuur 5.3 Evolutie van de gemiddelde bouwgrondprijs per m², 1991-2007

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De evolutie van de gemiddelde vastgoedprijzen in de periode 1991-2007 wordt in onderstaande tabel samengevat.

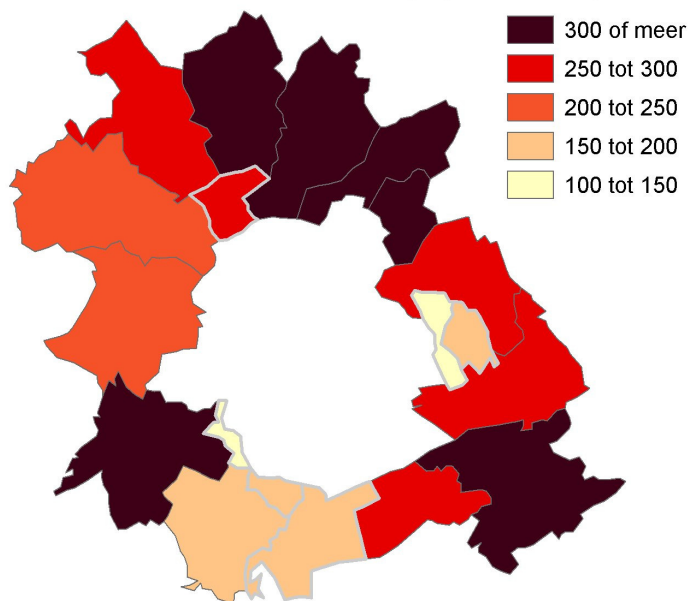
Tabel 5.8 Evolutie gemiddelde prijzen woningen en bouwgrond, 1991-2007 (1991=100)

	Woonhuizen	Villa's, bungalows, landhuizen	Appartementen, flats, studio's	Bouwgrond per m ²
Vlaamse Rand	313	197	249	441
faciliteitengemeenten	332	216	228	363
overige randgemeenten	308	195	258	473
Arrondissement Halle-Vilvoorde	310	188	255	497
Provincie Vlaams-Brabant	326	180	267	551
Vlaams Gewest	336	177	271	553
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	373	281	244	204

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Voor de evolutie op gemeentelijk niveau worden de gemiddelde prijzen vergeleken voor de driejarige periodes 1991-1993 en 2005-2007. De cijfers geven dus aan met hoeveel procent de gemiddelde prijzen in de desbetreffende gemeente zijn gestegen in deze twee periodes. De prijs van een vierkante meter bouwgrond nam het sterkste toe in de noordelijke randgemeenten Meise, Grimbergen, Vilvoorde en Machelen, en in twee gemeenten in de zuidelijke rand: Sint-Pieters-Leeuw en Overijse. In de faciliteitengemeenten Drogenbos en Kraainem is de stijging het kleinst.

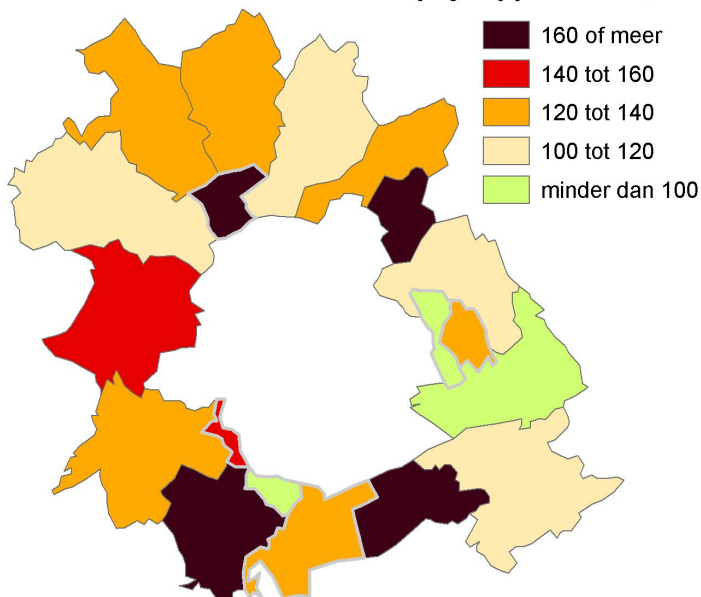
Evolutie prijs m² bouwgrond, 05-07 t.o.v. 91-93

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De gemiddelde aankoop prijs van appartementen, flats en studio's is het sterkst gestegen in Wemmel, Machelen, Beersel en Hoeilaart. In Kraainem en Linkebeek was de stijging een stuk gematigder.

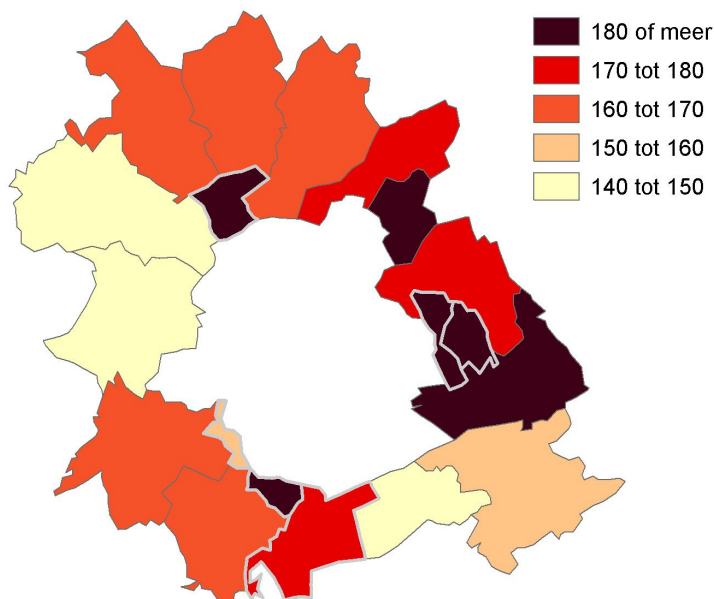
Evolutie prijs appartement, 05-07 t.o.v. 91-93

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Woonhuizen zijn vooral duurder geworden in het oostelijke deel van de Vlaamse Rand. In een aaneengesloten gebied dat bestaat uit de gemeenten Vilvoorde, Machelen, Zaventem, Kraainem, Wezembeek-Oppem en Tervuren zijn de gemiddelde prijzen voor woonhuizen met minstens 170% gestegen. Ook Linkebeek en Wemmel behoren tot het groepje randgemeenten die een relatief grote prijstoename hebben gekend. In Asse, Dilbeek en Hoeilaart is de toename beperkt.

Evolutie prijs woonhuis, 05-07 t.o.v. 91-93

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

5.9. Betaalbaarheid van de woningen en bouwgronden

Om een beeld te krijgen van de betaalbaarheid van het onroerend goed is het zinvol om de gemiddelde prijzen te bekijken in functie van de gemiddelde inkomens van de bewoners. Op deze manier kan een betaalbaarheidsratio⁴² berekend worden, waarmee kan worden nagegaan hoe groot de financiële impact is van de aankoop van een woning in de Vlaamse Rand voor de gemiddelde inwoner.

De meest recente fiscale inkomensgegevens dateren van 2005 (aanslagjaar 2006). Als de verkoopprijzen van immobiëlen in de Rand gerelateerd worden aan het gemiddelde inkomen, blijven woonhuizen, appartementen en bouwgronden nog steeds duurder dan in de rest van Vlaanderen. De gemiddelde inwoner van de Rand moet 2 à 3 jaar langer werken dan de gemiddelde Vlaming om zich een gemiddeld woonhuis te kunnen veroorloven. Voor een villa, bungalow of landhuis is dit 4 à 5 jaar langer. Enkel de betaalbaarheidsratio's van appartementen liggen onder het Vlaamse niveau. De kloof tussen de fiscale inkomens en de woningprijs is nog iets groter in de faciliteitengemeenten. Toch valt de verhouding zelfs in deze zes 'dure' randgemeenten nog goed mee in vergelijking met de Brusselse situatie. Met een betaalbaarheidsratio van 27,6 voor een woonhuis en 16,0 voor een appartement, flat of studio is de aankoop van deze types woningen financieel meer belastend voor de gemiddelde Brusselaar dan voor de gemiddelde Vlaming of inwoner van de Rand. De betaalbaarheidsratio's bedragen 11,8-11,8⁴³ voor Vlaanderen en 14,3-10,5 voor de Rand.

Voor de evolutie op gemeentelijk niveau worden de gemiddelde prijzen vergeleken voor de driejarige periodes 1991-1993 en 2005-2007. In het zuidoostelijke deel van de Vlaamse Rand worden de hoogste ratio's waargenomen. In verhouding tot het gemiddelde belastbare inkomen per inwoner zijn woonhuizen in Kraainem en Wezembeek-Oppeem het duurst. Asse, Beersel en Merchtem zijn het goedkoopst.

De betaalbaarheidsratio van appartementen, flats en studio's ligt het hoogst in Drogenbos, Kraainem, Overijse en Wezembeek-Oppeem. In Asse, Grimbergen, Linkebeek, Zaventem en Merchtem zijn de appartementen het makkelijkst betaalbaar voor de bevolking.

⁴² De betaalbaarheidsratio geeft de verhouding weer tussen de gemiddelde verkoopprijs van vastgoed en het gemiddelde jaarlijkse netto-inkomen. Een cijfer van 10 voor een woning betekent bijvoorbeeld dat 10 gemiddelde jaarinkomens nodig zijn om 1 woning aan te kopen.

⁴³ Zoals ook blijkt uit de cijfers weergegeven in tabel 19, was in 2007 de gemiddelde prijs van een woonhuis en van een appartement, flat of studio ongeveer even hoog in Vlaanderen.

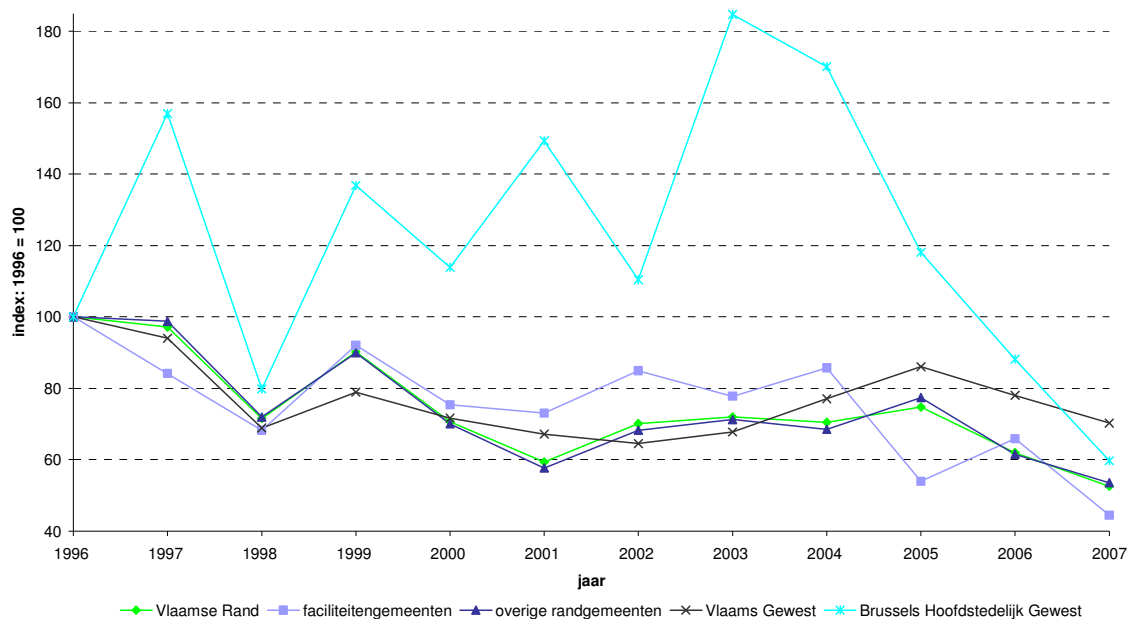
De gemiddelde prijs van een stuk bouwgrond in verhouding tot het gemiddelde fiscale inkomen blijft het hoogst in de gemeenten in de oostelijke en zuidelijke rand van de hoofdstad. Alle randgemeenten tussen Machelen in het noordoosten en Sint-Genesius-Rode in het zuiden worden gekenmerkt door betaalbaarheidsratio's van meer dan 10. Hoeilaart, Wemmel en Sint-Pieters-Leeuw vervolledigen de lijst gemeenten met relatief hoge bouwgrondprijzen. De ratio's van de laatste twee gemeenten zijn opmerkelijk gestegen tegenover 2003-2005.

5.10. Bouwconjunctuur

De faciliteitengemeenten buiten beschouwing gelaten, kende de bouwconjunctuur in de Rand een lichte hausse in 2005. Het bleek echter om een tijdelijk herstel te gaan. In de periode 2006-2007 is het aantal **bouwvergunningen voor gebouwen** gedaald in de randgemeenten, net als in het Vlaamse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De aanhoudende stijging van het aantal **bouwvergunningen voor woongelegenheden in appartementsgebouwen** is sinds 2005 gestagneerd. Vooral nog is er geen sprake van een duidelijke daling van dit type bouwvergunningen in de Vlaamse Rand, zoals reeds wel het geval is in Vlaanderen en Brussel.

Het aantal bouwvergunningen voor eengezinswoningen is in de Rand gedurende de periode 1996-2007 gedaald met bijna 50%. In het Vlaamse Gewest ging het slechts om een daling met 30%. De evolutie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest was tot en met 2005 steeds positief. Toch is in 2007 ook hier het aantal bouwvergunningen voor gebouwen met één woning gedaald met 40% ten opzichte van 1996.

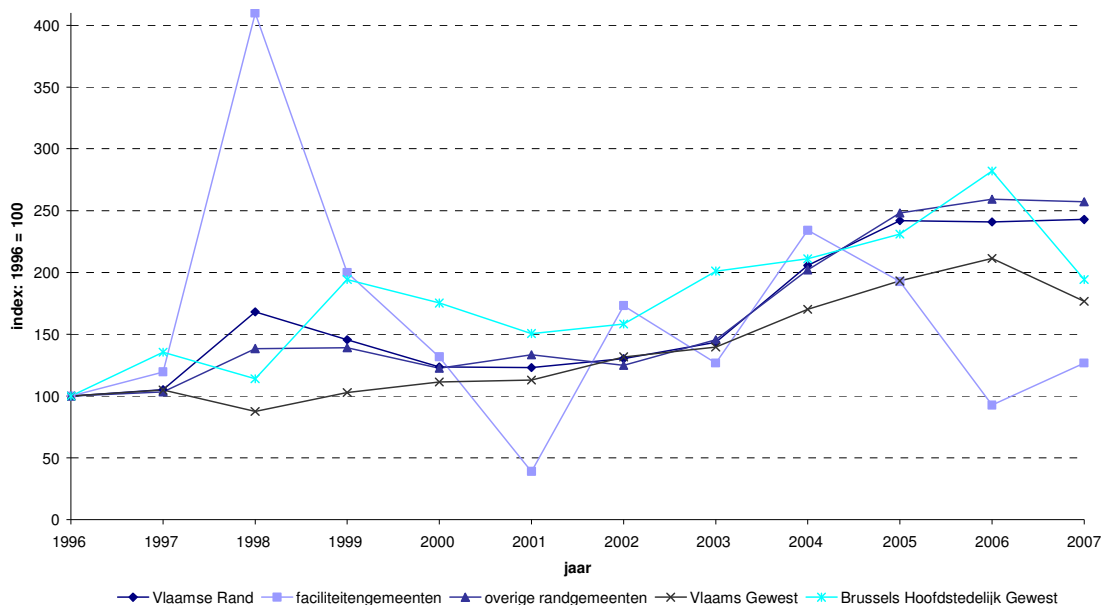
Figuur 5.4 Evolutie aantal bouwvergunningen voor gebouwen met één woning, 1996-2007

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De evolutie van het aantal **vergunningen voor flats** blijft boven het peil van de Vlaamse groei. Met een toename van 143% blijft de Vlaamse Rand ook ruim boven de Brusselse groeitrend van 94%.

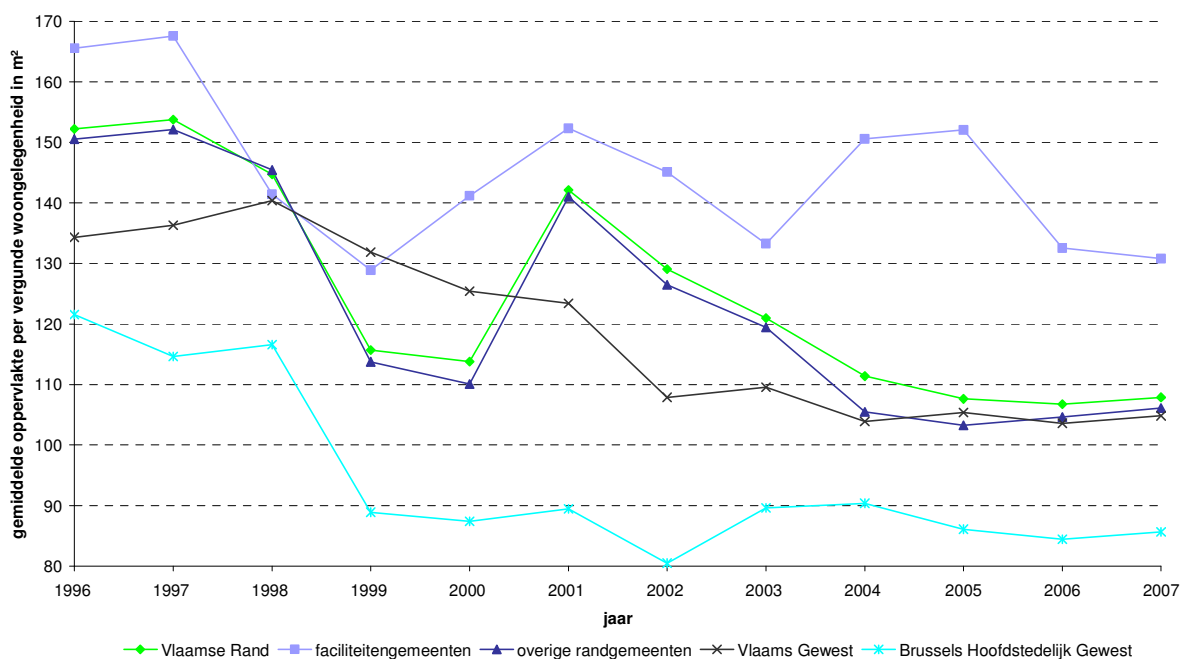
Figuur 5.5 Evolutie aantal bouwvergunningen voor woonegelegenheden in appartementsgebouwen, 1996-2007

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Sinds 2005 daalt de **gemiddelde oppervlakte per woonelegenheden** niet meer. Uitzondering op de regel zijn terug de facilititeitengemeenten. In deze randgemeenten is de oppervlakte per woonelegenheden nog een stuk groter dan in de niet-facilititeitengemeenten. De gemiddelde oppervlakte in deze laatste gemeenten bevindt zich dicht in de buurt van het Vlaamse gemiddelde. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de oppervlakte per woonelegenheden het kleinst. Gemiddeld is de vergunde oppervlakte er 45 m² kleiner dan in de facilititeitengemeenten en 20 m² kleiner dan in de overige gemeenten van de Rand.

Figuur 5.6 Evolutie gemiddelde oppervlakte per woonelegenheden, 1996-2007

Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De evolutie van het aantal **vergunningen voor renovatie van woongebouwen** kent in de Vlaamse Rand een verschillend verloop als in het Vlaamse Gewest. In de Vlaamse Rand werd een negatieve tendens in 2002 omgebogen in een stijging, die ook in 2007 werd voortgezet. Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onderging een gelijkaardig verloop tot en met 2006. In 2007 werd het gewest echter geconfronteerd met een forse daling van het aantal toegekende vergunningen voor renovatie. Het Vlaamse Gewest kende een positieve piek in 2003, waarna het aantal renovatievergunningen terug daalde in 2004. Na enkele jaren van stagnatie is het cijfer in 2007 terug gedaald ten opzichte van het jaar voordien.

Figuur 5.7 Evolutie aantal renovatievergunningen residentiële bouw, 1996-2007

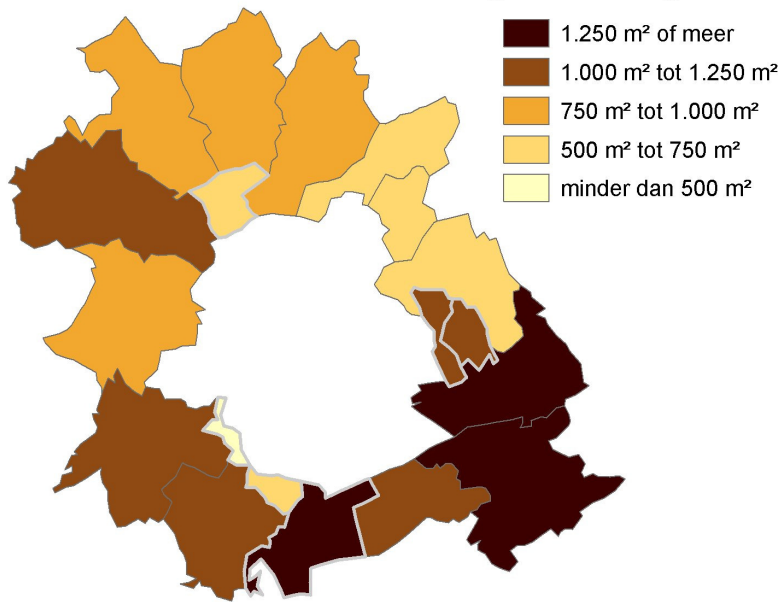
Bron: FOD Financiën (Kadaster) via FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

5.11. Gemiddelde oppervlakte bouwgronden

Hoewel de evolutie van de gemiddelde oppervlakte van de bouwgronden een grillig patroon volgt, is het gemiddelde in alle onderzochte gebieden gedaald ten opzichte van het referentiejaar 1991. In 2006 was er terug sprake van een lichte algemene stijging, behalve voor de faciliteitengemeenten. In het Vlaamse Gewest en in de provincie Vlaams-Brabant zet deze stijging zich ook voort in 2007. In Halle-Vilvoorde, de faciliteitengemeenten en de overige randgemeenten neemt de gemiddelde oppervlakte per bouwgrond terug af in 2007.

In de Vlaamse Rand zijn de bouwgronden gemiddeld het grootst in de gemeenten in de zuidelijke en (zuid)oostelijke periferie. In Sint-Pieters-Leeuw, Beersel, Sint-Genesius-Rode, Hoeilaart, Overijse en Tervuren ligt de gemiddelde oppervlakte per bouwgrond boven de 1.000 m² (gemiddelde 2005-2007). Ook in Asse, dat zich ten noordwesten van de hoofdstad bevindt, zijn bouwgronden een stuk groter dan gemiddeld. De kleinste oppervlakten worden gesignaleerd in Drogenbos, Machelen en Zaventem. Daar bedraagt de oppervlakte van een stuk bouwgrond gemiddeld minder dan 600 m².

Gemiddelde grootte bouwgrond in m², 2005-2007

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

6. Economische structuur en arbeidsmarkt

6.1. Ondernemingen

6.1.1. Dynamiek van de ondernemingen

De bedrijven die actief zijn in de Vlaamse Rand vertegenwoordigden in 2006 5,8% van het Vlaamse totaal. Het **aantal ondernemingen** in de Rand is met 0,9% gestegen tegenover 2004. In het Vlaamse Gewest werd in dezelfde periode een gevoelig hogere groei opgetekend van 3,4%. Voor de periode 1998-2006 komen de randgemeenten en het Vlaamse Gewest uit op een totale groei van respectievelijk 4,0% en 5,4%.

De **oprichtingsratio**⁴⁴ in de Rand ligt met 8,2% iets onder het Vlaamse gemiddelde van 8,5%. In 2004 bevond het cijfer zich nog boven het Vlaamse peil. De **uittredingsratio**⁴⁵ (6,6%) heeft in 2006 ongeveer dezelfde waarde als in het Vlaamse Gewest. De **turbulentie**⁴⁶ is om deze redenen ook iets lager in de Vlaamse Rand (14,8%) dan in Vlaanderen (15,1%). Ook de **nettogroeiratio**⁴⁷ ligt lager: 1,5% in de 19 gemeenten van de Rand tegenover 1,9% in gans Vlaanderen.

De vier hiervoor vermelde indicatoren die de dynamiek van het ondernemingslandschap weerspiegelen, hadden telkens een hogere waarde in de hoofdstad dan in de Rand en in het Vlaamse Gewest.

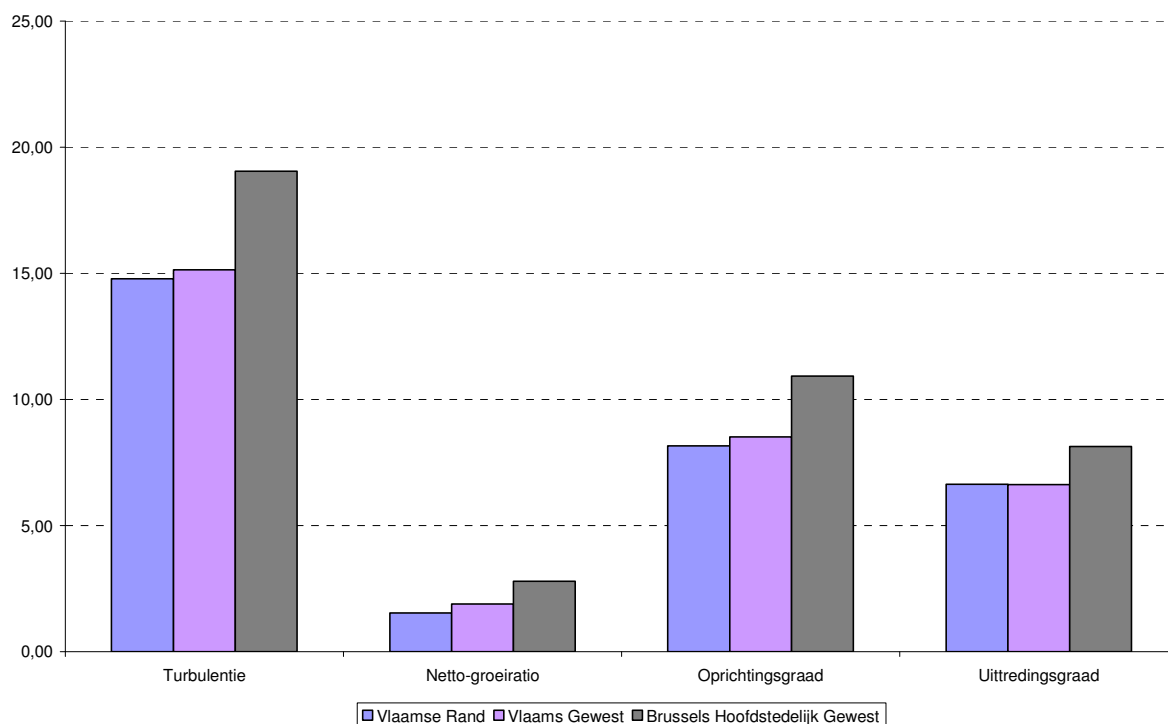
⁴⁴ De oprichtingsratio is het aantal oprichtingen in procent van het aantal actieve ondernemingen.

⁴⁵ De uittredingsratio is het aantal stopzettingen in procent van het aantal actieve ondernemingen.

⁴⁶ De turbulentie is de som van het aantal oprichtingen en stopzettingen in procent van het aantal actieve ondernemingen.

⁴⁷ De nettogroeiratio is het saldo tussen aangroei en stopzettingen in procent van het aantal actieve ondernemingen.

Figuur 6.1 Turbulentie, nettogroei-, oprichtings- en uittredingsratio (in %), 2006

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

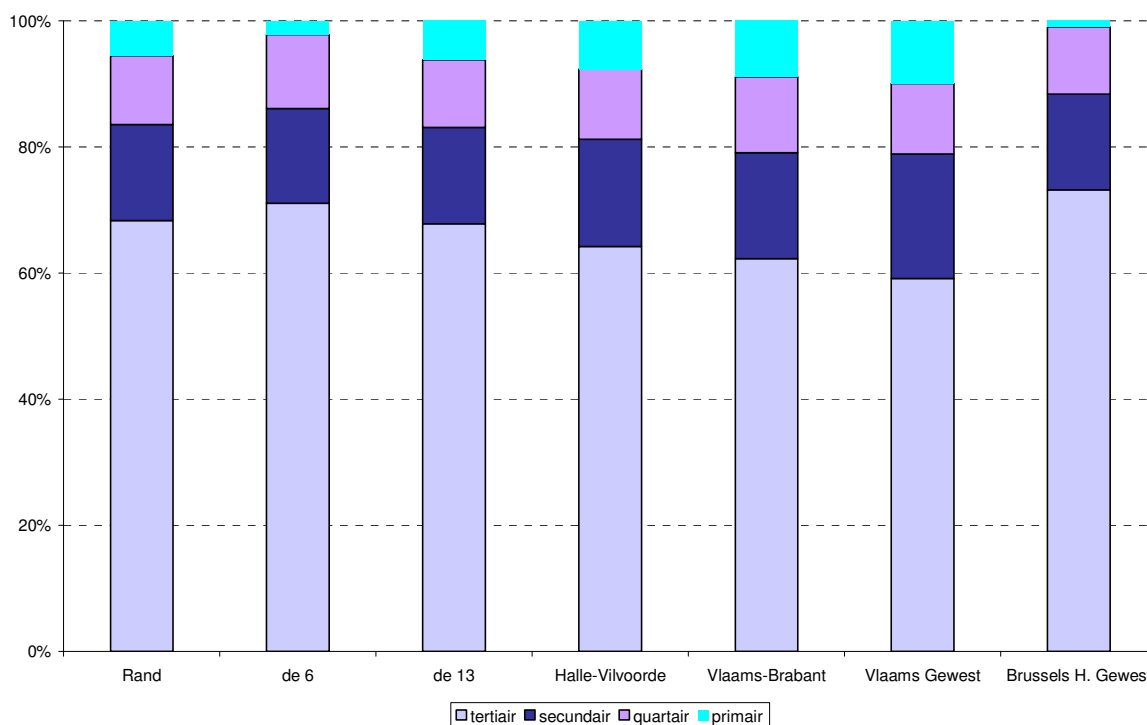
6.1.2. Sectorale verdeling van de ondernemingen

Kenmerkend voor het bedrijvenlandschap in de Rand is het grote aandeel ondernemingen dat actief is in de **tertiaire sector**⁴⁸. In 2006 maakten ondernemingen uit de dienstensector 68,3% uit van het totale aantal BTW-plichtigen. Dit percentage ligt 9,2 procentpunt boven het Vlaamse gemiddelde. Enkel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest treffen we relatief meer ondernemingen aan in de tertiaire sector (73,2%). De zes facilititeitengemeenten samen komen met een aandeel van 71,1% in de buurt van de hoofdstad. In de 13 andere gemeenten van de Rand ligt het aandeel lager (67,8%). De randgemeenten met het hoogste relatieve aantal bedrijven in de dienstensector zijn Zaventem en Machelen. In Zaventem is bijna 80% van de ondernemingen actief in de tertiaire sector. In Machelen geldt dit voor drie op de vier ondernemingen.

In de periode 2004-2006 is het aantal bedrijven in de **tertiaire sector** lichtjes gedaald in de facilititeitengemeenten en lichtjes gestegen in de overige randgemeenten. In zijn totaliteit gaat het aantal actieve ondernemingen in de tertiaire sector er lichtjes op vooruit in de Vlaamse Rand (+0,1%). De groei in de dienstensector is echter groter in Halle-Vilvoorde (+0,7%) en vooral in Vlaams-Brabant (+1,9%) en het Vlaamse Gewest (+3,0%).

⁴⁸ Volgens de NACEBEL1-nomenclatuur. Primaire sector: secties A Landbouw, Jacht en Bosbouw en B Visserij. Secundaire sector: secties C Winning van delfstoffen, D Industrie, E Productie en distributie van elektriciteit, gas en water en F Bouwnijverheid. Tertiaire sector in enge zin: secties G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen, H Hotels en restaurants, I Vervoer, opslag en communicatie, J Financiële instellingen, K Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven en P Huishoudens. Quartaire sector: secties L Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen, M Onderwijs, N Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening, O Overige gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten en Q Extraterritoriale organisaties en lichamen.

Figuur 6.2 Verdeling van het aantal ondernemingen over de 4 hoofdsectoren (in %), 2006

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De **secundaire sector** is traditioneel minder dominant aanwezig in de Vlaamse Rand. Met een bedrijvenaandeel van 15,2% ligt de secundaire sector ruim onder het Vlaamse gemiddelde (19,7%). Het aandeel van de secundaire sector in de Rand is bovendien slechts 0,1 procentpunt groter dan dat van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Bedrijven uit de secundaire sector komen iets minder voor in de faciliteitengemeenten. Uitzondering op de regel blijft Drogenbos, waar bijna 22% van de bedrijven deel uitmaakt van de industriële sector. Verder kunnen ook de gemeenten Beersel en Sint-Pieters-Leeuw de vergelijking met het Vlaamse Gewest doorstaan. De secundaire sector in Vlaanderen kent sinds 2004 een algemene heropbloei. Ook in de Rand, Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant bevindt het aantal industriële ondernemingen zich terug op het niveau van 1998 of erboven.

De **quartaire sector** is in de Vlaamse Rand nog minder uitgebouwd dan in het Vlaamse Gewest. Hetzelfde geldt voor het arrondissement Halle-Vilvoorde als geheel. In de provincie Vlaams-Brabant situeert het aandeel van de quartaire sector zich dan weer boven het gewestelijke niveau. In alle onderzochte regio's overstijgt de groei (2004-2006) van deze sector dat van de andere sectoren. De groei in de Vlaamse Rand ligt echter een viertal procentpunt achter op het Vlaamse tempo.

In de **primaire sector** ten slotte, stellen we in verhouding het grootste verschil vast tussen de Rand en het Vlaamse Gewest. In Vlaanderen maken landbouwbedrijven nog 10% uit van het totale bedrijvenbestand. In de Rand is dit slechts een goede 5%. Vooral in de faciliteitengemeenten komen weinig bedrijven voor die actief zijn in de primaire sector.

6.2. Slagkracht van de ondernemingen

6.2.1. Toegevoegde waarde per werknemer, investeringsratio en rendabiliteit

In een volgende analyse gaan we na wat de slagkracht is van de ondernemingen. We doen daarvoor een beroep op de jaarrekeningen die in de Balanscentrale van de Nationale Bank neergelegd worden. Deze gegevens worden verwerkt door Bureau Van Dijk op de *Belfirst-DVD's*. Deze methode heeft een aantal beperkingen. Ten eerste gaat het enkel om die ondernemingen die wegens het boekhoudrecht verplicht zijn een *jaarrekening* neer te leggen. Als dusdanig gaat het om de meeste NV's, BVBA's en CV's. Ten tweede hebben deze gegevens betrekking op de *locatie van de maatschappelijke zetel* van de onderneming. Ook de prestaties van eventuele (productie)vestigingen elders in het gewest of het land worden dus meegerekend. Het concept gaat dus uit van de beslissingstructuur van de onderneming. De indicatoren over omzet, toegevoegde waarde, investeringen en rendabiliteit moeten dus gelezen worden als volgt: "Over hoeveel omzet, toegevoegde waarde, investeringen en rendabiliteit worden de ondernemingsbeslissingen in de Vlaamse Rand genomen?"⁴⁹.

Tabel 6.1 Omzet van de ondernemingen met zetel in de betreffende locatie (x 1.000 euro), toegevoegde waarde per werknemer in euro, investeringen gedeeld door de toegevoegde waarde (in %) en nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %), 2006

	Omzet	Toegevoegde waarde / werknemer	Investeringen / toegevoegde waarde	Nettorendabiliteit
Vlaamse Rand	42.755.445	90.087	14,2	7,8
faciliteitengemeenten	6.905.425	79.208	13,8	6,5
overige randgemeenten	35.850.020	92.755	14,3	7,9
Halle-Vilvoorde	54.015.558	87.484	15,0	8,3
Vlaams-Brabant	62.630.717	86.581	16,4	7,5
Vlaams Gewest	334.450.513	85.328	20,8	9,5
Brussels Gewest	188.388.825	110.290	19,5	10,2

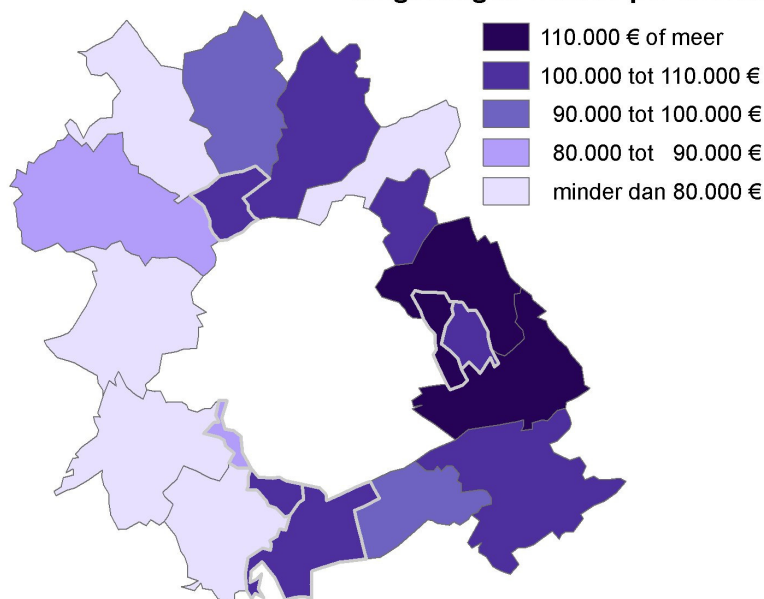
Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De gerealiseerde omzet is vooral geconcentreerd in Vilvoorde, Machelen en Zaventem. Samen staan deze drie randgemeenten in voor drie vierde van de omzet in de Vlaamse Rand. Tussen 2004 en 2006 is de totale omzet minder toegenomen in de Rand dan in Halle-Vilvoorde, Vlaams-Brabant en Vlaanderen.

In 2006 produceerden de werknemers in de randgemeenten gemiddeld een kleine 5.000 euro méér aan **toegevoegde waarde** dan in het Vlaamse Gewest. De toegevoegde waarde per werknemer ligt in de Rand bovendien ook hoger dan in Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant. De hoge waarde is een gevolg van de dominante positie van de tertiaire sector. Op gemeentelijk niveau zijn Tervuren, Kraainem en Zaventem de voortrekkers met een gemiddelde toegevoegde waarde per werknemer van meer dan 115.000 euro.

⁴⁹ Dit stukje bouwt verder op een eerdere publicatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering (voorheen APS): *Stativaria 35. De economische slagkracht van ondernemingen. Economic Decision Power, evolutie en ruimtelijk spreidingspatroon.*

Toegevoegde waarde per werknemer, 2006

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De **investeringen per eenheid toegevoegde waarde** zijn in de Rand lager dan in de omliggende gebieden en het Vlaamse Gewest. Dit kan wellicht verklaard worden door het lagere aandeel van de secundaire sector. In de industrie liggen de investeringen gewoonlijk hoger dan in de dienstensector.

De **nettorendabiliteit** van het eigen vermogen na belastingen is een indicator die aangeeft hoeveel winst de middelste onderneming uit een afgebakend gebied (mediaan) genereert op haar eigen vermogen. De waarde voor deze indicator ligt in de Vlaamse Rand onder het arrondissementele, provinciale en gewestelijke niveau.

6.3. Arbeidsmarkt en tewerkstelling

In 2007 situeerde de werkzaamheidsgraad⁵⁰ in de Vlaamse Rand zich iets onder het Vlaamse niveau. Het verschil tussen de Vlaamse Rand en het Vlaamse Gewest blijkt in verhouding tot de kloof met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest al bij al nog goed mee te vallen. De hoogste werkzaamheidsgraden worden in Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant gerealiseerd.

De werkgelegenheidsgraad⁵¹ in de Rand is nog steeds gevoelig hoger dan het gemiddelde in het Vlaamse Gewest. In 2006 is de werkgelegenheidsgraad nog versneld toegenomen en werd de kaap van 80% overschreden. De werkgelegenheid in de randgemeenten wordt regionaal overschaduwed door de nog hogere werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In de 19 Brusselse gemeenten overtreft het aantal beschikbare arbeidsplaatsen het lokale demografische aanbod.

Binnen de Vlaamse Rand valt de lage werkgelegenheidsgraad in de faciliteitengemeenten op (50,7%). De economische activiteiten liggen er dus laag. In de niet-faciliteitengemeenten ligt de werkgelegenheidsgraad bijna 20 procentpunt boven die van het Vlaamse Gewest.

Als we de randgemeenten onderling vergelijken, wordt direct duidelijk dat de werkgelegenheid binnen de Vlaamse Rand heel ongelijk verdeeld is over de verschillende gemeenten. Er is sprake van een cluster van vier gemeenten waar de werkgelegenheidsgraad

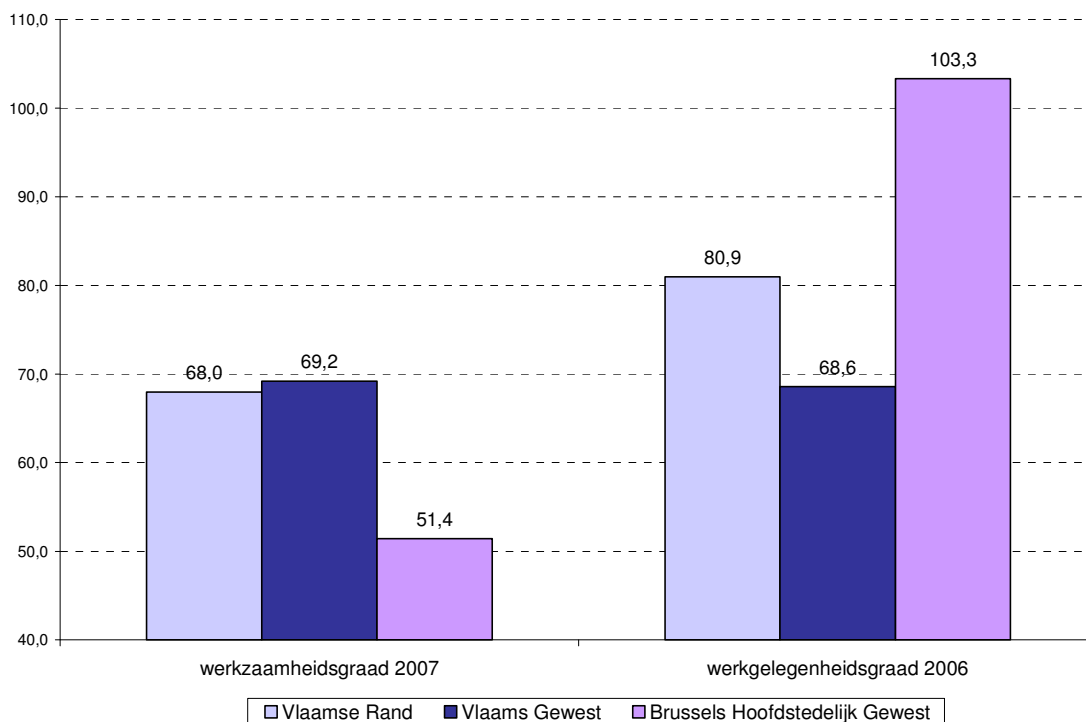
⁵⁰ De werkzaamheidsgraad geeft het aandeel weer van de werkenden in de totale bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar). De ratio vormt een indicatie voor de aanbodzijde van de arbeidsmarkt.

⁵¹ De werkgelegenheidsgraad geeft het aantal beschikbare arbeidsplaatsen weer in verhouding tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar). Deze indicator laat toe om de vraagzijde van de arbeidsmarkt te meten.

heel hoog is, zelfs nog hoger dan het Brusselse gemiddelde. Het gaat om de gemeenten Drogenbos, Vilvoorde (kanaalzone) en vooral Zaventem en Machelen (luchthavenzone). In deze laatste twee gemeenten bedroeg de werkgelegenheidsgraad in 2006 meer dan 240%. Het aanbod aan jobs in deze tewerkstellingspolen is dus meer dan dubbel zo groot als de beroepsbevolking die er verblijft. In contrast met de jobcreatie in de economische polen zijn er gemeenten die vooral een residentieel karakter hebben. Wezembeek-Oppem, Tervuren en Kraainem zijn zo'n gemeenten. De werkgelegenheidsgraad bedraagt er minder dan 40%.

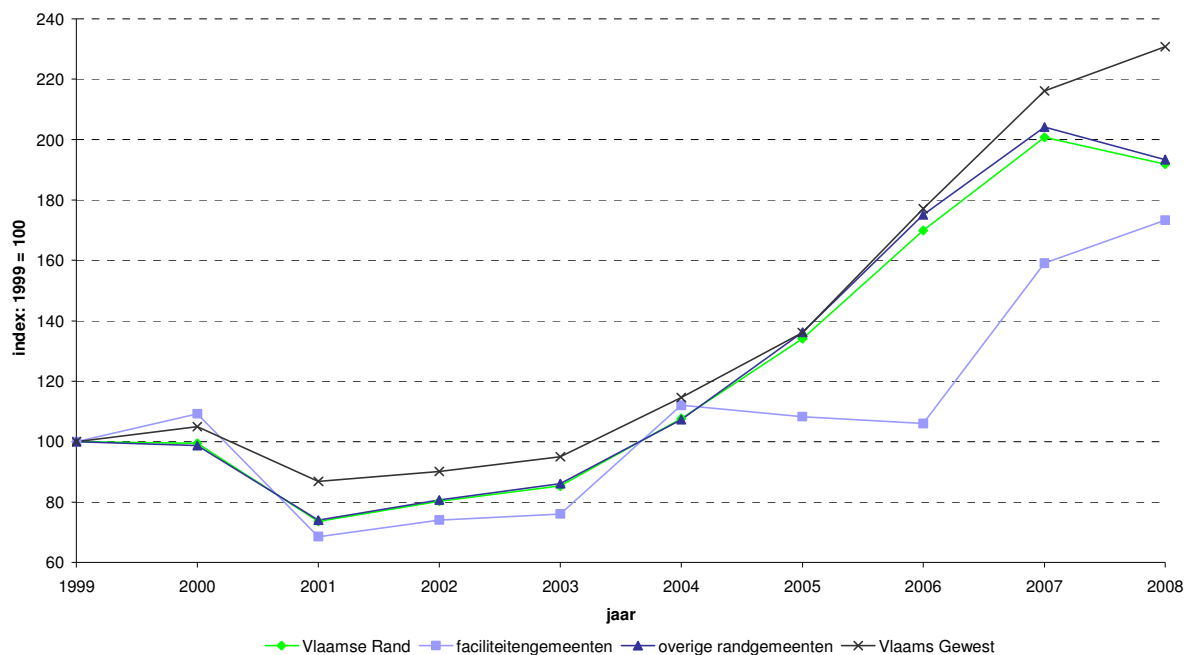
Figuur 6.3 Arbeidsmarktindicatoren, 2006-2007

Bron: Steunpunt WSE en FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

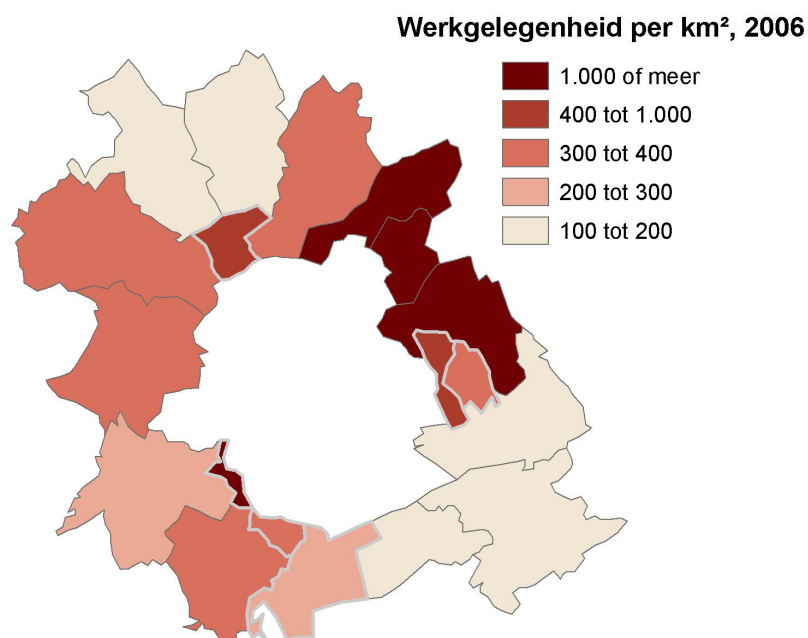
Tot en met 2007 volgde de evolutie van het aantal ontvangen **vacatures** in de Rand de algemene Vlaamse tendens. In 2008 is het aantal jobaanbiedingen in de Rand echter gedaald, terwijl in Vlaanderen een stijging werd opgetekend. Het cijfer in de zes faciliteitengemeenten kende een verschillend verloop. Tussen 2004 en 2006 werd een daling waargenomen. Vanaf 2007 stijgt het opnieuw. Binnen de Rand was het aantal ontvangen vacatures in 2008 het grootst in Zaventem en Vilvoorde (>2.000 vacatures). In Asse en Dilbeek ontving de VDAB meer dan 1.000 jobaanbiedingen.

Figuur 6.4 Evolutie aantal ontvangen vacatures, 1999-2008

Bron: VDAB, bewerking SVR.

De werkgelegenheid per vierkante kilometer biedt een beeld van de intensiteit van het werkaanbod in de Rand. Door het aantal arbeidsplaatsen te relateren aan de oppervlakte van de gemeenten wordt de arbeidsconcentratie in de tewerkstellingspolen **Vilvoorde**, **Machelen** en **Zaventem** expliciet zichtbaar.

Bron: VDAB en FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

De lokalisatie van bedrijven hangt voor een deel af van het aanbod aan industriegebieden. De Vlaamse Rand voorziet in 3.332 hectare industriegebied. Dit is 70% van de industriële oppervlakte in Halle-Vilvoorde en meer dan 40% van de industriële oppervlakte in Vlaams-Brabant. De randgemeenten Vilvoorde, Zaventem en Machelen staan samen in voor de helft van de industriële oppervlakte in de Rand. Ook Asse, Beersel, Grimbergen en Sint-Pieters-Leeuw beschikken over relatief grote industriegebieden.

In de Rand is een relatief groot deel van de industriegronden verontreinigd. De oppervlakte verontreinigde industriegrond ten opzichte van de totale oppervlakte industriegrond bedraagt 40%. In Vlaanderen gaat het om een derde van de oppervlakte. In de randgemeenten Drogenbos en Grimbergen is de verontreiniging het grootst: meer dan de helft van de industriële oppervlakte is vervuild. In de economische groeipolen Vilvoorde, Zaventem en Machelen gaat het om 40 tot 47% van de oppervlakte industriegrond.

6.4. Werkloosheid

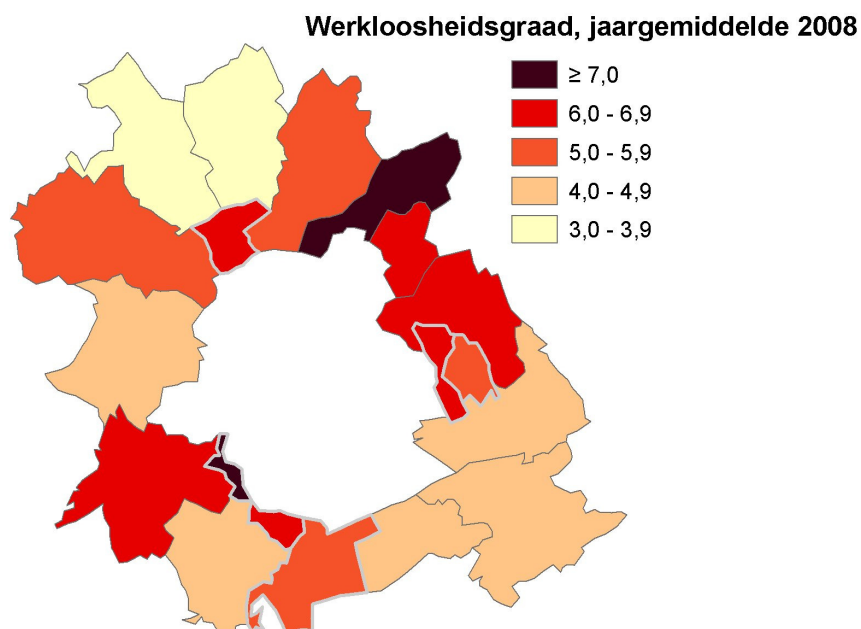
6.4.1. Werkloosheidsgraad

Via de ARVASTAT-databank biedt de VDAB maandelijks nieuwe werkloosheidsgegevens aan⁵². De databank bevat verschillende basisstatistieken over het aantal niet-werkende werkzoekenden. De cijfers gaan tot op het gemeentelijk niveau. De gegevens die in de analyse worden gebruikt zijn de jaargemiddelden voor 2008.

Met een **werkloosheidsgraad**⁵³ van 5,5% scoort de Rand iets beter dan het Vlaamse Gewest (5,9%). In de facilitatingemeenten ligt de werkloosheidsgraad meer dan een procentpunt hoger dan in de rest van de Rand. In Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant is er dan weer minder werkloosheid. De werkloosheidsgraad in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedraagt een pak meer dan in alle andere beschouwde regio's en leunt aan tegen de 20%.

Wat de **genderspecifieke** verdeling van de werkloosheid betreft, valt op dat het onderscheid tussen mannen en vrouwen kleiner wordt. Op alle geografische niveaus worden nog altijd meer vrouwelijke werkzoekenden geteld, maar de werkloosheid is bij de vrouwen wel sterker afgenomen.

Binnen de Rand worden in Drogenbos en Vilvoorde de hoogste werkloosheidsgraden vastgesteld, in Meise en Merchtem de laagste. De eerste twee randgemeenten tellen meer dan 7% werklozen binnen hun bevolking, de laatste twee minder dan 4%.

Bron: VDAB, bewerking SVR.

⁵² Zie <http://arvastat.vdab.be>

⁵³ De werkloosheidsgraad is de verhouding tussen het aantal niet-werkende werkzoekenden en de beroepsbevolking (18-64j).

6.4.2. Werkzoekenden volgens leeftijd, opleiding, etniciteit en taalsituatie

De ARVASTAT-databank laat ook toe om de werklozen in te delen in een aantal categorieën. Het gaat hierbij om kenmerken zoals de leeftijd, scholingsgraad, etniciteit en taalsituatie van de werkzoekenden.

Tabel 6.2 Aandeel werklozen naar leeftijd⁵⁴ en scholingsgraad (in %), jaargemiddelde 2008

	< 25	25 tot 50	≥ 50	Laag- geschoold	Midden- geschoold	Hoog- geschoold
Vlaamse Rand	17,8	55,9	26,3	43,2	35,4	21,4
faciliteitengemeenten	16,2	54,7	29,0	35,1	34,4	30,6
overige randgemeenten	18,2	56,2	25,7	45,0	35,6	19,4
Halle-Vilvoorde	19,0	53,5	27,4	44,6	35,6	19,7
Vlaams-Brabant	19,6	52,7	27,7	44,2	34,9	21,0
Vlaams Gewest	20,6	52,5	26,8	52,6	32,4	14,9

Bron: VDAB, bewerking SVR.

De werklozen in de Vlaamse Rand behoren minder vaak tot de jongste **leeftijdscategorie** en zijn vaker tussen de 25 en 50 jaar oud. Opvallend is het verschil tussen de aandelen werkzoekende vijftigplussers in de faciliteitengemeenten en de overige randgemeenten. De gemeenten met taalfaciliteiten tellen er in verhouding meer dan het Vlaamse Gewest. In de niet-faciliteitengemeenten wonen dan weer minder werkloze vijftigplussers dan in Vlaanderen.

Uit de verdeling van de werkzoekenden volgens **scholingsgraad** komt naar voor dat de Rand minder laaggeschoolde en meer hooggeschoolde werklozen telt dan Vlaanderen. Dit fenomeen werd in het verleden reeds gesignaleerd. In de faciliteitengemeenten is deze discrepantie overigens nog sterker. In deze zes gemeenten zijn de werkzoekenden bijna gelijkmatig verdeeld over de drie scholingscategorieën. Onderling verschillen de gemeenten ook sterk voor deze variabele. In Machelen, Vilvoorde en Sint-Pieters-Leeuw is de verdeling van de werkzoekenden over de 3 categorieën ongeveer gelijklopend met die in het Vlaamse Gewest. Iets meer dan de helft van de werklozen is er laaggeschoold. In de gemeenten Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Overijse, Sint-Genesius-Rode, Tervuren en Wezembeek-Oppem is het aandeel hooggeschoolde werklozen hoger dan het aandeel laaggeschoolde werklozen.

Langdurige werkloosheid (minstens 2 jaar werkloos) komt in de randgemeenten minder frequent voor dan in het Vlaamse Gewest. Ook in Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant vinden we relatief minder langdurige werklozen terug. In de zes faciliteitengemeenten loopt de verdeling van de werkzoekenden volgens de duurtijd van de werkloosheid ongeveer gelijk met die van de rest van Vlaanderen. In bepaalde faciliteitengemeenten zoals Linkebeek, Wemmel en Wezembeek-Oppem treffen we meer dan 30% langdurig werklozen aan.

Tabel 6.3 Aandeel werklozen naar duurtijd (in %), gemiddelde 2008

	< 1 jaar	1 tot 2 jaar	≥ 2 jaar
Vlaamse Rand	60,0	14,4	25,6
faciliteitengemeenten	56,0	14,5	29,6
overige randgemeenten	60,8	14,4	24,7
Halle-Vilvoorde	60,5	14,2	25,4
Vlaams-Brabant	60,6	13,6	25,8
Vlaams Gewest	57,6	13,7	28,7

Bron: VDAB, bewerking SVR.

⁵⁴ De leeftijdsgroepen verschillen van die van het vorige SVR-rapport.

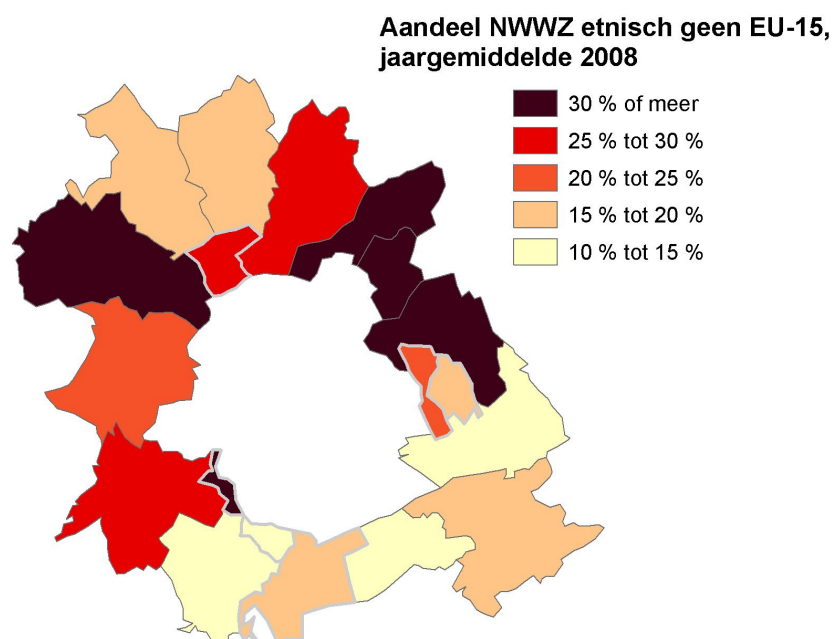
Kenmerkend voor de Rand is ook het kleinere aandeel werklozen afkomstig uit de EU-15-landengroep. Er is een relatief groot aandeel werklozen van Afrikaanse **origine**⁵⁵. In Asse, Drogenbos, Machelen, Sint-Pieters-Leeuw, Vilvoorde en Zaventem is 20% of meer van de werkzoekenden van Afrikaanse origine.

Tabel 6.4 Aandeel werklozen naar etnische origine (in %), gemiddelde 2008

	EU-15	EU-12	Rest Europa	Amerika	Azië	Afrika	Overige
Vlaamse Rand	71,5	1,2	2,7	1,3	6,0	16,7	0,7
faciliteitengemeenten	77,6	1,0	1,9	1,7	5,3	11,6	0,9
overige randgemeenten	70,2	1,2	2,8	1,2	6,1	17,9	0,7
Halle-Vilvoorde	75,6	1,0	2,2	1,1	5,2	14,3	0,6
Vlaams-Brabant	79,8	1,2	2,2	1,0	5,0	10,5	0,4
Vlaams Gewest	78,2	1,1	2,9	0,7	7,1	9,7	0,3

Bron: VDAB, bewerking SVR.

De categorieën van landen buiten de EU-15-groep worden samengenomen en in kaartvorm weergegeven. De werklozen die niet afkomstig zijn uit de EU-15 zitten voornamelijk geconcentreerd in de economische as Vilvoorde-Machelen-Zaventem. Ook Asse en Drogenbos tellen relatief meer werkzoekenden uit deze categorie. In de eerste drie randgemeenten gaat het voornamelijk om etnisch Turkse of Maghrebbijnse werkzoekenden. In de twee andere gemeenten worden vooral veel werkzoekenden van andere niet-EU-origine aangetroffen. De randgemeenten Beersel, Linkebeek en Tervuren tellen dan weer minder dan 15% werklozen die niet afkomstig zijn uit de EU-15.

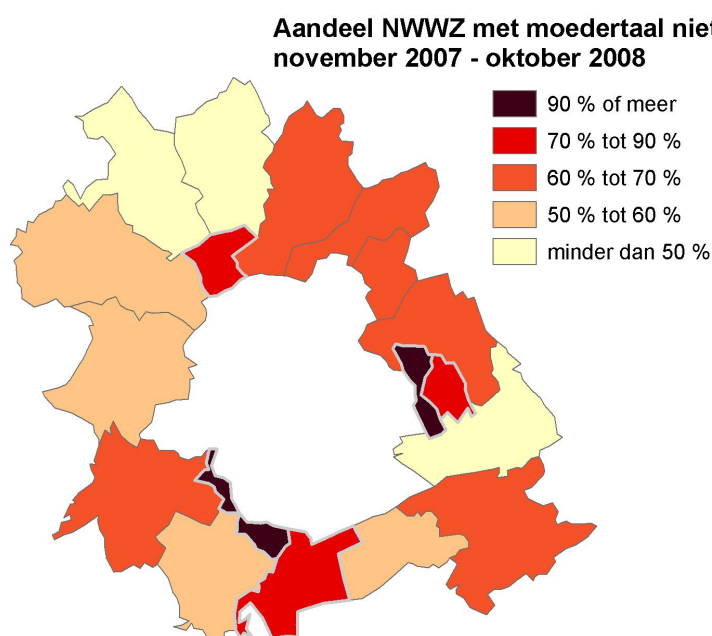

Bron: VDAB, bewerking SVR.

⁵⁵ Vanaf 2007 is de VDAB-indeling naar origine gebaseerd op de huidige en vorige nationaliteit. De werkzoekenden in de tabel worden als volgt ingedeeld: EU-15 (België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden), EU-12 (toetreding na 2004: Bulgarije, Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, Slovenië, Slowakije en Tsjechië) en vervolgens per continent.

In de reeks 'De VDAB ontcijfert' worden op regelmatige basis korte statistische nieuwsberichten over actuele thema's op de arbeidsmarkt gepubliceerd⁵⁶. In 2008 verscheen in deze reeks een analyse over de **taalsituatie bij werkzoekenden** in Vlaanderen⁵⁷. Gedurende de periode november 2007-oktober 2008 werd op maandelijkse basis nagegaan wat de moedertaal van de werkzoekenden was en hoe het gesteld was met hun kennis van de Nederlandse taal.

Uit het cijfermateriaal blijkt dat de intergemeentelijke verschillen wat de moedertaal van de werkzoekenden betreft, groot zijn. Desalniettemin bedraagt in 16 van de 19 randgemeenten het aandeel Nederlandstalige werkzoekenden telkens minder dan 50%. Enkel in Merchtem, Meise en Tervuren worden er meer Nederlandstalige werkzoekenden geteld dan niet-Nederlandstalige werkzoekenden. De Vlaamse Rand als geheel komt uit op een percentage van 65,0% niet-Nederlandstaligen. Het aandeel ligt in de faciliteitengemeenten beduidend hoger (88,1%) dan in de overige randgemeenten (59,9%). Ter vergelijking: in het Vlaamse Gewest heeft minder dan 1 op 4 werkzoekenden een andere taal dan het Nederlands als moedertaal. Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant tellen respectievelijk 54,4% en 38,8% anderstalige werkzomen.

Bron: VDAB, bewerking SVR.

Binnen de groep van de anderstalige werkzoekenden is het Frans de meest voorkomende moedertaal. In de zes faciliteitengemeenten is meer dan 70% van de werkzoekenden Franstalig. In de overige randgemeenten ligt het percentage tussen de 30 en 50%. Uitzondering is Merchtem, waar slechts 20% van de werkzoekenden Franstalig is. Binnen de groep niet-faciliteitengemeenten tellen Overijse en Sint-Pieters-Leeuw de hoogste aandelen. De helft van de werkzoekenden in deze randgemeenten is Franstalig.

⁵⁶ <http://www.vdab.be/trends/ontcijfert/default.shtml>

⁵⁷ <http://www.vdab.be/trends/ontcijfert/ontcijfert2008nr11.pdf>

6.5. Kenmerken van de werkende bevolking

6.5.1. Verdeling loontrekkenden-zelfstandigen

De tewerkgestelde bevolking is in de Rand in grotere mate samengesteld uit werknemers dan in de rest van Vlaanderen. Uitzondering zijn de facilititeitengemeenten, waar meer dan 1 op 3 werkenden actief is als zelfstandige of helper.

Tabel 6.5 Aantal jobs en aandeel van loontrekkenden en zelfstandigen (in %), 2006

	Aantal jobs	Loontrekkende tewerkstelling	Zelfstandigen en helpers
Vlaamse Rand	194.526	82,3	17,7
faciliteitengemeenten	21.006	65,8	34,2
overige randgemeenten	173.519	84,3	15,7
Arrondissement Halle-Vilvoorde	257.443	80,4	19,6
Provincie Vlaams-Brabant	437.001	79,4	20,6
Vlaams Gewest	2.626.601	79,6	20,4
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	682.075	89,3	10,7

Bron: Steunpunt WSE, bewerking SVR.

In de economische polen Zaventem, Machelen en Vilvoorde gebeurt meer dan 90% van de tewerkstelling in loonverband. In Sint-Genesius-Rode en Wezembeek bestaat de werkende bevolking dan weer voor bijna de helft uit zelfstandigen en helpers. De randgemeenten Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Meise, Merchtem, Overijse en Tervuren tellen elk ongeveer 40% zelfstandigen en helpers.

6.5.2. Evolutie van de loontrekkende tewerkstelling en van zelfstandige arbeid

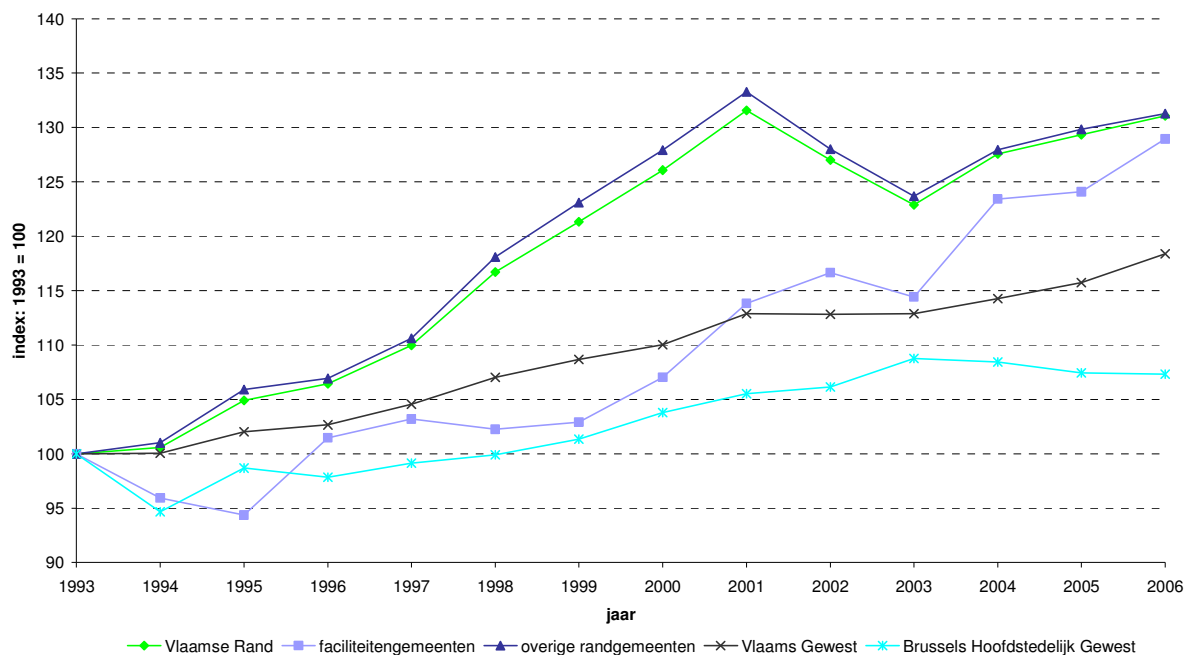
In 2006 stond de Rand in voor 7,7% van de totale **loontrekkende tewerkstelling** in Vlaanderen. Tussen 1993 en 2006 groeide het aantal werkenden in loondienst in de randgemeenten met 31%. In het Vlaamse Gewest bedroeg de groei in dezelfde periode slechts 18%, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een schamele 7%. De explosieve toename van de loontrekkende tewerkstelling in de Rand weerspiegelt de lokale Brabantse dynamiek, aangezien op arrondissementeel en provinciaal niveau ook groeipercentages van meer dan 30% kunnen voorgelegd worden. Op gemeentelijk vlak zijn de uitschieters Machelen en Hoeilaart, hoewel ook Wemmel en Drogensbos goed scoren.

De tewerkstelling in de periode 2001-2003 ging tijdelijk achteruit. Het Vlaamse Gewest was als geheel in veel mindere mate onderhevig aan deze tijdelijke recessie. Vanaf 2004 gaat de evolutie in stijgende lijn voor zowel de Vlaamse Rand als voor het Vlaamse Gewest.

Het aantal werkenden dat op **zelfstandige** basis actief is in de Vlaamse Rand is in de periode 1995-2007 met 42% gestegen. In het Vlaamse Gewest bedroeg de groei in dezelfde periode exact de helft. Ook in Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant groeide het aantal zelfstandigen en helpers een stuk minder snel aan dan in de randgemeenten. De sterkere stijging in de Rand komt nagenoeg volledig op conto van de facilititeitengemeenten, waar de zelfstandige arbeid in 12 jaar tijd verdrievoudigd is, zowel in hoofdberoep, bijberoep, als na pensioen.

De zelfstandigen in de Rand zijn vaker dan gemiddeld beoefenaars van vrije beroepen. In de facilititeitengemeenten geldt dit des te meer. In deze zes randgemeenten situeert meer dan een derde van de tewerkstelling zich binnen de sector van de vrije beroepen. In het Vlaamse Gewest is dit slechts 20%.

Figuur 6.5 Evolutie loontrekkende tewerkstelling, 1993-2006

Bron: RSZ, bewerking SVR.

6.5.3. Sectorale kenmerken van de loontrekkende tewerkstelling

De dominante positie van de tertiaire sector binnen het bedrijvenlandschap van de Vlaamse Rand vertaalt zich ook in een gemiddeld hogere loontrekkende tewerkstelling. De gemiddelde **tertiariseringsgraad**⁵⁸ in de randgemeenten bedraagt 65,9%. In het Vlaamse Gewest is slechts 38,9% van de werknemers tewerkgesteld in de tertiaire sector. Wel is het aandeel in Vlaanderen in de periode 2004-2006 sterker toegenomen dan in de Rand.

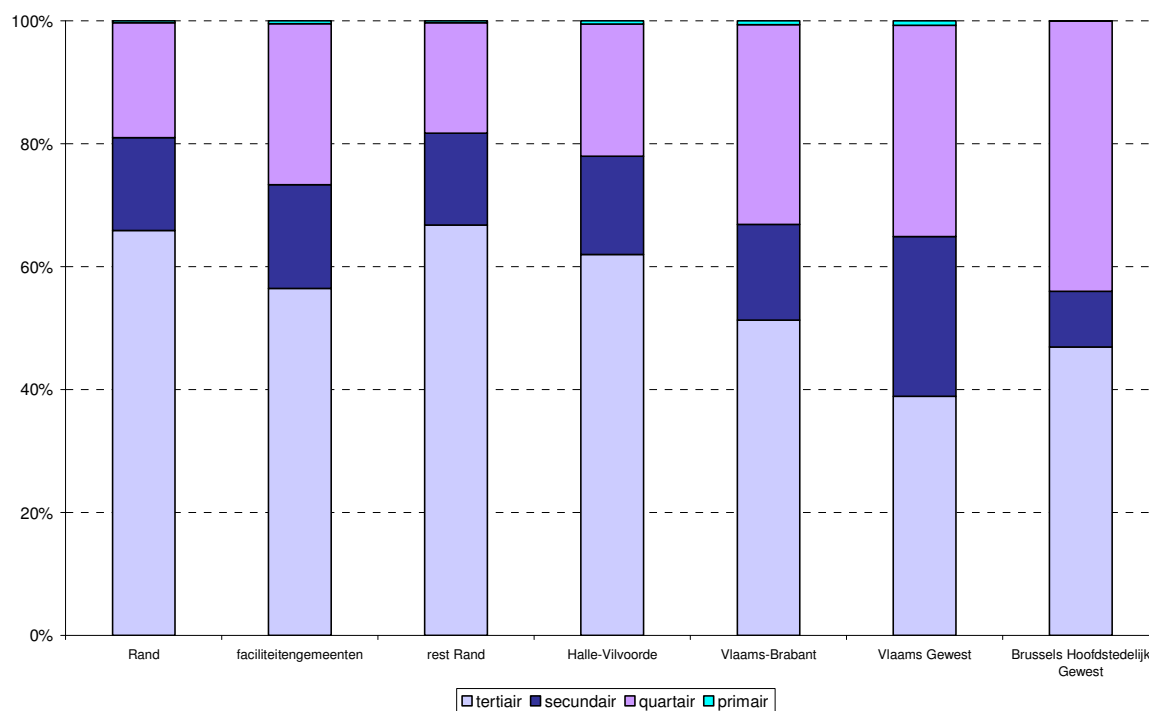
De tertiaire sector in de 19 gemeenten van de Vlaamse Rand staat in voor 13,0% van het totale aantal dienstenjobs in het Vlaamse Gewest. Ter vergelijking, de totale loontrekkende tewerkstelling in de Vlaamse Rand maakt slechts 7,7% uit van het Vlaamse totaal.

Halle-Vilvoorde, Vlaams-Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden ook gekenmerkt door hogere tertiariseringsgraden, maar geen van de drie regio's kan tippen aan het niveau van de Vlaamse Rand. Binnen de Rand is de tertiarisering van de tewerkstelling in de niet-faciliteitengemeenten verder doorgedreven dan in de zes faciliteitengemeenten. Er is een verschil van ongeveer 10 procentpunt tussen de twee groepen gemeenten. Het grotere aandeel tertiaire ondernemingen in de faciliteitengemeenten vertaalt zich dus niet in een groter percentage tewerkgestelden in deze sector.

⁵⁸ De tertiariseringsgraad wordt hier gedefinieerd als het aandeel van de bezoldigde tewerkstelling in de tertiaire sector in procent van de totale bezoldigde tewerkstelling. Meer precies gaat het om de NACEBEL2 afdelingen 50 tot en met 72, afdeling 74 en afdeling 95.

Figuur 6.6 Loontrekkende tewerkstelling naar sector, 2006

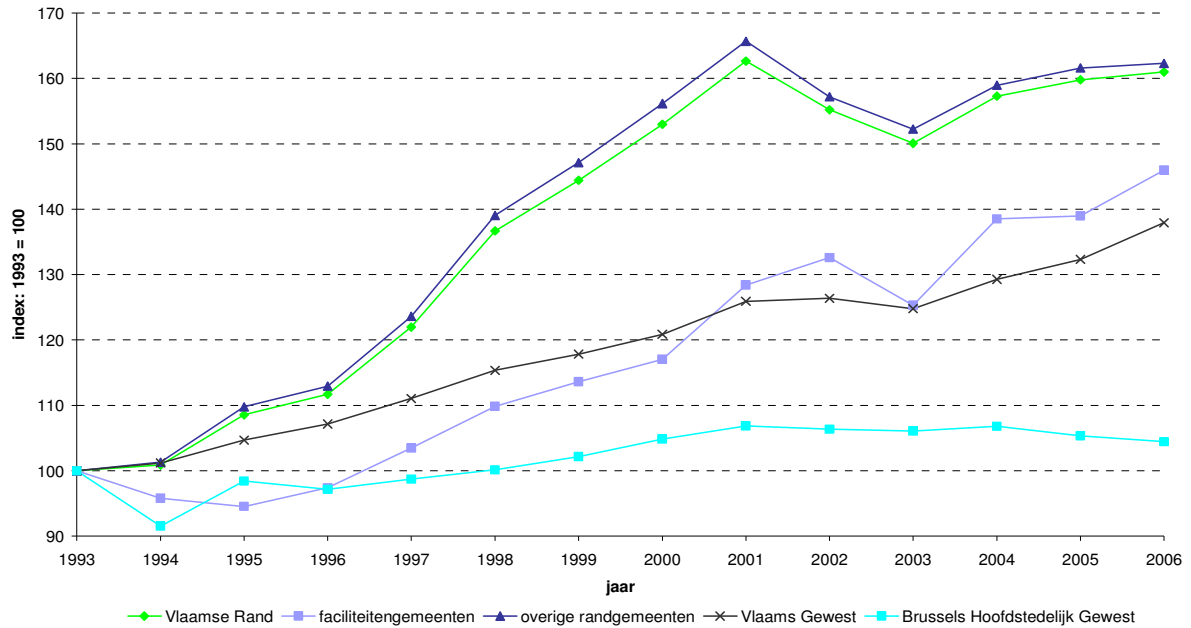

Bron: RSZ, bewerking SVR.

In de periode 1993-2001 nam het aantal arbeidsplaatsen in de tertiaire sector veel sterker toe in de Rand dan in het Vlaamse Gewest. We constateren echter dat de tewerkstelling in de randgemeenten in mindere mate hersteld is van de laagconjunctuur die in het begin van het decennium op de voorgrond trad. De loontrekkende tewerkstelling in de tertiaire sector is in 2006 (nog) niet helemaal terug opgeklommen tot het niveau van 2001. In de zes faciliteitengemeenten is dit wel het geval. Er is zelfs sprake van een duidelijke stijging, net als in het Vlaamse Gewest als geheel. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest daalt de werkgelegenheid in de tertiaire sector geleidelijk sinds 2001.

Wat de groei van het aantal dienstenjobs in de Rand betreft, kunnen enkele randgemeenten indrukwekkende cijfers voorleggen. Zo is de bezoldigde tewerkstelling in de tertiaire sector in Hoeilaart, Machelen en Vilvoorde tussen 1993 en 2006 in absolute aantallen meer dan verdubbeld.

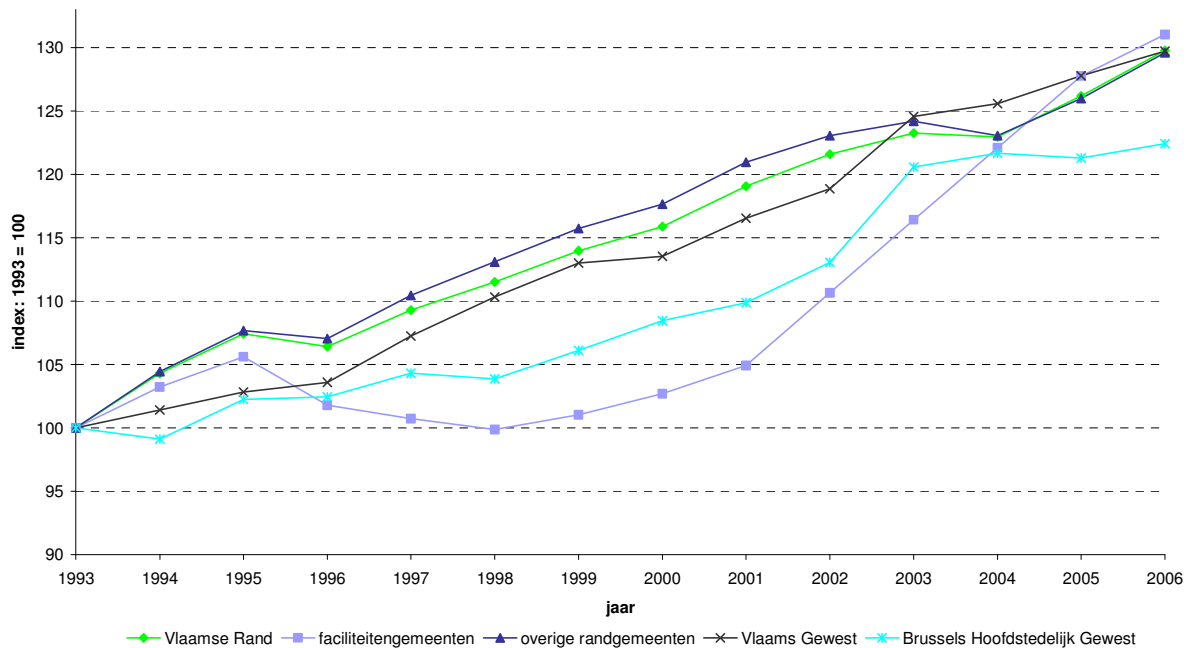
Figuur 6.7 Evolutie loontrekkende tewerkstelling in de tertiaire sector, 1993-2006

Bron: RSZ, bewerking SVR.

De **quartaire sector** staat in voor 18,7% van de werkgelegenheid in de Rand. In het Vlaamse Gewest bedraagt het aandeel 34,4%. De lage tewerkstellingsgraad in de quartaire sector is niet enkel typerend voor de Vlaamse Rand, maar voor geheel Halle-Vilvoorde. De concentratie van de dienstensector in de hoofdstad kan dit verklaren. In Vlaams-Brabant benadert het cijfer het Vlaamse gemiddelde. Binnen de Rand zijn het vooral Sint-Genesius-Rode, Tervuren en Wezembeek-Oppem die relatief veel loontrekkenden tellen in de quartaire sector.

Figuur 6.8 Evolutie loontrekkende tewerkstelling in de quartaire sector, 1993-2006

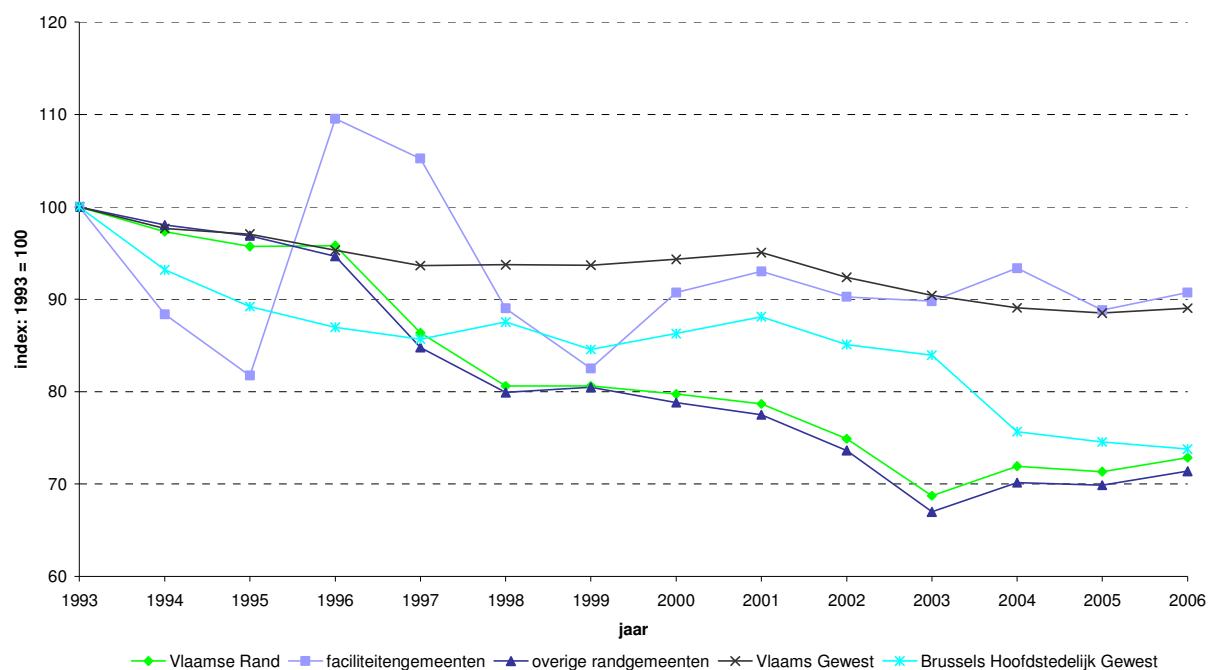
Bron: RSZ, bewerking SVR.

Sinds 2004 wordt er in de Rand terug een versnelde aangroei van de quartaire werkgelegenheid opgetekend. Anno 2006 bevond de groei zich op hetzelfde niveau als dat van het Vlaamse Gewest. Markant is de inhaalbeweging die de faciliteitengemeenten hebben ingezet. In 1996 bevond de tewerkstelling in de quartaire sector zich hier nog op een status quo. De laatste tien jaar is het aantal loontrekkenden echter sterk gestegen.

De **secundaire sector** is een minder grote werkgever in de Vlaamse Rand. 15,1% van de jobs worden ingevuld door industriële bedrijven en bouwbedrijven, tegenover 26,0% in heel Vlaanderen. Randgemeenten die hogere niveaus van industriële tewerkstelling kennen dan het Vlaamse gemiddelde zijn Sint-Pieters-Leeuw, Linkebeek, Beersel, Dilbeek en Drogenbos.

Tot en met 2003 daalde de bezoldigde arbeid in de secundaire sector in absolute termen sterker dan in het Vlaamse Gewest. In de laatste drie jaar is er terug sprake van een zekere heropleving, vooral dan in de niet-faciliteitengemeenten. Desalniettemin blijft de desindustrialisering in de Vlaamse Rand een feit. Bepaalde randgemeenten werden hierdoor zwaar getroffen. Zo is het aantal industriële arbeidsplaatsen in Hoeilaart, Sint-Genesius-Rode en Vilvoorde in de periode 1993-2006 met meer dan de helft afgenomen. In Hoeilaart en Vilvoorde werd dit verlies echter ruimschoots gecompenseerd door de groeiende tewerkstelling in de tertiaire sector.

Figuur 6.9 Evolutie loontrekkende tewerkstelling in de secundaire sector, 1993-2006

Bron: RSZ, bewerking SVR.

6.5.4. Specialisatiegraad

Aan de hand van **specialisatie-indices**⁵⁹, die ook wel bekend zijn onder hun Angelsaksische benaming *location quotients*, kan het relatieve belang van een bepaalde bedrijfstak in de Vlaamse Rand ten opzichte van dezelfde bedrijfstak in de totale Vlaamse economie berekend worden. Een waarde groter dan 100 duidt erop dat de tewerkstelling in de Rand binnen een bepaalde bedrijfstak in verhouding groter is dan in het Vlaamse Gewest. De specialisatie-index vormt dus een indicatie voor een zekere specialisatie of concentratie van activiteiten

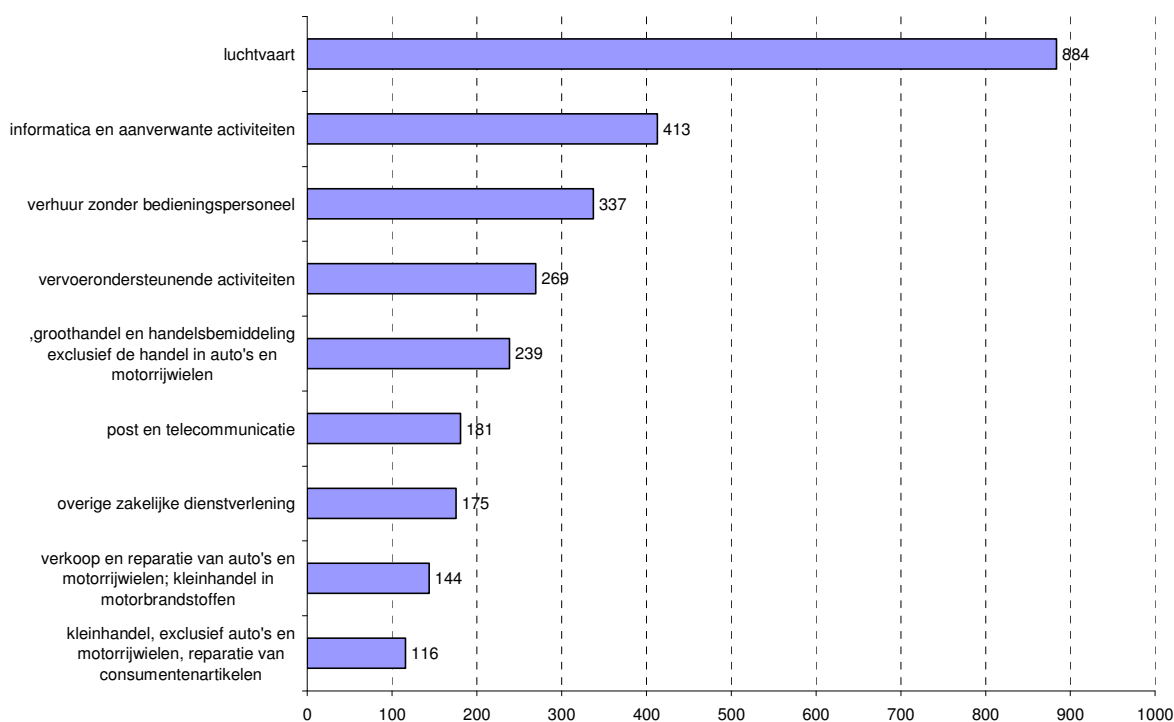
⁵⁹ De specialisatie-index van een bepaalde (deel)sector wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{tewerkstelling in bedrijfstak A in een regio} / \text{tewerkstelling in alle bedrijfstakken in de regio}}{\text{tewerkstelling in bedrijfstak A in referentiegebied} / \text{tewerkstelling in alle bedrijfstakken in referentiegebied}}$$

en tewerkstelling in bepaalde (deel)sectoren. Dit wijst vaak op een competitief voordeel van de ondernemingen die in de regio gevestigd zijn.

De Vlaamse Rand is bij uitstek gespecialiseerd in de **luchtvaartsector**. De tewerkstelling in deze dienstensector is bijna negen maal zo belangrijk in de Rand als in Vlaanderen. Met de luchtvaartsector worden de economische activiteiten bedoeld die gerealiseerd worden in het kader van het vervoer van personen en goederen door de lucht. De vervaardiging van lucht- en ruimtevaartuigen behoort niet tot deze categorie. Dit is een bedrijfstak uit de secundaire sector. Naast de luchtvaart zijn ook andere sectoren zoals **informatica, verhuur, groothandel en vervoersondersteuning** in verhouding belangrijker in de Rand dan in het Vlaamse Gewest. Deze laatste sector groepeerde de activiteiten die het vervoer te land, over water en het luchtvervoer faciliteren, coördineren en mogelijk maken. Het gaat dus niet om het vervoer als dusdanig, maar om ondersteunende activiteiten zoals vrachtbehandeling, opslag, expeditie en vervoersbemiddeling.

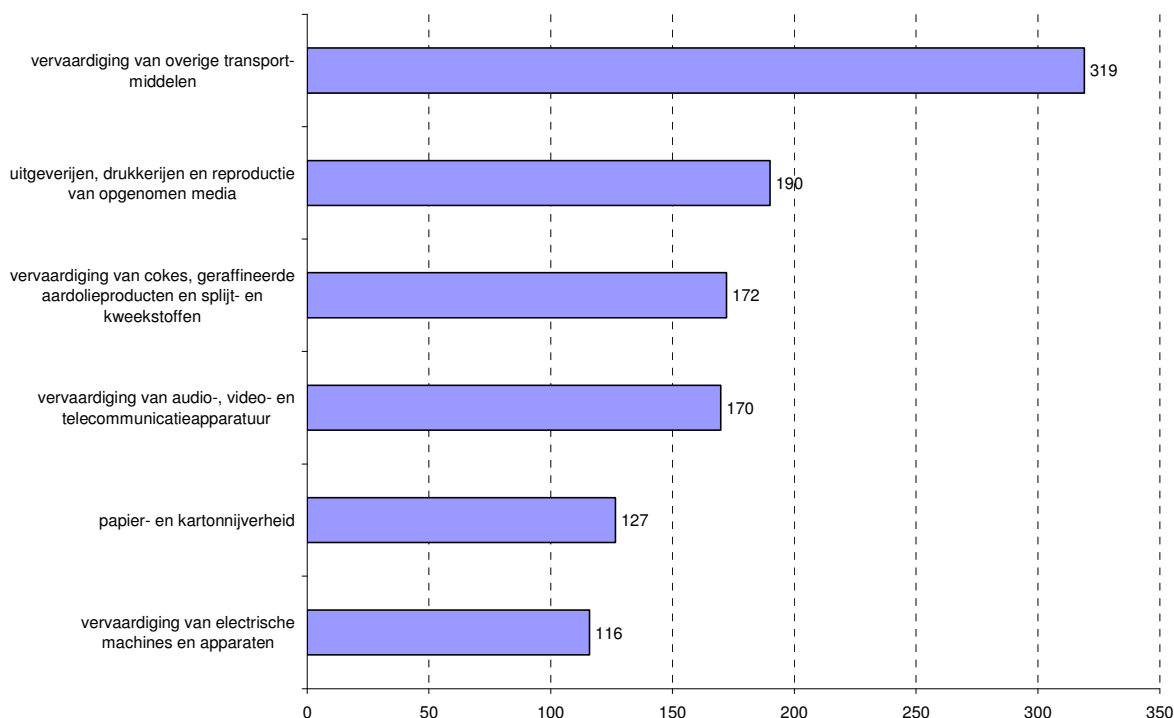
Figuur 6.10 Specialisatie-indices van de belangrijkste tertiaire sectoren in de Rand, 2006

Bron: RSZ, bewerking SVR.

Binnen de **secundaire sector** is de tewerkstelling in de Rand relatief meer toegespitst op de vervaardiging van overige transportmiddelen (exclusief auto's), aardoliederivaten, geluids-, video- en communicatieapparaten en elektrische machines en toestellen. Naast deze klassieke industriële bedrijfstakken staat de tewerkstelling in de Rand ook sterk op het vlak van 'papiergerelateerde' activiteiten zoals uitgeverijen, drukkerijen en de productie van papier en karton.

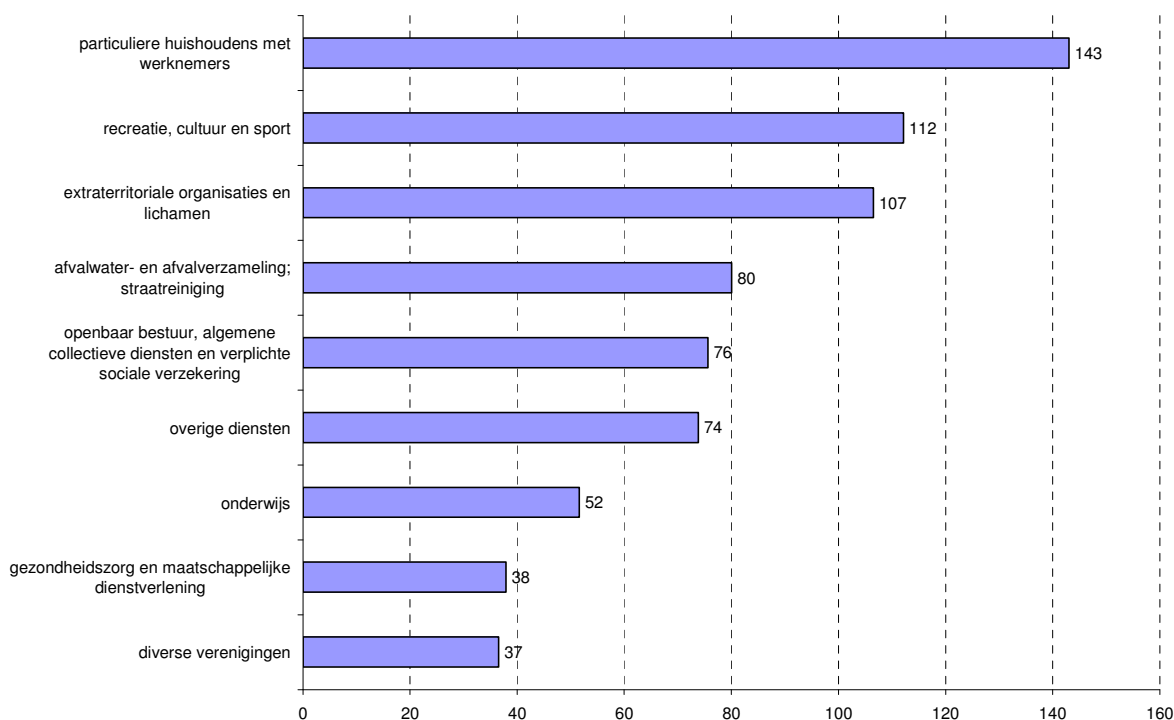
Figuur 6.11 Specialisatie-indices van de belangrijkste secundaire sectoren in de Rand, 2006

Bron: RSZ, bewerking SVR.

In de quartaire sector is de Vlaamse Rand sterker vertegenwoordigd binnen de sectoren **privaat huishoudpersoneel, recreatie, cultuur en sport, en extraterritoriale organisaties en lichamen**. Het aantal arbeidsplaatsen in openbare diensten, onderwijs en gezondheidszorg maken in verhouding met Vlaanderen een kleiner deel uit van de totale tewerkstelling.

Figuur 6.12 Specialisatie-indices van de belangrijkste quartaire sectoren in de Rand, 2006

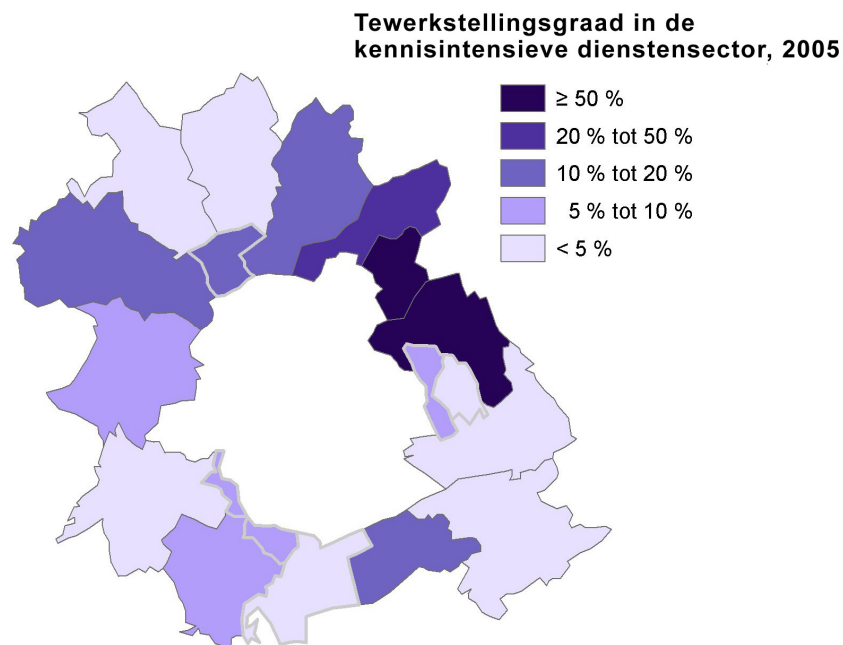

Bron: RSZ, bewerking SVR.

6.5.5. Loontrekkende tewerkstelling in innoverende sectoren

Het is geen geheim dat de tertiaire sector in de Rand **kennisintensief** van aard is. De hoge tewerkstellingsgraad in de kennisintensieve diensteneconomie⁶⁰ illustreert dit gegeven (cijfers 2005). De tewerkstelling in de **creatieve sector**⁶¹ ligt in de Rand ook een stuk hoger dan in het Vlaamse Gewest (cijfers 2006).

De **(medium-) hoogtechnologische industrie** heeft als werkgever in de niet-faciliteitengemeenten ongeveer een even grote rol als in het Vlaamse Gewest. In de faciliteitengemeenten is de rol echter beperkter (cijfers 2006).

Bron: RSZ via Lokale Statistieken, bewerking SVR.

7. Mobiliteit en verkeersveiligheid

7.1. Wegennet

De **dichtheid van het verharde wegennet** in de Vlaamse Rand is een stuk groter dan gemiddeld in Vlaanderen. Dit is te verklaren door het radiale hoofdwegennetwerk naar de hoofdstad en door de hoge woondensiteit. Met 0,62 km aan provincie- en gewestwegen per km² en 0,16 km autosnelweg per km² zit de Vlaamse Rand respectievelijk anderhalf en twee en een half maal boven het Vlaamse gemiddelde. De dichtheid van de gemeentewegen is toegenomen in 2005 tot 5,9 km weg per km². Dit is anderhalf keer zoveel als in het Vlaamse Gewest.

7.2. Wagenpark

In 2008 was 9,2% van het **totale motorvoertuigenpark** in Vlaanderen (exclusief bromfietsen) ingeschreven in de Vlaamse Rand. In 2005 bedroeg dit aandeel nog 8,9%. Binnen het motorvoertuigenpark vormen personenwagens de dominante groep. Sinds 1997

⁶⁰ De tewerkstellingsgraad wordt hier uitgedrukt als de bezoldigde tewerkstelling in de kennisintensieve diensten in procent van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (20-64 jaar).

⁶¹ De creatieve sector omvat de volgende activiteitstakken: uitgeverijen, technisch advies, architecten en ingenieurs, reclamewezen, activiteiten op het gebied van film en video, radio en televisie, overige amusementsactiviteiten (kunstenaars, culturele centra, pretparken), persagentschappen, overige culturele activiteiten (bibliotheken, musea, tuinen).

is het aantal auto's in de Rand toegenomen met 74%. In het Vlaamse Gewest bedroeg de stijging in dezelfde periode slechts 35%.

Enkele belangrijke autoleasing- en taxibedrijven hebben hun hoofdzetel in de Vlaamse Rand, meer bepaald in Machelen en Zaventem. Dit blijkt ook uit de concentratie van het aantal ingeschreven personenwagens in de twee randgemeenten. In Machelen gaat het om 37.456 wagens en in Zaventem om 89.036. Ter vergelijking, in de twee meest bevolkte randgemeenten Dilbeek en Vilvoorde, worden respectievelijk slechts 18.646 en 21.735 auto's geteld.

Het hoeft dan ook niet te verbazen dat het aantal personenwagens in verhouding tot de bevolkingsomvang heel hoog ligt in de Rand. In 2007 telde de Vlaamse Rand **737 personenwagens per 1.000 inwoners**. Het gemiddelde in het Vlaamse Gewest bedroeg 489. Ook in de provincie Vlaams-Brabant en het arrondissement Halle-Vilvoorde worden meer auto's geregistreerd dan in Vlaanderen, maar niet zoveel als in de Rand.

Binnen de Rand valt het verschil tussen de zes faciliteitengemeenten en de rest van de Rand op. Met 475 auto's per 1.000 inwoners scoren de faciliteitengemeenten onder het Vlaamse gemiddelde. De goede ontsluiting via het openbaar vervoer en het meer grootstedelijke karakter van de faciliteitengemeenten zouden een verklaring kunnen vormen voor dit lage autobezit. Een andere mogelijke verklaring is dat het kaderpersoneel beschikt over een bedrijfswagen (leasing). In de niet-faciliteitengemeenten worden dan weer bijna 800 wagens per 1.000 inwoners geteld. Omgerekend is dit een gemiddelde van 2 wagens per huishouden. In het Vlaamse Gewest telt een huishouden gemiddeld 1,2 personenwagens.

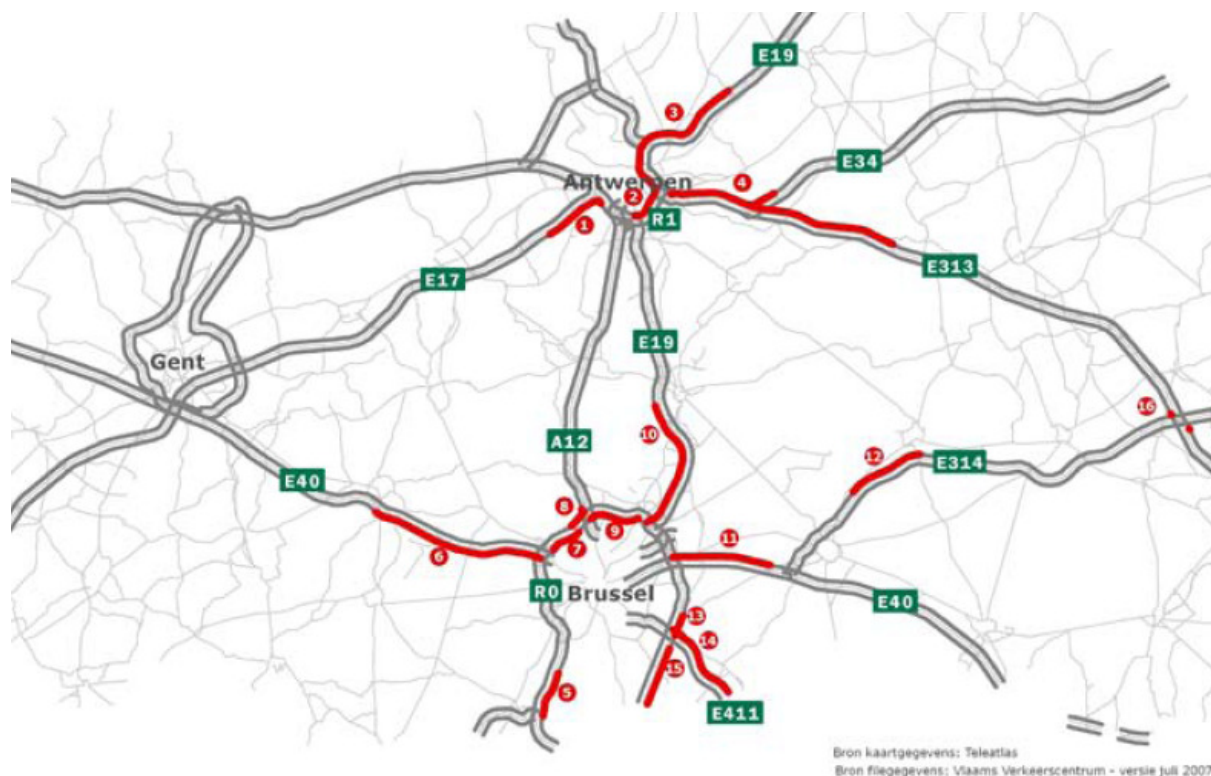
7.3. Voertuigkilometer, bezettingsgraad en congestie

De Vlaamse Rand wordt gekenmerkt door een dicht en fijnmazig weggennet. De vervoersprestaties afgelegd op de autosnelwegen in de Rand maken 15,4% uit van het totale **aantal voertuigkilometer (vtgkm) op autosnelwegen** in het Vlaamse Gewest (cijfers 2005). Rekening houdend met het feit dat de autosnelwegen in de Rand slechts instaan voor 8,9% van de totale Vlaamse autosnelweginfrastructuur, kan er verwacht worden dat de bezettingsgraad van het weggennet hoog ligt. Inderdaad, de bezettingsgraad van de autosnelwegen in de Rand bedraagt gemiddeld zo'n 40,8 miljoen vtgkm/km weg per jaar⁶². Dit is bijna 75% meer dan het Vlaamse gemiddelde (23,6 miljoen vtgkm/km weg per jaar). Het gevolg van deze hoge bezettingsgraad is genoegzaam bekend: structurele files.

---

⁶² Hierbij wordt geen rekening gehouden met het aantal rijstroken per km autosnelweg.

Figuur 7.1 Structurele files van maandag tot vrijdag in de ochtendspits, 2007

Bron filegegevens: Vlaams Verkeerscentrum; bron kaartgegevens: Tele Atlas

7.4. Openbaar vervoer

In 2007 stond de Vlaamse Rand in voor 5,8% van alle opstappende treinreizigers in het Vlaamse Gewest (op werkdagen). De randgemeenten Grimbergen, Meise, Overijse, Tervuren, Drogenbos, Kraainem, Wemmel en Wezembeek-Oppem beschikken niet over een treinstalte op hun grondgebied.

Afgaande op het aantal reizigers vormen Vilvoorde en Zaventem de belangrijkste treinstations in de Rand. Beide gemeenten staan samen in voor meer dan de helft van het totale aantal instappende reizigers in de randgemeenten. Het station van Machelen kende in de periode 1998-2007⁶³ de grootste expansie van het reizigersaantal. In tien jaar tijd is het aantal pendelaars in deze randgemeente meer dan verdrievoudigd. De Vlaamse Rand als geheel kan eveneens een mooie groeimarge voorleggen. Ook het arrondissement Halle-Vilvoorde, de provincie Vlaams-Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kenden een grotere aangroei van treinreizigers dan het Vlaamse Gewest.

⁶³Er dient rekening gehouden te worden met het feit dat in de loop van deze periode een wijziging van de telmethode van de instappende reizigers werd ingevoerd.

Tabel 7.1 Aantal opstappende treinreizigers op een weekday, 1998 en 2007

	2007	1998	Evolutie
Asse	1.765	1.384	+28%
Beersel	900	1.457	-38%
Dilbeek	1.580	1.329	+19%
Hoeilaart	669	451	+48%
Linkebeek	1.120	606	+85%
Machelen	1.398	429	+226%
Merchtem	928	844	+10%
Sint-Genesius-Rode	1.664	1.796	-7%
Sint-Pieters-Leeuw	400	328	+22%
Vilvoorde	5.291	3.518	+50%
Zaventem	6.901	4.951	+39%
Vlaamse Rand	22.616	17.093	+32%
Arrondissement Halle-Vilvoorde	36.818	28.871	+28%
Provincie Vlaams-Brabant	84.146	68.514	+23%
Vlaams Gewest	390.642	358.810	+9%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	207.013	173.918	+19%

Bron: NMBS.

Om zicht te krijgen op het busverkeer in de Rand kan een beroep gedaan worden op de cijfergegevens van De Lijn. Het percentage Buzzy Pazz- (cijfers 2007) en Omnipas-abonnees (cijfers 2008) ligt in de Rand lager dan in de rest van Vlaanderen. Vooral het lage aantal abonnees in de faciliteitengemeenten valt op. Zo bedroeg het aantal Buzzy Pazz-abonnees ten opzichte van het aantal inwoners tussen 6 en 24 jaar 5,3% in de faciliteitengemeenten, terwijl in de rest van de Vlaamse Rand een aandeel van 17,9% werd opgetekend. De niet-faciliteitengemeenten sluiten wat het percentage Buzzy Pazz-abonnementen betreft, dus eerder aan bij het Vlaamse gemiddelde van 18,9%.

7.5. Verkeersveiligheid

Op verkeersvlak kan de Vlaamse Rand beschouwd worden als een relatief veilige regio. Het aantal **verkeersdoden** bedroeg in 2007 0,07 per 1.000 inwoners. In Vlaanderen was dit 0,09. Ook het aantal **lichtgewonden** in verhouding tot de bevolkingsomvang lag onder het Vlaamse gemiddelde. Deze vaststelling hangt natuurlijk nauw samen met de lagere frequentie van het **aantal verkeersongelukken** in de Rand. Binnen de Rand zijn de faciliteitengemeenten nog iets veiliger dan de niet-faciliteitengemeenten. De gevaarlijke punten in het wegennet van de Rand zitten voornamelijk geconcentreerd in het noordelijke deel van de Rand.

1. Vlaams karakter

‘Samenwerken voor een goed Vlaams bestuur in de Vlaamse Rand’⁶⁴. Deze zin geeft in het kort de beleidsintenties van de Vlaamse Regering weer met betrekking tot de Vlaamse Rand. De versterking van het Vlaamse en Nederlandstalige karakter vormt een cruciaal onderdeel van dit beleid in de 19 randgemeenten. Er wordt blijvend aandacht geschonken aan de vernederlandsing van het straatbeeld en aan de voorrangstatus van het Nederlands in de faciliteitengemeenten⁶⁵. Ook de sociale cohesie wordt bevorderd en omkaderd via diverse gemeenschapsopbouwende en culturele activiteiten.

De taalproblematiek in de Rand kan vanuit verschillende hoeken benaderd worden. Dit laat ook toe om verschillende labels te plakken op het fenomeen. Het begrip *verfransing* verwijst naar het toenemende gebruik van het Frans in de randgemeenten ten koste van het Nederlands. Frans en Nederlands vormen echter niet de enige talen die in de Rand worden gesproken. In het vorige SVR-Rapport werd al aangetoond dat andere Europese en niet-Europese talen ook frequenter worden gesproken in de Rand dan in de rest van het Vlaamse Gewest. Om deze reden werden de multidimensionale concepten *ontvlaamsing* en *ontnederlandsing* vaak verkozen boven het eendimensionale begrip *verfransing*. In het kader van de ontwikkeling van een monitoringsinstrument voor de Vlaamse rand door het **Brussels** Informatie-, Documentatie- en Onderzoekscentrum (BRIO)⁶⁶ wordt geopteerd om het begrip ‘**Vlaams karakter**’ te gebruiken. Op deze manier wordt zowel verwezen naar het taalkundige als naar het sociale aspect van de taalproblematiek in de Rand.

Voor de ondersteuning van het taalbeleid in de Rand is er nood aan statistische informatie over taal en taalgebruik. De laatste **talentelling** dateert echter van 1947. Deze werd met de wet van 24 juli 1961 afgeschaft. Dit gebeurde onder druk van de Vlamingen, die af wilden van dit verfransingsmechanisme; gemeenten werden van het ene naar het andere taalgebied overgeheveld en “faciliteiten” werden gecreëerd in gemeenten met meer dan 30% anderstaligen.

Ook het **Rijksregister van de natuurlijke personen** houdt geen gegevens bij met betrekking tot de taal van de inwoners. In het kader van onderzoek worden op basis van secundaire bronnen zoals identiteitskaarten, rijbewijzen, akten van de burgerlijke stand en verkiezingsuitslagen alternatieve taalramingen gemaakt. Deze ramingen vormen vaak het onderwerp van discussie.

Om het Vlaamse karakter toch in kaart te kunnen brengen wordt in dit rapport gebruik gemaakt van een aantal andere indicatoren. De omvang en de samenstelling van de buitenlandse bevolking die in de Rand woont, vormt een eerste aanwijzing. Ook de binnen- en buitenlandse migratiebewegingen worden als indicatie gehanteerd voor de dynamiek in de bevolkingssamenstelling. De cijfergegevens van Kind & Gezin bieden een interessant perspectief op de taalverhoudingen in de 19 randgemeenten in de relatie tussen gezinnen en welzijnsvoorzieningen. In de gemeentelijke kindrapporten worden diverse gegevens rond nationaliteit en taalgebruik verzameld en opengesteld aan het publiek⁶⁷. Ten slotte wordt gebruik gemaakt van gegevens van het Departement Onderwijs en Vorming om een zicht te krijgen op de taalsituatie in het kleuter- en lager onderwijs in de Rand.

---

⁶⁴ Vandenbroucke, Frank, *Beleidsbrief 2009 Vlaamse Rand*.

Zie: <http://www.briobrusseel.be/assets/beleidsdocumenten/beleidsbrief%20de%20vlaamse%20rand%202009.pdf>.

⁶⁵ Task Force Vlaamse Rand, *Jaarverslag 2007-2008*.

Zie: http://www.briobrusseel.be/assets/jaarverslagen/jaarverslag%20_task_force_vlaamserand2007_2008.pdf.

⁶⁶ In opdracht van de provincie Vlaams-Brabant.

⁶⁷ Zie: http://www.kindengezin.be/Tools/intro_gkr.jsp.

2. Indicatoren voor het Vlaamse en internationale karakter

2.1. Buitenlandse bevolking

Nationaliteit is zeker geen precieze indicator om het Vlaamse karakter van de Vlaamse Rand te onderzoeken. Ten eerste zegt het feit of een inwoner over de Belgische nationaliteit beschikt, niets over diens *taal*. A fortiori geldt dit niet voor een drietalig land als België. Ten tweede is nationaliteit geen weerspiegeling van de oorspronkelijke *etnische afkomst* omwille van de nationaliteitsverwerving op grond van de nationaliteitswetten⁶⁸.

Toch kan de nationaliteit een *indicatie* geven. We kunnen vermoeden dat er onder de buitenlandse bevolking - op onze noorderburen na - weinig Nederlandstaligen zitten.

2.1.1. Aandeel buitenlandse bevolking

Het percentage buitenlanders binnen de totale populatie van de Vlaamse Rand ligt gevoelig hoger dan in de rest van het Vlaamse Gewest. In 2008 is het aandeel opgelopen tot 11,5%. De faciliteitengemeenten tellen in verhouding meer buitenlanders dan de overige gemeenten in de Rand. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maakt de buitenlandse bevolking meer dan een vierde uit van de totale populatie.

In de periode 1991-2008 is het aantal buitenlanders het meest toegenomen in de provincie Vlaams-Brabant en het arrondissement Halle-Vilvoorde. In de Vlaamse Rand is de stijging (+44%) minder uitgesproken, maar lag het aandeel al hoog. In de faciliteitengemeenten ligt de groei zelfs onder het Vlaamse niveau. In Brussel is de toename ten opzichte van 1991 het kleinst.

Tabel 2.1 Totale bevolking, aandeel buitenlandse en Belgische nationaliteiten, evolutie 1991-2008 (1991=100)

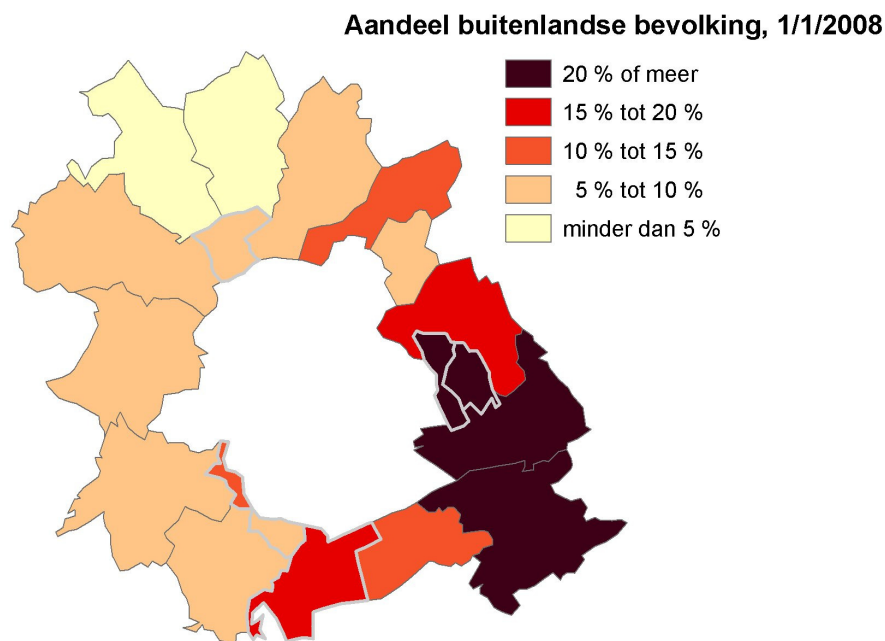
	Total bevolking	Buitenlanders		Belgen
	Absolute cijfers	Aandeel (in %)	Evolutie	Evolutie
Vlaamse Rand	397.802	11,5	144	105
faciliteitengemeenten	69.165	17,1	136	99
overige randgemeenten	328.637	10,4	147	106
Halle-Vilvoorde	584.416	7,9	152	106
Vlaams-Brabant	1.060.232	6,8	162	107
Vlaams Gewest	6.161.600	5,8	137	105
Brussels Gewest	1.048.491	28,1	107	110

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

⁶⁸ De hoofdlijnen van de nationaliteitswetgeving worden hier summier opgesomd. De details kunnen in de publicatie worden teruggevonden. Door de invoering van het wetboek van nationaliteit in 1984 is bijna iedereen wiens vader of moeder Belg is, op welke manier deze nationaliteit ook tot stand gekomen is, bij geboorte automatisch Belg. De wet van 13 juni 1991 verklaart bovendien de buitenlanders van de derde generatie automatisch tot Belg (toekenning). De tweede generatie kan ofwel via een verklaring voor diegenen die in België zijn geboren, ofwel via optie voor diegenen die in het buitenland zijn geboren, de Belgische nationaliteit verwerven, tenzij het parket van de rechtbank van eerste aanleg binnen de maand verzet aantekent. De wet van 1 maart 2000 gaat nog een stap verder. De nationaliteitsverklaring wordt een recht voor wie in België is geboren of er zeven jaar zijn hoofdverblijf heeft. Het parket kan wel nog binnen de maand een negatief advies indienen.

Zie: Vlaams Minderhedencentrum, Nationaliteit. Informatiebrochure over de toekenning of verkrijging van de Belgische nationaliteit, 2004, Brussel:
<http://www.vmc.be/uploadedFiles/Vreemdelingenrecht/Wegwijs/Nationaliteit/brochure%20nationaliteit%20juni%202004.pdf>.

De gemeenten van de Vlaamse Rand vertonen onderling grote verschillen. In Merchtem, Meise en Asse blijft het aandeel buitenlanders onder het Vlaamse gemiddelde. Kraainem, Tervuren, Wezembeek-Oppem en Overijse leunen met meer dan 20% buitenlanders dan weer eerder aan bij Brussel. In het algemeen kan gezegd worden dat de buitenlandse bevolking voornamelijk geconcentreerd is in het oostelijke en zuidoostelijke deel van de Vlaamse Rand. Ten slotte dient nog vermeld te worden dat ondanks het feit dat de gemeente Merchtem met 2,9% het laagste aandeel vreemdelingen heeft van alle randgemeenten, de buitenlandse populatie het meest toegenomen is sinds 1991. Het gaat om meer dan een verdrievoudiging.

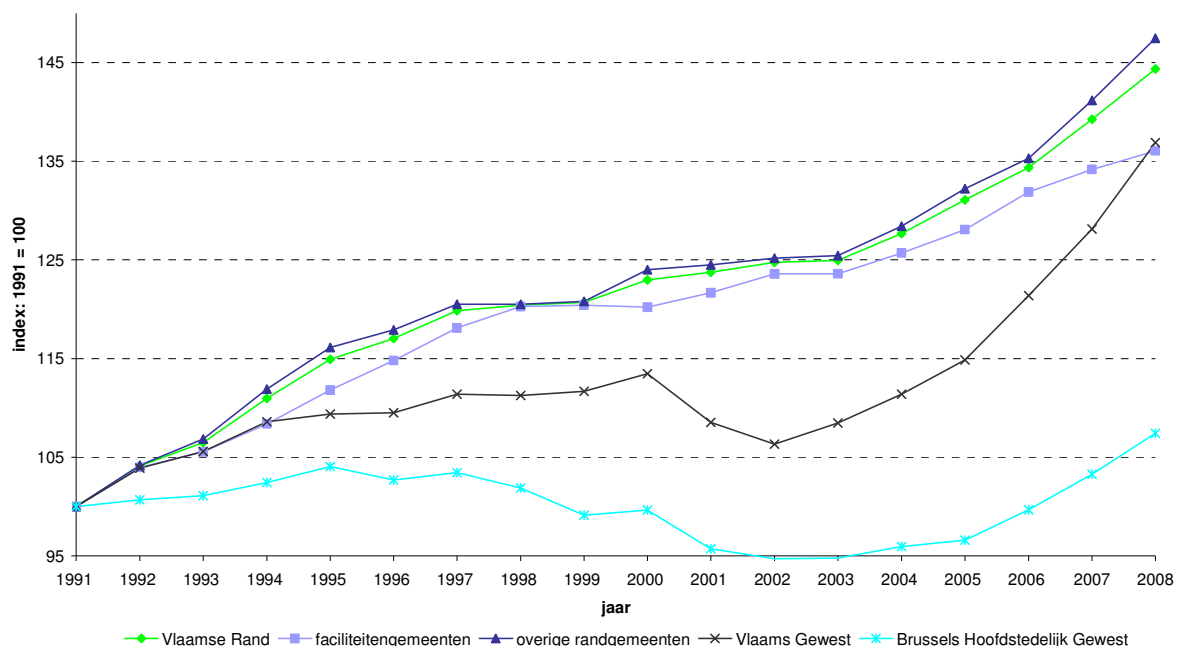

Tussen 1991 en 2008 verwierven 13.579 buitenlanders in de Vlaamse Rand de Belgische nationaliteit. 16,8% van de naturalisaties in de Rand vond plaats in de faciliteitengemeenten. In verhouding tot de gemiddelde totale populatie in de periode 1991-2008 werden in de Rand ongeveer evenveel naturalisaties geregistreerd als in de rest van Vlaanderen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest was het aantal en de impact van de naturalisaties veel groter. De Belgische bevolking in de hoofdstad groeide dan ook een stuk sterker aan dan in de omliggende gebieden. De buitenlandse bevolking nam om dezelfde reden minder sterk toe.

Op de grafiek is de daling van de buitenlandse populatie als gevolg van de naturalisatiegolf⁶⁹ in de periode 2000-2002 duidelijk waarneembaar. Zowel het Vlaamse als het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden geconfronteerd met een tijdelijke daling van het aantal buitenlanders. De buitenlandse populatie in de Vlaamse Rand en in de niet-faciliteitengemeenten in het bijzonder worden nauwelijks beïnvloed door dit fenomeen.

⁶⁹ In 2001 en in 2002 werden twee pieken geregistreerd in het aantal nationaliteitsverwervingen. De invoering van de zogenaamde 'Snel Belg-wet' in 2000 lag aan de basis van deze tijdelijke explosieve toename.

Figuur 2.1 Evolutie buitenlandse bevolking, 1991-2008

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

2.1.2. Samenstelling van de buitenlandse bevolking

Meer dan drievierde van de buitenlanders in de Rand zijn **EU-burgers**. In het Vlaamse Gewest bedraagt dit cijfer meer dan tien procentpunt minder.

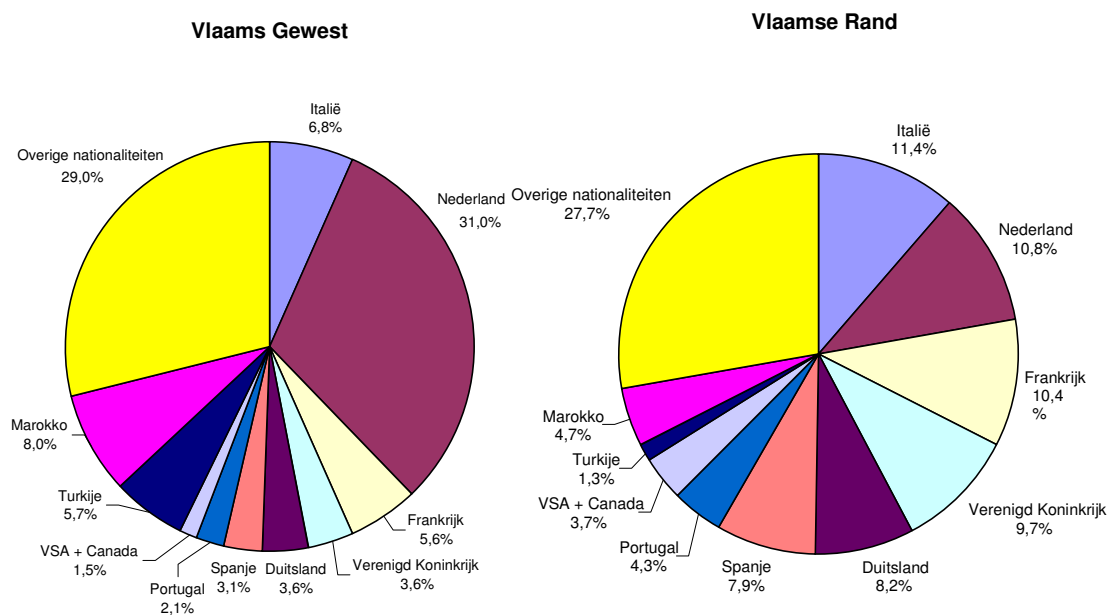
Tabel 2.2 Herkomst van de buitenlandse bevolking, 2007

	EU27	Canada, VSA	Turkije, Marokko	Overige landen
Vlaamse Rand	75,8	3,7	6,1	14,5
faciliteitengemeenten	81,5	3,7	2,3	12,5
overige randgemeenten	73,8	3,7	7,4	15,2
Arrondissement Halle-Vilvoorde	73,9	3,2	6,8	16,1
Provincie Vlaams-Brabant	70,1	3,6	6,1	20,3
Vlaams Gewest	63,5	1,5	13,7	21,3
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	60,3	1,4	18,0	20,3

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

Kenmerkend voor de Vlaamse Rand is het hoge percentage **Canadezen en Amerikanen**. Deze hoge frequentie beperkt zich echter niet enkel tot de strikte Rand, maar wordt in de gehele provincie Vlaams-Brabant waargenomen. Er wonen relatief weinig Turken en Marokkanen. Wat de verschillende EU-nationaliteiten betreft, telt de Rand in verhouding meer Italianen, Fransen, Engelsen, Duitsers, Spanjaarden en Portugezen dan Vlaanderen. Het aandeel Nederlanders ligt dan weer zo'n 20 procentpunt lager, omdat deze vooral in grensgemeenten met Nederland wonen.

Figuur 2.2 Aandeel van de verschillende nationaliteiten in de totale buitenlandse bevolking, 2007

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), bewerking SVR.

2.2. Internationale migratie

De samenstelling van de buitenlandse populatie in de Rand wordt rechtstreeks beïnvloed door de migratiestromen met het buitenland. Het **externe migratiesaldo** vormt een indicator voor deze internationale migratiebewegingen. Aangezien de waarden nogal fluctueren op gemeentelijk niveau, wordt het saldo gecumuleerd voor de gehele tijdsperiode 1997-2006. Het licht negatieve externe migratiesaldo dat zo bekomen wordt, is het resultaat van een samenspel tussen verschillende migratieprocessen.

In de Rand is de instroom van Belgen die terugkeren uit het buitenland een stuk kleiner dan de uitstroom van Belgen naar het buitenland. Het gevolg is dat het externe migratiesaldo van Belgen een negatieve waarde heeft. De instroom van niet-Belgen is daarentegen groter dan de uitstroom van niet-Belgen. Dit resulteert in een positief migratiesaldo voor de groep personen met een buitenlandse nationaliteit. De absolute waarde van het migratiesaldo voor niet-Belgen is echter iets kleiner dan dat van de Belgen, waardoor het totale externe migratiesaldo licht negatief is. Het vestigingsoverschot van buitenlanders compenseert dus niet in voldoende mate het vertrekoverschot van Belgen naar het buitenland. Let wel, het gaat hier enkel om de migratiestromen in de Rand met het buitenland. De binnenlandse migratie wordt in een volgende rubriek behandeld.

Tabel 2.3 Externe migratie in de Vlaamse Rand, per nationaliteit, totaal 1997-2006

Nationaliteit	Externe immigraties	Externe emigraties	Extern migratiesaldo (Rand)	Extern migratiesaldo (Vlaanderen)
Marokko	1.280	183	1.097	17.117
Frankrijk	2.926	2.338	588	3.394
Polen	826	356	470	7.076
DR Congo	472	75	397	1.413
Nederland	2.441	2.060	381	35.430
Roemenië	356	108	248	2.334
Spanje	425	707	-282	291
Duitsland	2.993	3.324	-331	1.765
Verenigde Staten	3.758	4.388	-630	-235
Verenigd Koninkrijk	4.535	5.324	-789	-177
Overige	11.138	8.511	2.627	58.621
Totaal niet-Belgen	31.150	27.374	3.776	127.029
Belgen	4.854	8.986	-4.132	-34.221
Algemeen totaal	36.004	36.360	-356	92.808

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

In het Vlaamse Gewest compenseert het vestigingsoverschot van buitenlandse nationaliteiten wel in ruime mate het vestigingstekort van Belgen. Hierdoor ontstaat een positief extern migratiesaldo.

Als we de externe migratie in de Vlaamse Rand verder ontleden tot op het gemeentelijke niveau, ontdekken we interessante verschillen. Vijf van de zes faciliteitengemeenten hebben een negatief extern migratiesaldo voor de periode 1997-2006. De uitzondering is Wezembeek-Oppem, dat een licht vestigingsoverschot heeft van 33 personen. De overige randgemeenten met negatieve externe migratiesaldi bevinden zich in de zuidelijke en zuidoostelijke gordel rond de hoofdstad. Het gaat om de niet-faciliteitengemeenten Beersel, Hoeilaart, Overijse en Tervuren. Binnen deze randgemeenten verlaten vooral Britten, Amerikanen en Duitsers het grondgebied.

Overijse heeft het grootste vestigingstekort van alle gemeenten in de Rand (-901 personen in negen jaar tijd). Vooral Britten, Amerikanen en Duitsers verhuizen naar het buitenland. Zaventem en Vilvoorde zijn de twee gemeenten met het grootste migratiesurplus van niet-Belgen. In Vilvoorde ging dit al die tijd gepaard met een vrij groot verlies aan Belgen, waardoor het totale externe migratiesaldo beperkt bleef. De belangrijkste nationaliteiten met een vestigingsoverschot in Vilvoorde zijn Marokkanen, Nederlanders en Japanners. In Zaventem wordt naast een groot surplus van Marokkanen en Nederlanders ook een relatief groot saldo waargenomen voor Fransen.

Voor staatsburgers van Westerse economische grootmachten zoals de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, wordt doorheen de jaren een vestigingstekort vastgesteld in de randgemeenten uit de zuidoostelijke gordel en in de Vlaamse Rand als geheel. Er vertrekken met andere woorden meer personen met deze nationaliteit uit de Rand naar het buitenland dan dat er nieuwe *expats* in de plaats komen.

Tabel 2.4 Extern migratiesaldo voor Belgen en niet-Belgen in de Rand, per gemeente, totaal 1997-2006

Extern migratiesaldo	Belgen	Niet-Belgen	Overige	Totaal
Asse	-56	541	5	490
Zaventem	-244	718	-1	473
Sint-Pieters-Leeuw	-149	405	2	258
Dilbeek	-201	441	0	240
Vilvoorde	-643	837	0	194
Machelen	-164	308	0	144
Merchtem	-48	124	0	76
Grimbergen	-352	390	1	39
Wezembeek-Oppem	-143	176	0	33
Meise	-119	148	0	29
Drogenbos	-112	89	-1	-24
Linkebeek	-76	40	0	-36
Wemmel	-382	269	5	-108
Beersel	-222	101	0	-121
Hoeilaart	-149	-19	0	-168
Kraainem	-241	1	1	-239
Tervuren	-163	-164	2	-325
Sint-Genesius-Rode	-371	-41	2	-410
Overijse	-297	-609	5	-901
Totaal Vlaamse Rand	-4.132	3.755	21	-356

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

Tabel 2.5 Extern migratiesaldo in de Rand, belangrijkste nationaliteiten, 1997-2006

Extern migratiesaldo	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Totaal
Marokko	55	50	56	89	108	139	176	138	138	148	1.097
Frankrijk	102	47	63	70	117	94	-3	-14	40	72	588
Polen	14	11	32	5	56	56	35	82	73	106	470
DR Congo	2	18	37	13	62	69	51	51	45	49	397
Nederland	-19	6	25	-3	-10	41	34	106	107	94	381
Roemenië	8	8	11	13	26	11	17	38	53	63	248
Spanje	-8	-10	-19	-25	-44	-68	-51	-17	-26	-14	-282
Duitsland	-20	24	-46	-41	-48	-119	45	6	-74	-58	-331
Verenigde Staten	-76	-67	-15	-101	-41	-127	-27	-21	-71	-84	-630
Verenigd Koninkrijk	-22	-138	106	-7	-119	-205	-101	-32	-105	-166	-789
Andere	217	148	68	310	213	221	251	328	417	454	2.627
Totaal buitenland	253	97	318	323	320	112	427	665	597	664	3.776
Belgen	-470	-403	-398	-590	-403	-356	-227	-356	-399	-530	-4.132
Algemeen totaal	-217	-306	-80	-267	-83	-244	200	309	198	134	-356

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

2.3. Binnenlandse migratie

2.3.1. Overzicht

In deze rubriek beperken we ons tot de migraties die zich binnen het grondgebied van de Belgische staat voordoen. Over de gehele periode 1997-2006 heeft Vilvoorde van alle randgemeenten het meeste inwoners gewonnen door binnenlandse verhuisbewegingen.⁷⁰ Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem zijn de enige drie gemeenten in de Rand die in deze periode inwoners verloren aan andere Belgische gemeenten en steden. De

⁷⁰ Het gaat hier ook om migratiebewegingen vanuit en naar andere gemeenten in de Vlaamse Rand.

Vlaamse Rand als geheel klokt af op een binnenlands vestigingsoverschot van bijna 13.000 personen in negen jaar tijd.

Tabel 2.6 Intern migratiesaldo in de Rand, per gemeente, 1997-2006

Intern migratiesaldo	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Totaal
Vilvoorde	282	337	422	152	401	295	282	406	117	333	3.027
Dilbeek	5	102	159	103	461	373	315	150	90	135	1.893
Wemmel	93	79	114	200	179	67	165	111	65	167	1.240
Zaventem	220	-111	-99	143	247	158	208	220	16	142	1.144
Grimbergen	-48	84	142	89	35	172	39	86	285	223	1.107
Machelen	53	136	-35	53	15	77	-12	217	90	198	792
Overijse	-80	166	-44	146	51	104	209	151	-92	133	744
Sint-Pieters-Leeuw	42	3	99	-31	145	33	156	97	160	-45	659
Asse	114	100	98	35	125	86	64	-8	99	-96	617
Merchtem	22	30	71	-27	36	60	34	89	120	151	586
Beersel	-27	36	-1	67	93	45	47	107	5	113	485
Tervuren	-48	-53	92	-41	64	123	146	60	7	134	484
Drogenbos	38	27	-12	16	35	57	53	65	41	-23	297
Meise	13	92	114	24	25	-48	-36	19	-56	20	167
Linkebeek	47	53	52	40	37	7	-30	-6	-13	-36	151
Hoeilaart	-3	16	-26	-17	55	114	-48	65	1	-17	140
Kraainem	-36	1	-181	-67	62	-36	24	-24	93	11	-153
Sint-Genesius-Rode	12	-31	-4	-67	-46	-32	-37	-44	-3	91	-161
Wezembeek-Oppem	-50	-113	-51	59	-74	-131	-92	12	-8	0	-448
Totaal Vlaamse Rand	649	954	910	877	1.946	1.524	1.487	1.773	1.017	1.634	12.771

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

Indien rekening wordt gehouden met de bevolkingsomvang in de beschouwde regio's wordt meteen duidelijk dat de regio's in de nabijheid van de hoofdstad gekenmerkt worden door grote interne vestigingsoverschotten. Het gemiddelde binnenlandse migratiesaldo per 10.000 inwoners voor de periode 1997-2006 is in Vlaams-Brabant ongeveer vier maal zo groot en in Halle-Vilvoorde en de Vlaamse Rand meer dan vijf maal zo groot als het Vlaamse gemiddelde. Ondanks het grillige karakter van de evolutie, kan er een stijgende tendens waargenomen worden doorheen de tijd.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest grijpt een tegengestelde evolutie plaats. Het gewest kampt al jarenlang met een nettoverlies aan inwoners door migratiebewegingen naar Vlaamse en Waalse gemeenten. Sinds 2001 grijpt de suburbanisatie in versneld tempo plaats.

Tabel 2.7 Intern migratiesaldo per 10.000 inwoners, 1997-2006

Intern migratiesaldo per 1.000 inwoners	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Gemid.
Totaal Vlaamse Rand	17,1	25,1	23,9	22,9	50,6	39,4	38,2	45,3	25,8	41,2	33,0
Halle-Vilvoorde	19,7	29,8	19,3	25,2	40,4	30,7	37,5	44,7	29,4	46,4	32,4
Vlaams-Brabant	19,4	21,4	16,2	19,7	25,3	23,3	29,7	31,8	24,4	34,1	24,6
Vlaams Gewest	5,1	4,9	4,3	3,7	4,6	5,2	6,9	8,7	8,4	10,4	6,2
Brussels H. Gewest	-62,3	-62,1	-60,5	-60,2	-70,0	-81,5	-100,7	-118,6	-121,8	-130,0	-87,4

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

2.3.2. Migratie met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

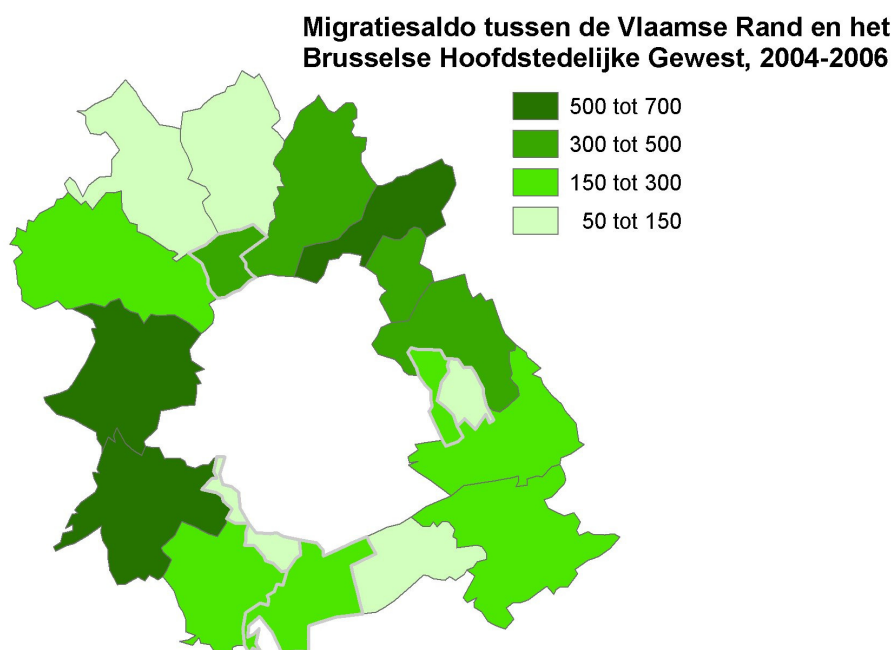
Hoewel de instroom vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geen zuiver lineaire trend vertoont, is duidelijk dat de immigratie naar de Rand sinds 1997 duidelijk is toegenomen. Het aantal mensen dat de Vlaamse Rand jaarlijks verlaat, blijft vrij constant. Het migratiesaldo met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vertoont als gevolg hiervan een stijgende trend.

Tabel 2.8 Migratie met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006

	Immigratie vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Emigratie naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Saldo met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
1997	9.397	6.062	3.335
1998	9.664	6.292	3.372
1999	9.123	6.345	2.778
2000	8.905	5.700	3.205
2001	9.399	5.519	3.880
2002	9.770	5.848	3.922
2003	10.351	5.810	4.541
2004	11.087	5.934	5.153
2005	11.069	6.096	4.973
2006	11.734	6.112	5.622

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

Binnen de Rand is het vestigingsoverschot ten koste van de Brusselse populatie het grootst in Vilvoorde. Tussen 2004 en 2006 verhuisden vanuit de hoofdstad jaarlijks gemiddeld 663 personen naar Vilvoorde. Ook in Dilbeek en Sint-Pieters-Leeuw vestigen zich jaarlijks meer dan 500 Brusselaars. In Linkebeek, Wezembeek-Oppem en Merchtem blijft het saldo beperkt tot minder dan 100. Geen enkele randgemeente heeft een negatief migratiesaldo met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

2.3.3. Migratie met de rest van Vlaanderen

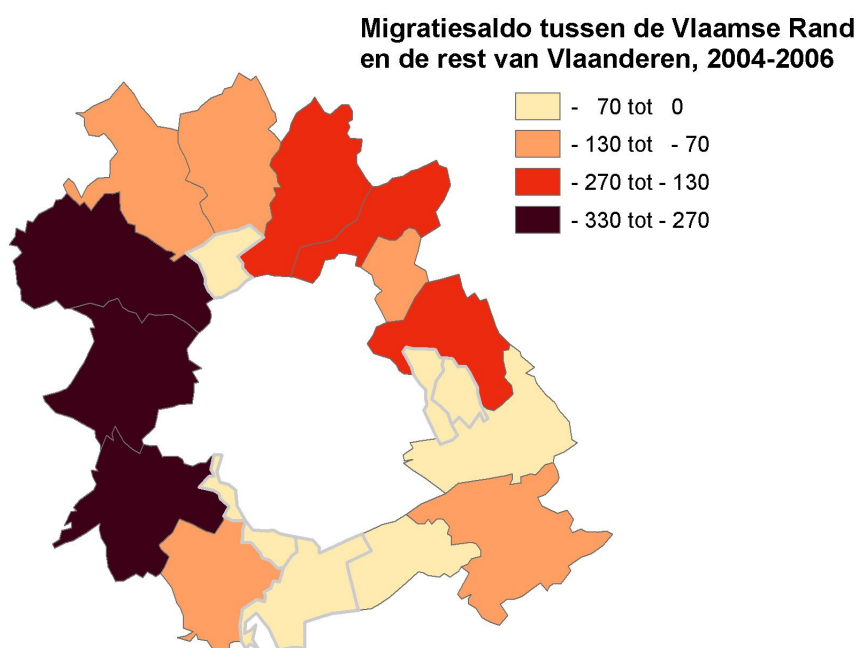
Het aantal Vlaamse 'immigranten' dat zich in de Rand vestigt blijft doorheen de jaren vrij constant. Het aantal personen dat vanuit de Rand uitwijkt naar andere Vlaamse gemeenten en steden is in de periode 1997-2006 geleidelijk toegenomen. Ten opzichte van 1997 emigreerden in 2006 1.262 randbewoners meer naar het Vlaamse hinterland. Het resultaat is dat het saldo tussen de Rand en de rest van het Vlaamse Gewest sterker negatief geworden is.

Tabel 2.9 Migratie met de rest van het Vlaamse Gewest, 1997-2006

	Immigratie vanuit de rest van Vlaanderen	Emigratie naar de rest van Vlaanderen	Saldo met de rest van Vlaanderen
1997	4.153	5.720	-1.567
1998	4.081	5.532	-1.451
1999	4.483	5.490	-1.007
2000	3.960	5.294	-1.334
2001	4.230	5.243	-1.013
2002	4.279	5.678	-1.399
2003	4.184	6.200	-2.016
2004	4.237	6.291	-2.054
2005	4.223	6.685	-2.462
2006	4.473	6.982	-2.509

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

Dilbeek verloor gedurende de periode 2004-2006 gemiddeld het meeste inwoners aan andere Vlaamse gemeenten en steden. Asse en Sint-Pieters-Leeuw vervulden de top drie. De migratiebewegingen tussen de faciliteitengemeenten en het Vlaamse Gewest zijn veeleer beperkt. De uitwijking vanuit de Vlaamse Rand naar het Vlaamse hinterland is een fenomeen dat vooral van toepassing is op de randgemeenten zonder taalfaciliteiten.

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

2.3.4. Migratie met het Waalse Gewest

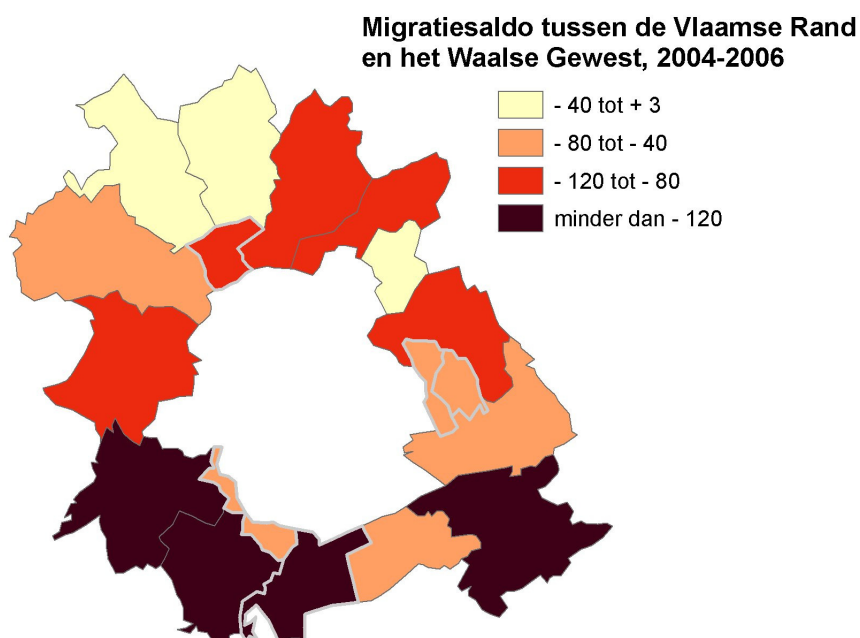
De Vlaamse Rand verliest niet enkel inwoners aan het Vlaamse Gewest. Ook met het Waalse Gewest wordt reeds jarenlang een negatief migratiesaldo waargenomen. De in- en uitgaande migratiebewegingen zijn wel kleiner van omvang dan de uitwisselingsstromen met het Vlaamse Gewest.

Tabel 2.10 Migratie met het Waalse Gewest, 1997-2006

	Immigratie vanuit het Waalse Gewest	Emigratie naar het Waalse Gewest	Saldo met het Waalse Gewest
1997	1.350	2.469	-1.119
1998	1.340	2.307	-967
1999	1.521	2.382	-861
2000	1.395	2.389	-994
2001	1.419	2.340	-921
2002	1.472	2.471	-999
2003	1.517	2.555	-1.038
2004	1.508	2.834	-1.326
2005	1.463	2.957	-1.494
2006	1.473	2.952	-1.479

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

De vier randgemeenten met het meest negatieve saldo met het Waalse Gewest bevinden zich allemaal in het zuidelijke deel van de Vlaamse Rand. Het gaat om de gemeenten Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Beersel en Overijse. Jaarlijks verliezen deze gemeenten gemiddelde 120 à 165 inwoners aan gemeenten en steden bezuiden de taalgrens.

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

2.3.5. Migratie binnen de Vlaamse Rand

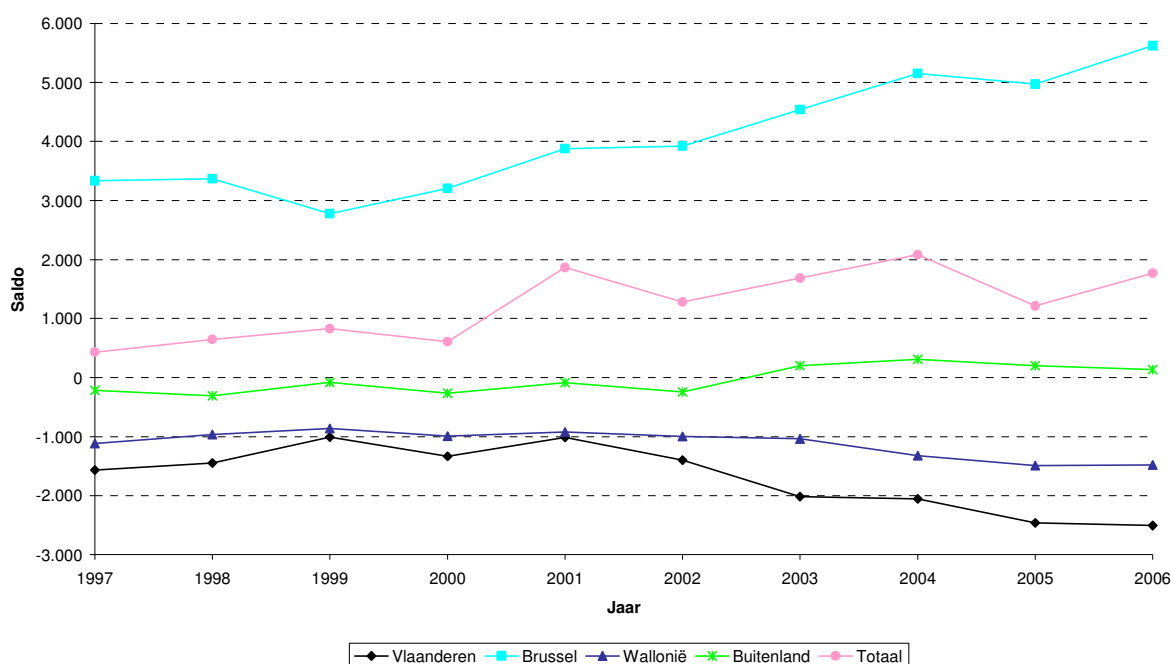
Om de interne verhuisbewegingen tussen de verschillende randgemeenten in kaart te brengen, wordt gebruik gemaakt van de gemiddelde migratiesaldi gedurende de gehele periode 1997-2006. Uit de cijfers blijkt dat Merchtem het meeste inwoners heeft gewonnen ten koste van de andere randgemeenten. Het gemiddelde vestigingsoverschot in de landelijke gemeente bedraagt op jaarbasis 75 personen. Dit lijkt weinig, maar voor de beschouwde periode van tien jaar loopt het aantal toch op tot 747 personen. Alle faciliteitengemeenten verliezen inwoners door interne verhuisbewegingen binnen de Vlaamse Rand. In Kraainem en Wemmel gaat het om ongeveer zestig personen op jaarbasis.

Om het totaalbeeld te vervolledigen, wordt nog meegegeven dat tussen 1997 en 2006 in totaal 48.842 personen betrokken waren bij de migratiebewegingen tussen de randgemeenten onderling.

2.3.6. Binnenlandse migratie naar leeftijd

Het binnenlandse migratiesaldo in de Vlaamse Rand is onderhevig aan twee divergente, doch samenhangende evoluties. Aan de ene kant is er de nog steeds toenemende migratie vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Anderzijds verliezen de negentien randgemeenten jaar na jaar inwoners aan het Vlaamse en Waalse Gewest. Vooral de laatste jaren is het vertrekoverschot terug groter geworden.

Figuur 2.3 Evolutie van binnen- en buitenlandse migratiesaldi van de Rand, 1997-2006

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

Tussen 1997 en 2006 heeft de Vlaamse Rand meer dan 40.000 inwoners gewonnen ten koste van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Aan de twee andere gewesten verloor de Rand in totaal ongeveer 28.000 inwoners.

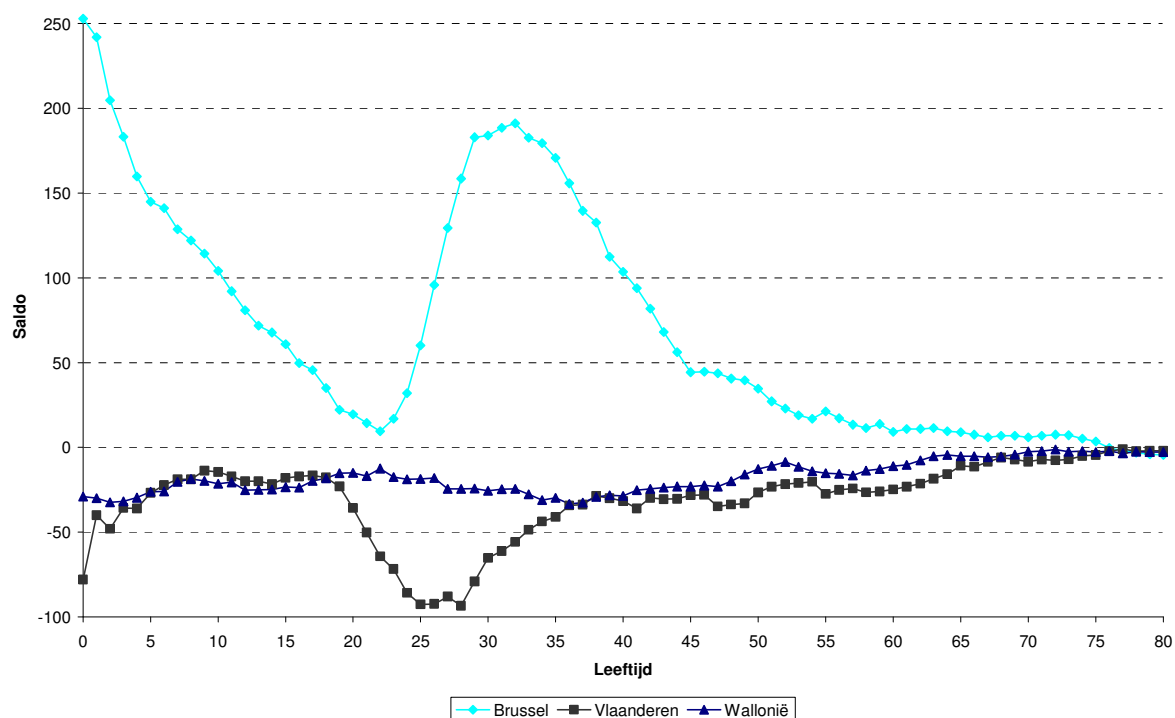
Tabel 2.11 Binnen- en buitenlandse migratiestromen in de Vlaamse Rand, totaal 1997-2006

	Immigratie	Emigratie	Saldo
Brussel	100.499	59.718	40.781
Rest Vlaanderen	42.303	59.115	-16.812
Wallonië	14.458	25.656	-11.198
Binnen de Rand	48.842	48.842	0
Intern	206.102	193.331	12.771
Extern	36.004	36.360	-356
Totaal	242.106	229.691	12.415

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

Het migratiesaldo van de Vlaamse Rand met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het grootst voor de leeftijdsgroepen van 0 tot 5 jaar en van 30 tot 35 jaar. Omgekeerd is het vertrekoverschot met het Vlaamse Gewest het grootst voor de groep 20- tot 30-jarigen en de allerjongsten. Het saldo met het Waalse Gewest volgt geen specifiek patroon naargelang de leeftijd.

Figuur 2.4 Leeftijdsprofielen van interne migratiesaldi in de Rand met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI), via bevolkingskubussen SVR.

Het duale karakter van de migratiestromen wijst op de aanwezigheid van een sterke verstedelijkingsdruk in de randgemeenten. Aangezien de groene gordel rond Brussel vooral aantrekkelijk is voor dertigers met jonge kinderen, heeft dit repercussies voor de bevolkingssamenstelling in de randgemeenten. Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is onderhevig aan verstrekkende sociale en economische gevolgen. Zo leidt de stadsvlucht van jonge, actieve inwoners tot een daling van de fiscale inkomsten van de hoofdstad.

2.4. Nationaliteit van jonge kinderen

Kind & Gezin biedt op zijn website **gemeentelijke kindrapporten** aan⁷¹. Deze rapporten bevatten een waaier aan cijfermateriaal, waaronder de *nationaliteit van het kind*⁷², de *nationaliteit van de moeder bij haar geboorte* en de *taalsituatie in het gezin*. De meest recente beschikbare gegevens dateren van 2007. Om verwarring te vermijden, dient hier vermeld te worden dat de kindrapporten niet als doel hebben om als talentellingen voor de populaties in de gemeenten te fungeren. Ze geven een beschrijving van de **bevolking op reproductieve leeftijd** en kunnen zo een voorafspiegeling van de taalverhoudingen in de nabije toekomst vormen.

De gegevens uit de gemeentelijke kindrapporten zijn afkomstig uit de Ikaros-databank van Kind & Gezin. Dit is een dynamische databank met gegevens over jonge kinderen inclusief hun familiale toestand, met het oog op de vervulling van de door de Vlaamse overheid aan Kind & Gezin toevertrouwde opdrachten. In alle Vlaamse ziekenhuizen inclusief het Universitair Ziekenhuis Brussel, registreren medewerkers van Kind & Gezin het aantal bevallingen. Daarnaast bezorgen de meeste Vlaamse gemeenten gegevens over de geboorteaangiften aan Kind & Gezin. Zo wordt een grote volledigheid bereikt, ook wat thuisbevallingen en geboorten in Franstalige kraaminstellingen betreft. De vrijwillige raadplegingen van de consultatiebureaus van Kind & Gezin vormen een bijkomende informatiebron. Toch is er geen absolute zekerheid dat hier en daar een geboorte ongeregistreerd blijft.

Kind & Gezin paste op 19 december 2008 voor de Studiedienst een extractie toe voor alle negentien gemeenten van de Vlaamse Rand en de referentiegebieden op arrondissementeel, provinciaal en gewestelijk niveau. De cijfers hebben betrekking op de nationaliteit van kinderen wonend in het desbetreffende gebied op 1 januari, volgend op hun geboortejaar, in casu 2007. Het gaat dus niet enkel om kinderen die bij hun geboorte in 2007 in een gemeente van de Vlaamse Rand ingeschreven werden. Ook met verhuisbewegingen na de geboorte en dergelijke wordt rekening gehouden.

Van de kinderen die in 2007 in de Vlaamse Rand werden geboren, heeft 88,7% de **Belgische nationaliteit**. Dit is 4,2 procentpunt minder dan in het Vlaamse Gewest. In de faciliteitengemeenten ligt het percentage Belgische zuigelingen nog wat lager. Het aandeel borelingen dat opgroeit in een westers, niet-Belgisch gezin ligt in deze gemeenten op zijn beurt hoger. Ook kinderen met Noord-Afrikaanse of Turkse nationaliteit komen vaker voor in de faciliteitengemeenten dan in de overige gemeenten van de Rand. In de niet-faciliteitengemeenten ligt dit laatste cijfer duidelijk onder het Vlaamse gemiddelde.

---

⁷¹ Zie http://www.kindengezin.be/KG/Tools/intro_gkr.jsp

⁷² Naast de Belgische nationaliteit onderscheidt Kind & Gezin volgende groepen:

- de groep "geïndustrialiseerde landen" omvatten de G7 (Verenigde Staten, Canada, Japan, Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk en Italië), de andere EU-landen van vóór de uitbreidingen van 01/05/04 en 01/01/07 (Nederland, Luxemburg, Denemarken, Finland, Griekenland, Ierland, Oostenrijk, Portugal, Spanje en Zweden) en daarnaast nog Australië, Nieuw-Zeeland, Noorwegen en Zwitserland.
- Maghreb + Turkije is Marokko, Algerije, Tunesië en Turkije.
- Ex-Oostblok is Rusland met zijn Europese deelrepublieken en 8 van 10 nieuwe EU-lidstaten (niet Malta en Cyprus).
- Midden-Oosten omvat: Afghanistan, Bahrein, de Verenigde Arabische Emiraten, Egypte, Irak, Iran, Israël, Jemen, Jordanië, Koeweit, Libanon, Oman, Pakistan, Qatar, Saoedi-Arabië en Syrië.
- Afrika omvat Afrika verminderd met Algerije, Tunesië, Marokko en Egypte.
- Azië heeft betrekking op Azië zonder Rusland, Turkije en het Midden-Oosten.

Tabel 2.12 Aandeel geboorten volgens nationaliteit, geboren in 2007

	Belg	Geïndustr. landen	Maghreb + Turkije	Ex-Oostblok	Midden-Oosten	Afrika (excl. Maghreb)	Azië (excl. Japan)	Andere en onbekend
Vlaamse Rand	88,7	5,0	0,9	1,8	0,4	1,3	0,3	0,3
faciliteiten-gemeenten	82,7	9,6	1,4	3,2	0,5	0,9	0,2	0,3
overige rand-gemeenten	89,8	4,1	0,8	1,6	0,4	1,3	0,4	0,3
Halle-Vilvoorde	91,9	3,1	0,7	1,4	0,3	1,1	0,3	0,2
Vlaams-Brabant	93,4	2,5	0,7	1,2	0,3	0,8	0,4	0,2
Vlaams Gewest	92,9	2,2	1,4	1,5	0,4	0,7	0,5	0,1

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) en Kind & Gezin, bewerking SVR.

2.5. Nationaliteit van moeders bij hun geboorte

Omwille van het grote aantal mensen dat sinds 1984 de Belgische nationaliteit verworven heeft, geeft de nationaliteit van de moeders bij hun geboorte een genuanceerder beeld van de *etnische afkomst* van de bevolking op reproductieve leeftijd. Het gaat nog steeds om de moeders van de kinderen geboren in 2007.

In de Vlaamse Rand had een derde van alle moeders van kinderen geboren in 2007 oorspronkelijk een buitenlandse nationaliteit. In het Vlaamse Gewest en in de provincie Vlaams-Brabant was dit slechts een vijfde. Ten opzichte van 2005 is het aandeel moeders met buitenlandse herkomst sterker gestegen in de Rand dan in de rest van Vlaanderen. In het bijzonder de faciliteitengemeenten worden geconfronteerd met een sterke toename. Het gaat concreet om een toename met 10 procentpunt in 2 jaar tijd. In het Rijksregister worden verhoudingsgewijs minder vrouwen met buitenlandse nationaliteit geteld dan er moeders van vreemde herkomst worden geregistreerd in de Ikaros-databank van Kind & Gezin.

Tabel 2.13 Aandeel buitenlandse vrouwen in totaal aantal vrouwen en aandeel moeders van vreemde herkomst van kinderen geboren in 2007 (in %), 2007

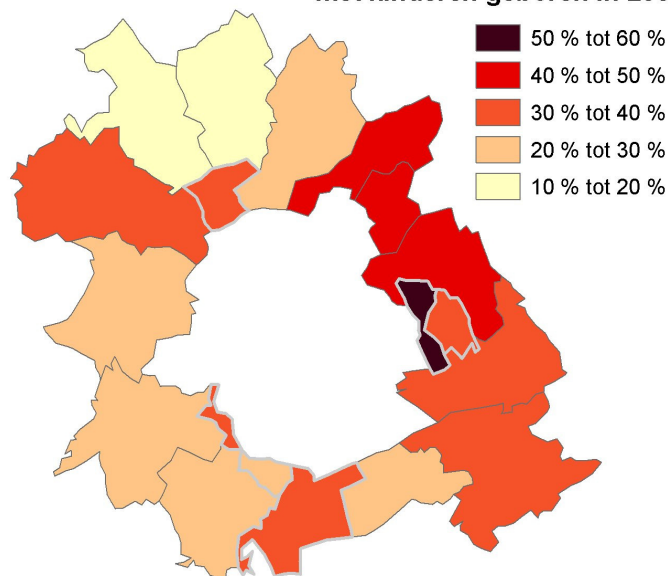
	Rijksregister	Ikaros-databank
	Buitenlandse vrouwen	Moeders van vreemde herkomst
Vlaamse Rand	12,2	33,0
faciliteitengemeenten	19,9	37,7
overige randgemeenten	10,7	32,2
Arrondissement Halle-Vilvoorde	8,1	25,0
Provincie Vlaams-Brabant	6,8	20,0
Vlaams Gewest	5,5	20,4

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) en Kind & Gezin, bewerking SVR.

In de Vlaamse Rand komt een groter deel van de moeders van vreemde herkomst uit een geïndustrialiseerd land dan in de rest van het Vlaamse Gewest. In verhouding zijn er minder moeders afkomstig uit de Maghreb en uit Turkije.

Aandeel moeders met vreemde herkomst met kinderen geboren in 2007

Bron: Kind & Gezin, bewerking SVR.

Van alle randgemeenten tellen Merchtem en Meise in verhouding het minste moeders met buitenlandse herkomst. Alle andere gemeenten van de Vlaamse Rand scoren boven het Vlaamse gemiddelde. Vooral de as Vilvoorde-Machelen-Zaventem-Kraainem kent een verhoogde frequentie moeders van vreemde herkomst. In 2005 was het nog de gehele oostelijke gordel die hoge aandelen liet optekenen.

In Kraainem loopt het aandeel zelfs op tot meer dan de helft. De overgrote meerderheid van de Kraainemse moeders komt uit een geïndustrialiseerd land. Dit geldt evenzeer voor andere faciliteitengemeenten zoals Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem. Ook Beersel, Hoeilaart en Overijse scoren hoog op deze indicator. In Machelen, Vilvoorde en Drogenbos worden dan weer meer moeders geteld die van Maghrebijnse of Turkse afkomst zijn.

2.6. Taalsituatie binnen het gezin

Kind & Gezin registreert in zijn Ikaros-databank twee velden met betrekking tot taal: de “taal-moeder-kind” en de “taal dienstverlening”. “Taal moeder-kind” is de opvoedingstaal waarin het kind in zijn thuismilieu hoofdzakelijk wordt grootgebracht. Wanneer meerdere talen gesproken worden, dan wordt een afweging gemaakt in de richting van de taal die overwegend gesproken wordt.

“Taal dienstverlening” is de taal die voldoende en effectieve communicatie mogelijk maakt, zodat de dienstverlening van Kind & Gezin in het belang van het kind zo optimaal mogelijk kan verlopen. Dit is de taal die het gezin overwegend zal gebruiken in zijn contacten met Kind & Gezin. Op basis van deze 2 velden werd een 3^e variabele gecreëerd in functie van de communicatie met het gezin. Op basis van deze indicator zou men onder andere moeten kunnen besluiten hoe groot de bevolkingsgroep is waarmee men, al dan niet vlot, kan communiceren in een West-Europese taal (naast het Nederlands) en de groep waarvoor men beroep moet doen op een tolk. Deze derde variabele is een samengestelde variabele en draagt de generieke naam **‘taalsituatie in het gezin’**. De variabele bevat zowel categorieën die een indicatie vormen voor **de thuistaal** als categorieën die aangeven wat **de communicatiemogelijkheden met het gezin** zijn.

In de Rand is het **Nederlands** de **thuistaal** in iets meer dan 40% van de gezinnen met een kind geboren in 2007. Er is een groot verschil tussen de gemeenten met en zonder taalfaciliteiten. In de faciliteitengemeenten daalt dit aandeel tot 14%, in de rest van de Vlaamse Rand stijgt het cijfer tot 47%. Het verschil met het Vlaamse gemiddelde van bijna

80% is markant. Ook het arrondissement Halle-Vilvoorde en de provincie Vlaams-Brabant tellen minder reproductieve gezinnen waar thuis Nederlands wordt gesproken.

In vergelijking met de toestand in 2005 is er sprake van een verdere **ontnederlandsing** van de bevolking op reproductieve leeftijd in de Vlaamse Rand, zowel in de gemeenten mét als zónder taalfaciliteiten. In twee jaar tijd is het aandeel Nederlandstalige gezinnen met pasgeboren kinderen afgenomen met 2,3 procentpunt. In de faciliteitengemeenten werd een daling met vier procentpunt waargenomen. Ook in Vlaanderen grijpt dit proces plaats, hoewel de daling iets minder uitgesproken is. In 2005 bedroeg het aandeel Nederlandstalige gezinnen met kind geboren in hetzelfde jaar nog 79,7%. Twee jaar later is dit 1,1 procentpunt minder. Ook Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant worden geconfronteerd met hetzelfde fenomeen.

Tabel 2.14 Aandeel gezinnen met kind geboren in 2007, volgens taalsituatie in het gezin

	Nederlands	Frans	Engels	Duits	Kennis van N-F-E-D	Andere	Niet gekend
Vlaamse Rand	41,4	34,2	2,4	0,9	14,3	0,9	5,8
faciliteiten-gemeenten	14,2	58,7	3,5	1,7	13,6	0,5	8,0
overige randgemeenten	46,5	29,7	2,2	0,7	14,5	0,9	5,4
Halle-Vilvoorde	55,6	25,9	1,5	0,6	10,6	0,8	5,0
Vlaams-Brabant	69,0	15,5	1,5	0,5	9,4	0,8	3,4
Vlaams Gewest	78,6	4,3	0,9	0,2	10,4	3,6	2,0

Bron: Kind & Gezin, bewerking SVR.

In meer dan een derde van de reproductieve gezinnen in de Vlaamse Rand wordt thuis Frans gesproken. Ten opzichte van 2005 is er sprake van een lichte toename van de **verfransing** bij gezinnen met pasgeborenen, aangezien het aandeel met 1,1 procentpunt is toegenomen. Deze stijging werd zowel in de faciliteitengemeenten als in de overige randgemeenten vastgesteld. Het verschil tussen deze twee groepen blijft evenwel groot. Het aandeel Franstalige gezinnen bedraagt het dubbele in de faciliteitengemeenten en loopt op tot een kleine 60%. Ook Halle-Vilvoorde, Vlaams-Brabant en het Vlaamse Gewest worden geconfronteerd met een lichte toename van het aandeel gezinnen waarvan de thuistaal het Frans is. Uit het cijfer voor Halle-Vilvoorde blijkt bovendien dat het Frans in het arrondissement niet zoveel minder gesproken wordt dan in de dertien niet-faciliteitengemeenten van de Rand. De provincie Vlaams-Brabant telt in verhouding iets minder Franstalige reproductieve gezinnen, hoewel het aandeel nog steeds meer dan het drievoud bedraagt van het gemiddelde in Vlaanderen.

De Rand wordt niet enkel gekenmerkt door een frequenter voorkomen van Franstalige gezinnen, ook **Engels- en Duitstalige** reproductieve gezinnen komen in deze regio vaker voor dan elders in Vlaanderen. Van een verdere **'internationalisering'** van het taallandschap in de Rand is echter niet direct sprake, aangezien het aandeel van beide talen lichtjes afgenomen is in de randgemeenten tegenover 2005. Dit geldt zowel voor de gemeenten met als voor de gemeenten zonder taalfaciliteiten. De faciliteitengemeenten behouden evenwel hun sterker Engels- en Duitstalig profiel. Ook Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant tellen meer gezinnen waar thuis Engels of Duits gesproken wordt dan gemiddeld in Vlaanderen.

De categorie **'kennis van Nederlands, Frans, Engels, Duits'** wordt door Kind & Gezin gehanteerd om te achterhalen of communicatie met een gezin mogelijk is in een van de vier voornoemde talen. Zo weet men of een beroep dient gedaan te worden op een speciale tolk. Deze indicator vormt een aanwijzing voor het aandeel gezinnen dat voldoende kennis heeft van een van de vier talen, maar thuis een andere taal spreekt. In de publieke sfeer schakelen de gezinsleden vlot over naar het Nederlands, Frans, Engels of Duits. Navraag bij Kind & Gezin leert ons dat het vaak gaat om personen van Maghrebbijnse of Turkse afkomst die

voldoende Nederlands of Frans spreken, maar binnen de context van het gezinsleven voornamelijk de etnische taal gebruiken.

Ten opzichte van 2005 is de categorie 'kennis van N-F-E-D' in alle beschouwde regio's gegroeid. Uit de cijfers blijkt ook dat de Vlaamse Rand hoger scoort voor deze indicator dan het Vlaamse Gewest. In de periode 2005-2007 is het verschil tussen de twee regio's bovendien groter geworden. Binnen de Rand tellen de faciliteitengemeenten iets minder reproductieve gezinnen uit deze categorie dan de niet-faciliteitengemeenten. In vergelijking met 2005 is het verschil tussen de twee groepen randgemeenten echter kleiner geworden. Het contrast tussen de Vlaamse Rand en de omliggende gebieden Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant blijft opmerkelijk. Binnen de Rand springen enkele gemeenten uit de band. Kraainem, Machelen en Vilvoorde tellen 23 tot 29% reproductieve gezinnen met voldoende kennis van N-F-E-D maar een vreemde thuistaal. Zaventem en Drogenbos komen uit op een goede 19%.

Het aandeel reproductieve gezinnen waarvoor de taalsituatie niet gekend is, is sinds 2005 afgenomen in alle gebieden. Dit is niet onbelangrijk, aangezien deze evolutie mogelijk een selectieve impact heeft op de verdeling van de gezinnen over de verschillende taalcategorieën. Het is immers weinig waarschijnlijk dat de categorie 'niet gekend' veel Nederlandstalige gezinnen bevatte. Om deze reden is het logisch om te veronderstellen dat de gezinnen die voorheen in de categorie 'taalsituatie niet gekend' werden ondergebracht, nu meer kans lopen om in de niet-Nederlandstalige categorieën terecht te komen.

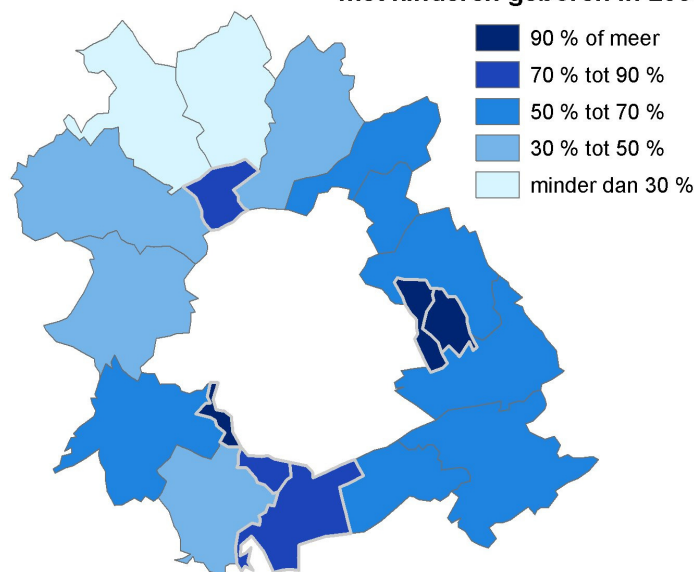
Anno 2007 tellen de faciliteitengemeenten nog altijd meer gezinnen uit de categorie 'taalsituatie niet gekend' dan de overige randgemeenten. Het cijfer in de Vlaamse Rand als geheel bedraagt op zijn beurt bijna drie maal zo veel als het Vlaamse gemiddelde. De reden voor deze hoge frequentie werd al in de vorige editie van het rapport aangehaald. Waarschijnlijk gaat het vooral om Franstaligen en anderstaligen die niet met de diensten van Kind & Gezin samenwerken, maar met de Franstalige tegenhanger ONE (Office de la Naissance et de l'Enfance) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of met private diensten werken. Ook de rapporten over het gebruik van preventieve zorg lijken dit vermoeden te bevestigen. De cijfers uit deze rapporten geven aan dat vooral in de gemeenten met relatief kapitaalkrachtige inwoners minder gebruik wordt gemaakt van de consultatiebureaus van Kind & Gezin.

Binnen de Rand zijn de intergemeentelijke verschillen met betrekking tot de ontnederlandsing zeer groot⁷³. De faciliteitengemeente Drogenbos is absolute recordhouder wat het percentage reproductieve gezinnen betreft waar thuis een andere taal dan het Nederlands wordt gesproken. In 2007 was de thuistaal in 97.7% van de gezinnen niet het Nederlands. Een stijging met ongeveer zes procentpunt ten opzichte van 2005. In Wezembeek-Oppem, Kraainem en Linkebeek schommelde het cijfer in 2007 rond de 90%. De stijging ten opzichte van twee jaar geleden was in het geval van de laatste twee faciliteitengemeenten minder uitgesproken. Merchtem en Meise tellen het grootste aantal gezinnen met jonge kinderen met het Nederlands als thuistaal. Ook in Asse, Beersel, Dilbeek en Grimbergen bestaat de meerderheid van de gezinnen met kinderen in 2007 uit Nederlandstaligen. In alle andere randgemeenten vormen deze gezinnen een minderheid.

---

⁷³ Voor de berekening van de gemeentelijke cijfers met betrekking tot de taalsituatie werd enkel rekening gehouden met de gezinnen waarvan de taalsituatie gekend was.

Aandeel niet-Nederlandstalige gezinnen met kinderen geboren in 2007

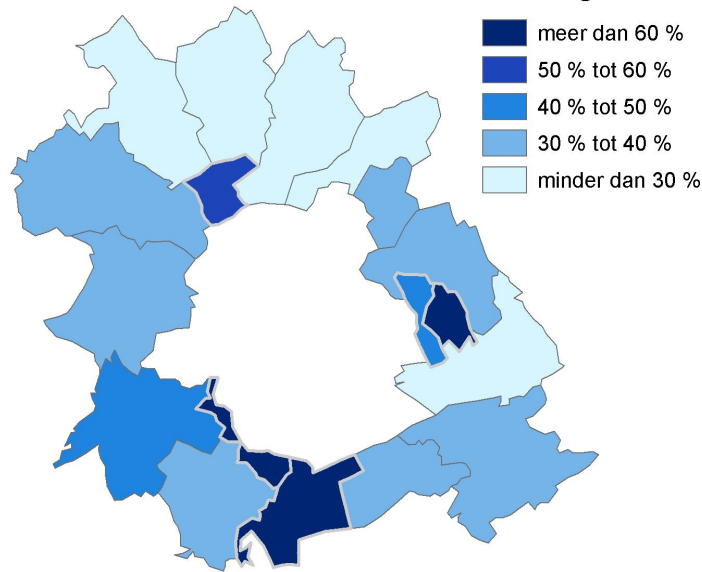

Bron: Kind & Gezin, bewerking SVR.

In de randgemeenten Grimbergen en Beersel is er sprake van een zekere *hernederlandsing* van de lokale reproductieve bevolking. In deze twee gemeenten is het aandeel niet-Nederlandstalige gezinnen in 2007 gedaald ten opzichte van 2005. In alle andere randgemeenten is het aandeel gestegen. De toename is het grootst in Hoeilaart en Sint-Pieters-Leeuw. In twee jaar tijd is het percentage niet-Nederlandstalige reproductieve gezinnen in de twee niet-faciliteitengemeenten gestegen met respectievelijk 12,9 en 8,7 procentpunt.

De gezinnen met een Franstalig profiel zitten vooral geconcentreerd in de faciliteitengemeenten Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem (67 à 75% Franstalige gezinnen). In Wemmel en Kraainem ligt het cijfer wat lager. In Kraainem maken deze gezinnen zelfs minder dan de helft uit van het totale aantal reproductieve gezinnen in 2007. De evolutie van de aandelen in de faciliteitengemeenten volgt geen eenduidig patroon. In de meeste faciliteitengemeenten stijgt het aandeel ietwat in vergelijking met 2005. In Drogenbos en Kraainem is het cijfer dan weer gedaald. Van de niet-faciliteitengemeenten telt Sint-Pieters-Leeuw in verhouding het meest Franstalige gezinnen (45,9% in 2007).

Aandeel Franstalige gezinnen met kinderen geboren in 2007

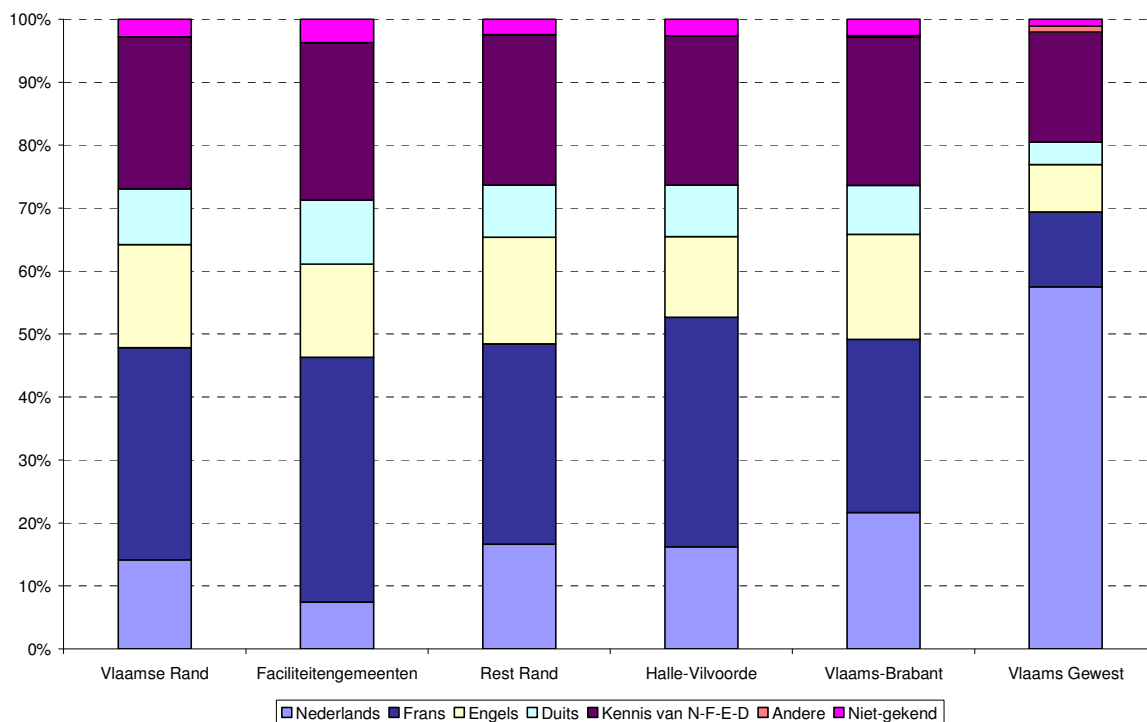

Bron: Kind & Gezin, bewerking SVR.

Indien de gegevens rond de taalsituatie van reproductieve gezinnen gecombineerd worden met de gegevens met betrekking tot de oorspronkelijke nationaliteit van de moeder, is het mogelijk om een beter zicht te krijgen op de taal die gesproken wordt binnen bepaalde groepen. Uit onderstaande grafieken kan duidelijk afgeleid worden dat gezinnen waarvan de moeder afkomstig is uit een geïndustrialiseerd land, een verschillend taalprofiel hebben als gezinnen waarvan de moeder Noord-Afrikaanse of Turkse *roots* heeft.

Binnen de Vlaamse Rand wordt in gezinnen waarvan de moeder afkomstig is uit een geïndustrialiseerd land, vaker Engels dan Nederlands gesproken. Vooral in de faciliteitengemeenten is dit het geval. In de niet-faciliteitengemeenten is het aandeel van beide taalsituaties ongeveer gelijk. Duitse taalsituaties komen in de gehele provincie Vlaams-Brabant frequenter voor dan in de rest van Vlaanderen. De faciliteitengemeenten scoren hier terug iets hoger. De verhouding tussen Franstalige en Nederlandstalige taalsituaties is in de Vlaamse Rand, Halle-Vilvoorde en Vlaams-Brabant telkens in het voordeel van het Frans. De dichotomie is het meest uitgesproken in de faciliteitengemeenten. Opmerkelijk is ook dat reproductieve gezinnen uit geïndustrialiseerde landen vaker Frans spreken in het arrondissement Halle-Vilvoorde als geheel dan enkel in de niet-faciliteitengemeenten van de Vlaamse Rand.

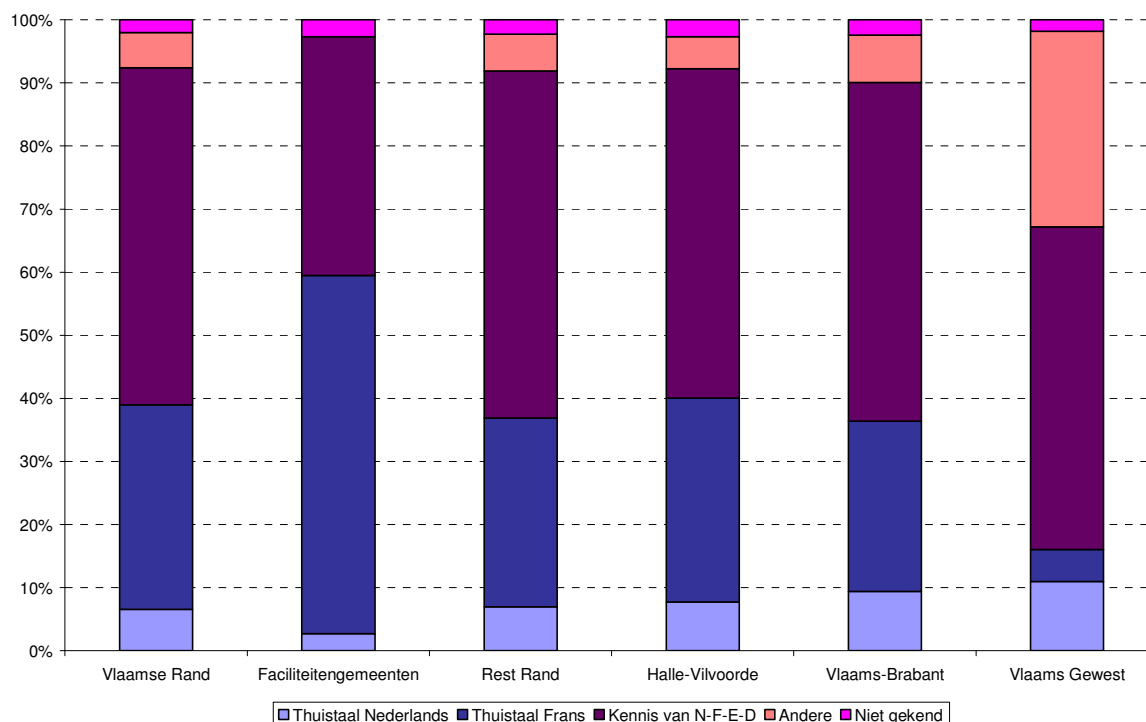
Figuur 2.5 Taalsituatie in gezinnen met jonge kinderen afkomstig uit geïndustrialiseerde landen, 2007

Bron: Kind & Gezin, bewerking SVR.

Voor gezinnen afkomstig uit de Maghreb of Turkije valt op dat een groot aantal onder hen niet kunnen ondergebracht worden binnen Franse of Nederlandse taalcategorieën. Het aandeel gezinnen dat over een zekere mate van kennis van een van de drie landstalen of het Engels beschikt maar een andere taal hanteert binnen de gezincontext, is dominant. In de faciliteitengemeenten worden meer oorspronkelijk Maghrebbijnse of Turkse moeders geteld die thuis Frans spreken. Het gaat om meer dan de helft van het totale aantal moeders uit deze etnische groep dat in 2007 een kind kreeg. Verder is het terug zo dat de aandelen van Franstalige en Nederlandstalige gezinnen ongeveer even groot zijn voor de niet-faciliteitengemeenten in de Rand, voor Halle-Vilvoorde en voor Vlaams-Brabant. Ook voor deze regio's blijft gelden dat moeders van Maghrebbijnse of Turkse afkomst thuis vaker Frans spreken dan in het Vlaamse Gewest.

Figuur 2.6 Taalsituatie in gezinnen met jonge kinderen van Maghrebbijnse of Turkse afkomst, 2007

Bron: Kind & Gezin, bewerking SVR.

2.7. Anderstalige leerlingen in het onderwijs

2.7.1. Inschrijvingsratio's

In deze rubriek worden uitsluitend de leerlingenaantallen onderzocht van scholen die door het Departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse Gemeenschap worden erkend. De leerlingen van internationale en Europese scholen zijn niet opgenomen in deze statistieken.

Tabel 2.15 Inschrijvingsratio in het kleuter- en lager onderwijs, schooljaar 2007-2008

	Kleuter	Lager
Vlaamse Rand	99	74
faciliteitengemeenten	97	74
overige randgemeenten	100	75
Arrondissement Halle-Vilvoorde	108	84
Provincie Vlaams-Brabant	114	90
Vlaams Gewest	123	100

Bron: Departement Onderwijs en Vorming, bewerking SVR.

De **inschrijvingsratio's**⁷⁴ in de 19 randgemeenten liggen zowel voor het kleuter- als het lager onderwijs onder het Vlaamse gemiddelde. De inschrijvingsratio voor het kleuteronderwijs in de Rand is 23,4 procentpunt lager dan het Vlaamse gemiddelde. Voor het lager onderwijs bedraagt het verschil 26,1 procentpunt. Dit betekent dat minder kinderen uit de desbetreffende leeftijdsgroepen naar school gaan binnen het grondgebied

⁷⁴ De inschrijvingsratio geeft de verhouding weer tussen het aantal ingeschreven leerlingen en het aantal inwoners uit de relevante leeftijdscategorieën. Voor het kleuteronderwijs nemen we de 3- tot en met 5-jarigen, voor het lager onderwijs de 6- tot en met 11-jarigen (cijfers 2007). De verhoudingen kunnen de 100% overschrijden, door instroom van leerlingen uit andere gebieden en doordat kleuters ook vóór hun drie jaar naar school kunnen gaan. De inschrijvingsratio wordt gebruikt om een vergelijking te maken tussen de Rand en andere gebieden.

van de Vlaamse Rand. Veel ouders uit de Rand blijven hun kinderen naar een school buiten de Rand sturen of zenden hen naar een Europese of internationale school.

De verschillen tussen de faciliteitengemeenten en de overige randgemeenten zijn vrij beperkt. Dit is een gevolg van de aanwezigheid van Franstalige basisscholen in de zes faciliteitengemeenten. Franstalige ouders uit een faciliteitengemeente kunnen hun kinderen dus naar een lokale Franstalige basisschool laten gaan in plaats van hen naar een Brusselse school te sturen. Er dient wel opgemerkt te worden dat plaatsen in Franstalige basisscholen in de Rand in de regel enkel open staan voor inwoners uit de eigen gemeente.

Binnen de Rand vallen de lage ratio's voor het kleuter- en lager onderwijs in Kraainem en Tervuren op. De internationale samenstelling van de bevolking in beide gemeenten (zie punt 2.1.1) en de aanwezigheid van een Britse school in de laatste randgemeente bieden een mogelijke verklaring voor de lage ratio's.

2.7.2. Kleuter- en lager onderwijs in de zes faciliteitengemeenten

Meer dan de helft van de leerlingen die naar school gaan in een van de zes faciliteitengemeenten gaat naar een Nederlandstalige school. Zowel voor het kleuter- als het lager onderwijs bedroeg het **aandeel van het Nederlandstalig onderwijs** in het schooljaar 2007-2008 ongeveer 57%. Wommel en Sint-Genesius-Rode tellen in verhouding het meeste Nederlandstalige leerlingen, Wezembeek-Oppem het minst.

Tabel 2.16 Ingeschreven leerlingen in het kleuter- en lager onderwijs, schooljaar 2007-2008

	Kleuteronderwijs			Lager onderwijs		
	Totaal	% Nederlands- talig	% Frans talig	Totaal	% Nederlands- talig	% Frans talig
Drogenbos	159	59,1	40,9	252	54,8	45,2
Kraainem	260	48,8	51,2	282	50,0	50,0
Linkebeek	155	51,6	48,4	257	49,4	50,6
Sint-Genesius-Rode	684	65,9	34,1	1.117	61,7	38,3
Wommel	652	67,3	32,7	1.222	66,0	34,0
Wezembeek-Oppem	481	33,7	66,3	877	45,0	55,0
Totaal	2.391	56,6	43,4	4.007	57,3	42,7

Bron: Departement Onderwijs en Vorming, bewerking SVR.

Sinds 1997 is het aantal ingeschreven leerlingen in het Nederlandstalige kleuter- en lager onderwijs in de faciliteitengemeenten toegenomen met 15,5%. Met uitzondering van Linkebeek werd in elke faciliteitengemeente een stijging vastgesteld. In Wommel, Kraainem en Sint-Genesius-Rode is de stijging het meest uitgesproken. Het leerlingenaantal in het Franstalige kleuter- en lager is nauwelijks gestegen in de laatste tien jaar (+0,8%). Wommel is de enige faciliteitengemeente waar het aantal Franstalige leerlingen noemenswaardig is gestegen. De stijging van het aantal Franstalige leerlingen is er bovendien even groot als de stijging van het aantal Nederlandstalige leerlingen (ongeveer 30%).

De verhouding tussen het Nederlandstalig onderwijs en het Franstalig onderwijs is zowel in het kleuteronderwijs als in het lager onderwijs licht gewijzigd in het voordeel van het Nederlandstalig onderwijs. In het schooljaar 2007-2008 ging 57,3% van de leerlingen die onderwijs volgden in de faciliteitengemeenten naar een Nederlandstalige school. In 1997 was dit nog 54,4%. Voor het kleuteronderwijs is het aandeel in dezelfde periode gestegen van 52,6% naar 56,6%.

De toename van het marktaandeel van de Nederlandstalige scholen en de snellere verhoging van de inschrijvingsratio in de faciliteitengemeenten dan erbuiten, laten vermoeden dat steeds meer leerlingen in de faciliteitengemeenten ervoor kiezen om in de eigen gemeente

school te lopen en om dit meer in het Nederlandstalige onderwijs te doen. Dit zegt natuurlijk op zich nog niets over de thuistaal van de leerlingen, maar kan op de toenemende bereidheid wijzen van anderstaligen om ook kennis van de Nederlandse taal te verwerven. Een andere mogelijke verklaring is dat leerlingen van buiten de faciliteitengemeenten nu vaker kiezen om in de Nederlandstalige scholen van de faciliteitengemeenten les te volgen, bijvoorbeeld omwille van de bijkomende uren Frans.

2.7.3. Leerlingen met thuistaal niet-Nederlands op basis van de GOK-indicatoren

In het kader van het gelijke onderwijskansenbeleid (GOK)⁷⁵ van de Vlaamse overheid werden in 2002, 2005 en 2008 alle ouders van leerlingen in Vlaamse basisscholen bevroegd over de sociaal-economische gezinssituatie. Scholen kunnen op basis van het aantal leerlingen dat voldoet aan één of meerdere gelijkekansenindicatoren⁷⁶ (minstens 10%) drie jaar lang van extra omkadering genieten. We kijken in dit kader vooral naar de categorie 'thuistaal is niet Nederlands'.

11,6% van de leerlingen in het reguliere basisonderwijs in Vlaanderen spreekt thuis geen Nederlands. In de Vlaamse Rand loopt dit aandeel op tot 35,5%. De thuistaal van de leerlingen in de faciliteitengemeenten is 7 op de 10 gevallen niet het Nederlands. In de dertien overige randgemeenten gaat het om iets meer dan 1 op 4 leerlingen. Het arrondissement Halle-Vilvoorde kan vergelijkbare cijfers voorleggen als de niet-faciliteitengemeenten van de Rand.

Tabel 2.17 Aantal en aandeel leerlingen in gewoon basisonderwijs, naar taalstatuut van de school en thuistaal, 2008

	GOK-gegevens					
	Aantal leerlingen met thuistaal niet-Nederlands, exclusief Franstalige scholen in faciliteitengemeenten			Aantal leerlingen met thuistaal niet-Nederlands, inclusief Franstalige scholen in faciliteitengemeenten		
	Niet-Nederlands	In %	Totaal	Niet-Nederlands	In %	Totaal
Vlaamse Rand	9.605	29,9	32.077	12.354	35,5	34.826
faciliteitengemeenten	1.545	44,8	3.446	4.294	69,3	6.195
overige randgemeenten	8.060	28,2	28.631	8.060	28,2	28.631
Arrondissement Halle-Vilvoorde	11.391	22,1	51.637	14.140	26,0	54.386
Provincie Vlaams-Brabant	15.260	15,7	97.013	18.009	18,1	99.762
Vlaams Gewest	66.595	11,2	596.751	69.344	11,6	599.500

Bron: Departement Onderwijs en Vorming, bewerking SVR.

In Merchtem wordt het laagste aantal leerlingen met een niet-Nederlandstalige thuissituatie waargenomen (8,3%). Ook in Meise, Dilbeek en Grimbergen is hun aantal relatief beperkt ($\leq 20\%$). Binnen de groep niet-faciliteitengemeenten tellen de basisscholen in Vilvoorde, Machelen, Zaventem en Sint-Pieters-Leeuw in verhouding het meeste niet-Nederlandstalige leerlingen (38 tot 42%).

⁷⁵ Zie de publicatie van het Departement Onderwijs en Vorming, *Gelijke onderwijskansen voor elk kind... Scholen maken er werk van!*, Brussel, 2005. Zie: <http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties/2005/GOKnederlands.pdf>.

⁷⁶ Vijf gelijkekansenindicatoren werden weerhouden:

1. ouders die binnenschipper, foorreiziger, circusuitbater, circusartiest of woonwagenbewoner zijn
2. een moeder die geen diploma of studiegetuigschrift van het secundair onderwijs (of hiermee gelijkgesteld) heeft
3. het kind dat tijdelijk of permanent buiten het eigen gezin verblijft
4. een gezin dat van een vervangingsinkomen leeft
5. de taal die thuis samen gesproken wordt, is niet het Nederlands.

Een leerling die aan minstens één van deze kenmerken voldoet, is een GOK-leerling.

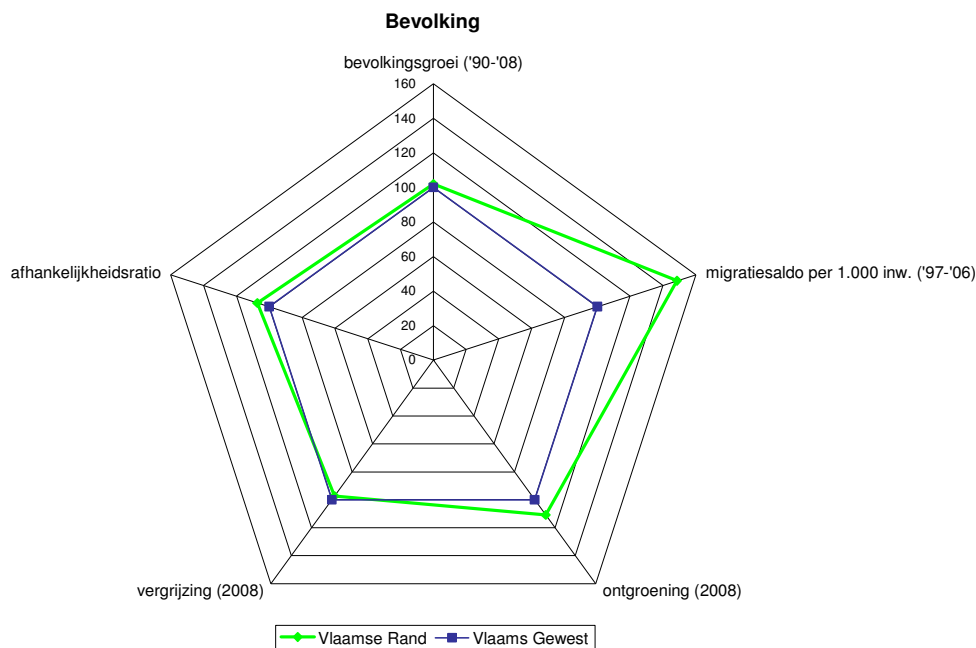
BESLUIT

In het eerste deel van dit rapport werd een beeld gegeven van de woon-, werk- en leefsituatie in de Vlaamse Rand rond Brussel. Vervolgens werd het Vlaamse karakter van het gebied gemeten aan de hand van een set indicatoren.

I. Het sociaal-economisch profiel van de Vlaamse Rand kan als volgt samengevat worden:

a) Demografie

- Het dichtbevolkte gebied van de Rand wordt nog steeds gekenmerkt door een iets grotere bevolkingsgroei dan in het Vlaamse Gewest. Het hoge positieve migratiesaldo vormt hiervan de oorzaak.
- In de periode 2007-2060 zou de populatie in het arrondissement Halle-Vilvoorde, waartoe achttien van de negentien randgemeenten behoren, quasi even sterk toenemen (+28%) als in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (+29%). In het Vlaamse Gewest zou de toename 15% bedragen.
- Er wonen in de Rand relatief meer -20-jarigen dan in het Vlaamse Gewest. De vergrijzing (aandeel 60-plussers) volgt het Vlaamse patroon. De hogere afhankelijkheidsratio (aantal -20-jarigen en +60-jarigen gedeeld door aantal 20- tot en met 59-jarigen) in de Rand wijst op een relatief groter aantal personen op niet-beroepsactieve leeftijd.

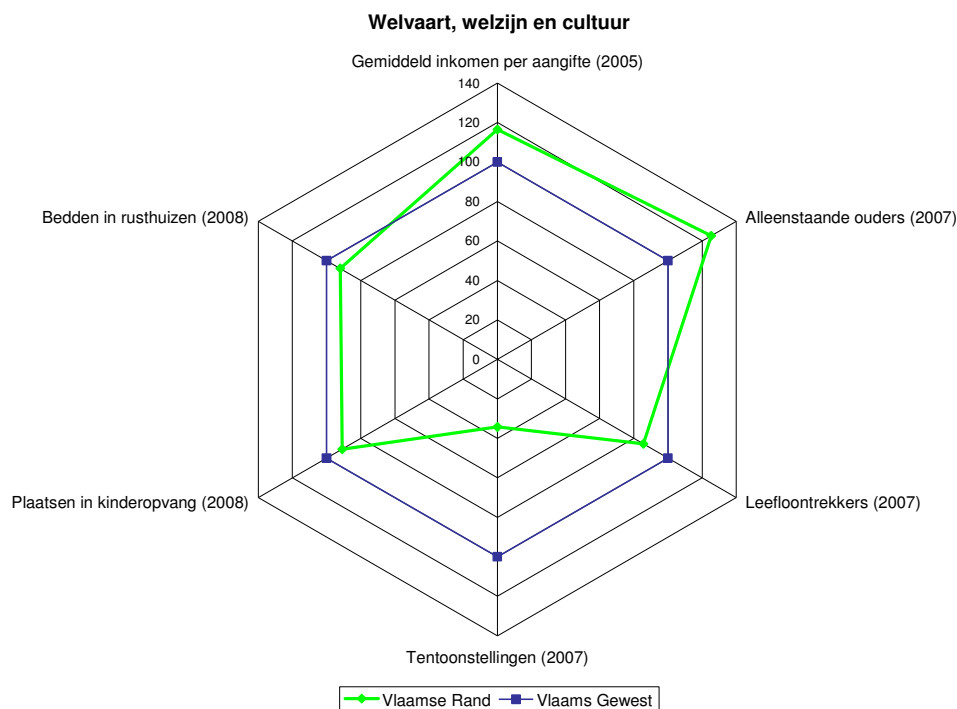

b) Welvaart

- Het hoge inkomenspeil in de Rand gaat gepaard met een kleinere kans om met armoede geconfronteerd te worden. Voor verschillende (kans)armoede-indicatoren zoals het aandeel geboorten in kansarme gezinnen, leefloontrekkers, alleenstaande ouders, bejaarden met gewaarborgd inkomen en WIGW's, worden gunstigere resultaten opgetekend dan in de rest van Vlaanderen.
- Typerend voor de regio is het grote aandeel zeer hoge inkomens (>50.000 euro per aangifte). Het aantal lage inkomens (<10.000 euro per aangifte) ligt in verhouding ongeveer even hoog als in het Vlaamse Gewest.

c) *Welzijn, gezondheid, cultuur en jeugd*

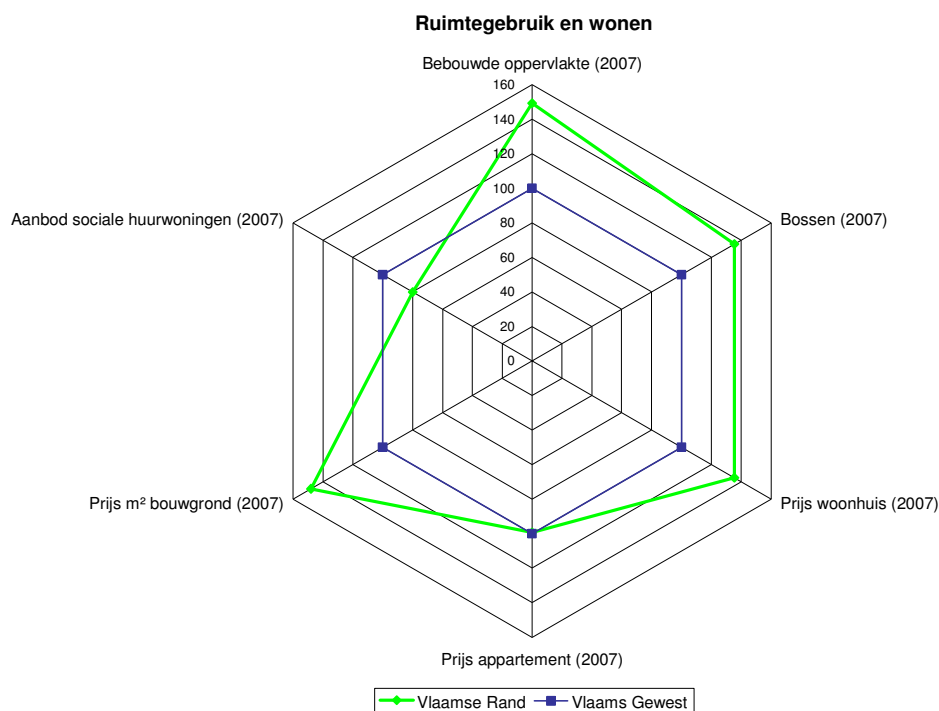
- De aanbodzijde van de beleidsdomeinen Welzijn en Gezondheid is in de Rand minder goed uitgebouwd dan in Vlaanderen. Enkel het aantal plaatsen in kinderopvangvoorzieningen en rusthuizen kan de vergelijking doorstaan met het Vlaamse Gewest.
- Het aantal podiumvoorstellingen en tentoonstellingen in de lokale cultuurcentra is relatief beperkt in de randgemeenten. De nabijheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en andere grote steden is hier wellicht niet vreemd aan. Voor het aantal educatieve activiteiten scoort de Rand een stuk beter.

d) *Ruimtegebruik en wonen*

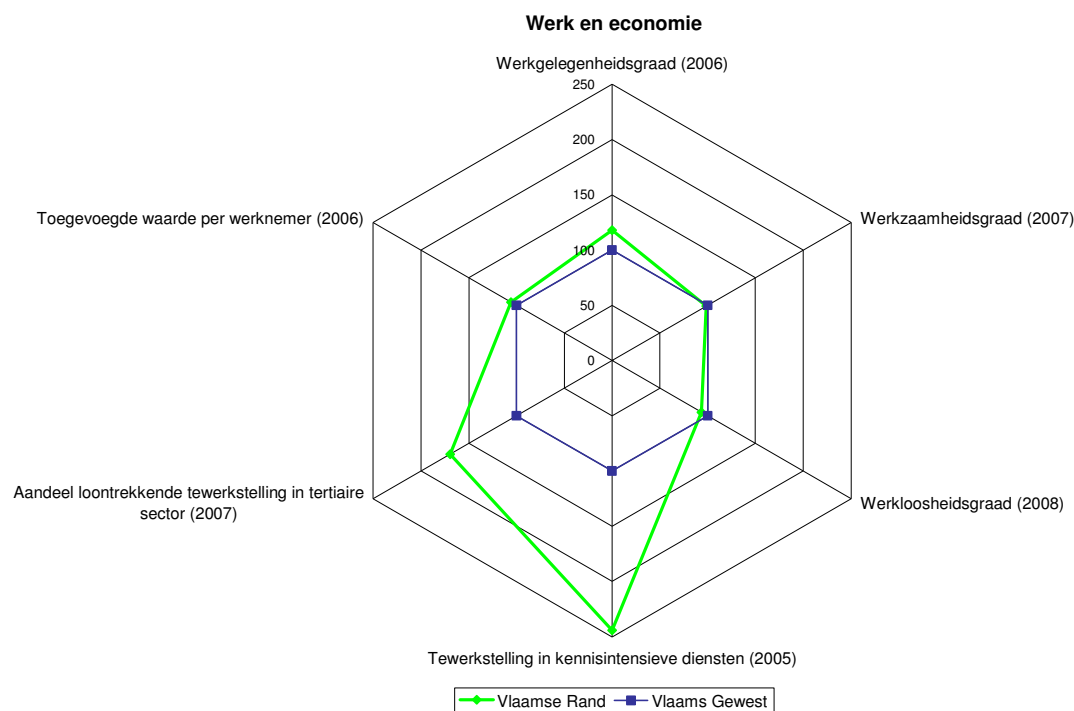
- In de Vlaamse Rand is een groter deel van het grondgebied bebouwd dan in Vlaanderen. Zowel percelen met een residentiële als met een economische functie nemen een groter deel van de ruimte in beslag. Opvallend is het grote aandeel van de gronden met huizen en hoeven (19,5% tegenover 12,5% in het Vlaamse Gewest). In de periode 1985-2007 is de oppervlakte van kantoorgebouwen in de Rand meer dan vertienvoudigd, tegenover een stijging in Vlaanderen met 264%. Ook de kadastrale oppervlakte voor gebouwen voor nutsvoorzieningen, sociale zorg en ziekenzorg is sterker toegenomen dan in het Vlaamse Gewest.
- De onbebouwde oppervlakte is schaarser in de randgemeenten. Er is minder akkerland en grasland en er zijn minder woeste gronden. Sinds 1985 is de oppervlakte van deze types gronden ook sterker afgenomen in de Rand dan in Vlaanderen.
- Wel blijft het beeld van de Groene Gordel van toepassing. In de Rand nemen bossen (Zoniënwoud), boomgaarden, tuinen en parken een relatief groot deel in van de totale oppervlakte.
- Het woningbestand in de Vlaamse Rand is niet zo oud als in Vlaanderen. Er worden minder gebouwen van vóór 1946 geteld. Toch staan er in de Rand ook minder recente gebouwen van na 1981.
- Huishoudens in de Rand produceren jaarlijks bijna honderd kilo minder huishoudelijk afval per inwoner dan in het Vlaamse Gewest. Ook op het vlak van de rioleringsgraad scoort de Rand hoger. De zuiveringsgraad van het afvalwater is echter laag. De productie van restafval ligt bovendien ook hoger dan in de rest van Vlaanderen.
- Wie zich een woonhuis of een villa wil aanschaffen in de Vlaamse Rand zal hiervoor een stuk dieper in de buidel mogen tasten dan elders in Vlaanderen. De woningprijzen liggen er immers 33 à 35% hoger. De bouwgrondprijzen (per m²) zijn 48% duurder. De

bouwgrondprijzen zijn echter minder sterk gestegen in de Rand dan in het Vlaamse Gewest. Appartementen zijn iets goedkoper dan in het Vlaamse Gewest.

e) *Werk en economie*

- De werkgelegenheidsgraad ligt meer dan 12 procentpunt boven het Vlaamse gemiddelde. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt het cijfer nog eens ruim 20 procentpunt hoger dan in de Rand.
- De loontrekkende tewerkstelling in de randgemeenten situeert zich vooral in de tertiaire sector. De secundaire en quataire sector zijn minder grote werkgevers. Bijna tweederde van de werknemers in de Rand werkt in de dienstensector. In Vlaanderen is dit minder dan vier op tien. Binnen de tertiaire sector zijn de deelsectoren luchtvaart, informatica, verhuur, vervoersondersteuning en groothandel in verhouding belangrijker in de Rand dan in het Vlaamse Gewest. Ook is het aantal arbeidsplaatsen in de kennisintensieve diensteneconomie relatief groot in de Rand.
- De werkloosheidsgraad ligt in de Vlaamse Rand iets lager dan in het Vlaamse Gewest. Er zijn in verhouding minder jongeren, laaggeschoolden en langdurig werklozen bij de werkzoekenden. Wel worden meer hooggeschoolde werklozen en werkzoekenden van buiten de EU-15 landengroep waargenomen dan in Vlaanderen.
- Meer dan 70% van de industriële oppervlakte in Halle-Vilvoorde en meer dan 40% van de industriële oppervlakte in Vlaams-Brabant bevindt zich in de Vlaamse Rand.

f) Mobiliteit

- De Vlaamse Rand wordt doorkruist door een dicht wegennet met een hoge bezettingsgraad, waarop veel voertuigkilometers worden afgelegd. Het concentrische wegpatroon rond en naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vormt hiervan de basis.
- De inwoners van de randgemeenten bezitten relatief meer personenwagens. De aanwezigheid van enkele hoofdzetels van belangrijke autoleasing- en taxibedrijven in Machelen en Zaventem draagt hiertoe bij.
- Sinds 1998 is het aantal treinreizigers dat op weekdays in een randgemeente opstapt met 32% toegenomen. In Vlaanderen bedroeg de stijging in dezelfde periode 9%, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 19%.
- De Vlaamse Rand kan bestempeld worden als een verkeersveilige regio. Ondanks de drukte worden in de randgemeenten minder verkeersdoden en -ongelukken geregistreerd.

Uit de analyse kwamen ook enkele interessante verschillen naar boven tussen de 6 faciliteitengemeenten en de 13 niet-faciliteitengemeenten van de Vlaamse Rand. De **faciliteitengemeenten** vormen geografisch geen aaneengesloten gebied. Toch kan een aantal gemeenschappelijk kenmerken onderscheiden worden.

Het grondgebied van de faciliteitengemeenten is een stuk dichter bevolkt en bebouwd dan de rest van de Rand. Het aandeel van de bebouwde oppervlakte in de totale oppervlakte ligt 14 procentpunt hoger dan in de niet-faciliteitengemeenten. Het grotere aandeel gronden met een residentiële woonfunctie, in het bijzonder huizen en hoeven, ligt aan de basis van de dichte bebouwing. Gronden met een economische functie, zoals kantoorgebouwen, komen minder vaak voor in de faciliteitengemeenten.

De bevolkingsgroei ligt in de zes gemeenten met taalfaciliteiten lager dan in de overige gemeenten van de Rand. Drie van de zes faciliteitengemeenten (Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem) werden in de periode 1997-2006 geconfronteerd met een sterk negatief binnenlands vertrekoverschot. De leeftijdsstructuur in de faciliteitengemeenten wordt gekarakteriseerd door een 'groener' profiel (groter aandeel -20-jarigen) en een hogere afhankelijkheidsratio. Er zijn dus gemiddeld meer personen op niet-beroepsactieve leeftijd in verhouding tot het aantal personen op beroepsactieve leeftijd dan in het Vlaamse en Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het gemiddelde inkomen per aangifte en het aandeel zeer hoge inkomens liggen in de faciliteitengemeenten hoger dan in de rest van de Vlaamse Rand. De gemiddelde kostprijzen van woonhuizen, villa's, appartementen en bouwgronden liggen ook een stuk hoger. Vooral voor de bouwgronden is het verschil met de niet-faciliteitengemeenten groot (+72,5%). De welzijns-, gezondheids-, en zorgvoorzieningen zijn minder goed uitgebouwd in de faciliteitengemeenten. Uitzonderingen hierop zijn de rusthuizen en de kinderopvangvoorzieningen.

Economisch verschillen de faciliteitengemeenten op een aantal punten van de rest van de Rand. Zo ligt de werkgelegenheidsgraad er lager en worden arbeidsactiviteiten vaker op zelfstandige basis uitgeoefend. Het aandeel zelfstandigen binnen de totale tewerkgestelde bevolking is meer dan dubbel zo groot in de faciliteitengemeenten dan in de niet-faciliteitengemeenten. Binnen de loontrekkende tewerkstelling is het aandeel van de quartaire sector groter en dat van de secundaire sector kleiner.

De werkloosheidsgraad ligt hoger in de faciliteitengemeenten. De werkzoekenden zijn bovendien vaker hooggeschoold en afkomstig uit de EU-15 landen.

De grote vaststelling van deze studie is de **grote variatie tussen de gemeenten**. We kunnen op socio-economisch vlak weliswaar verschillende types van gemeenten onderscheiden.

Tewerkstellingsgebieden zoals Zaventem, Machelen, Vilvoorde, Drogenbos

1. Groter deel van het grondgebied ingenomen door kantoorgebouwen (>1%), industriegebouwen (>3%) en handelsgebouwen (>1,5%).
2. Zeer hoge werkgelegenheidsgraad van meer dan 100%: overschot aan jobs t.o.v. beroepsbevolking.
3. Tewerkstelling vooral in loondienst (>92%), loontrekkende tewerkstelling vooral in tertiaire sector (>50%).
4. Iets hogere werkloosheidsgraad (>6,1%), meer werklozen van buiten de EU-15 (>30%).
5. Lager gemiddeld inkomen (<15.000 euro per inwoner) en kleiner aandeel hoge inkomens (≤11% hoge inkomens), behalve Zaventem.
6. Weinig grasland (<5%), behalve Vilvoorde.
7. Weinig open bebouwing (<20%).
8. Hogere gemiddelde bouwgrondprijs (>220 euro/m²), behalve Vilvoorde.
9. Hoog migratiesaldo (>50 per 10.000 inwoners).

Residentiële Zuid-Oostrand (Kraainem, Wezembeek-Oppem, Tervuren, Overijse, Hoeilaert, Sint-Genesius-Rode, Linkebeek) en Wemmel

1. Residentiële woonfunctie neemt relatief veel ruimte in beslag (40%).
2. Relatief veel open bebouwing (>30%), in mindere mate Wemmel en Kraainem.
3. Hogere bouwgrondprijzen, ook in verhouding tot het gemiddelde inkomen (betaalbaarheidsratio >10), behalve Linkebeek.
4. Lage werkgelegenheidsgraad (<52%), behalve Wemmel.
5. Hoger gemiddeld inkomen (>15.500 euro per inwoner) en groter aandeel hoge inkomens (>17%, behalve Wemmel en Linkebeek).

Suburbane en semirurale gemeenten zoals Asse, Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw, Beersel, Merchtem, Meise en Grimbergen

1. Relatief lage bevolkingsdichtheid (<1.000 inwoners/km²).
2. Weinig bebouwing (<31% bebouwde percelen), relatief veel akkerland (>30%) en/of grasland (>20%).
3. Minder hoge bouwgrondprijzen (<190 euro/m²), ook in verhouding tot het gemiddelde inkomen (betaalbaarheidsratio <9, behalve Sint-Pieters-Leeuw).
4. Hogere werkzaamheidsgraad (>69%) en lagere werkloosheidsgraad (<5,5%, behalve Sint-Pieters-Leeuw).

*II. In het tweede deel van het rapport werd het **Vlaamse karakter** van de Rand geanalyseerd aan de hand van een aantal zorgvuldig gekozen indicatoren:*

a) Buitenlandse bevolking

- Het percentage buitenlanders ligt in de Vlaamse Rand dubbel zo hoog dan in het Vlaamse Gewest. In de faciliteitengemeenten is de buitenlandse populatie in verhouding het grootst. De buitenlanders wonen vooral in het oostelijke en zuidoostelijke deel van de Rand. In andere randgemeenten zoals Meise, Merchtem en Asse ligt het aandeel zelfs onder het Vlaamse gemiddelde.
- Buitenlanders zijn vaker afkomstig uit Europese Unie, de Verenigde Staten en Canada, en minder vaak uit Marokko en Turkije. In de 13 niet-faciliteitengemeenten is het aandeel Marokkanen en Turken groter dan in de faciliteitengemeenten.
- Gedurende de periode 1991-2005 groeide het aantal buitenlanders in de Rand sneller aan dan in Vlaanderen. Sinds 2005 is de groei in het Vlaamse Gewest meer uitgesproken dan in de randgemeenten.

b) Binnen- en buitenlandse migratiestromen

- Tussen 1997 en 2006 zijn er iets meer personen uit de randgemeenten vertrokken naar het buitenland dan dat er mensen vanuit het buitenland zich zijn komen vestigen in de Rand. Het resultaat is een licht negatief extern migratiesaldo. Bij de Belgen wordt een vertrekoverschot naar het buitenland waargenomen, terwijl bij niet-Belgen een internationaal vestigingsoverschot wordt waargenomen.
- De nationaliteiten met de grootste vestigingsoverschotten zijn Marokkanen, Fransen, Polen, Congolezen en Nederlanders. Er verhuizen meer Britten, Amerikanen, Duitsers en Spanjaarden naar het buitenland dan er immigreren.
- Het binnenlands migratiesaldo is sterk positief in de Rand. In verhouding tot het inwonersaantal was in de periode 1997-2006 het interne saldo meer dan vijfmaal zo groot dan gemiddeld in Vlaanderen. De impact van de internationale migratie is daardoor eerder beperkt.
- Met uitzondering van Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppeem werd in alle randgemeenten een vestigingsoverschot waargenomen als gevolg van binnenlandse verhuisbewegingen.
- De binnenlandse verhuisbewegingen spelen zich grotendeels af tussen de 19 randgemeenten en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Sinds 1997 heeft de Rand meer dan 40.000 personen inwoners gewonnen ten koste van Brussel. Het vestigingsoverschot met Brussel is het grootst in Vilvoorde, Dilbeek en Sint-Pieters-Leeuw. Bovendien is het zo dat in alle 19 randgemeenten een positief saldo met Brussel wordt opgetekend.
- De Vlaamse Rand is vooral in trek bij gezinnen van dertigers met jonge kinderen. Dit blijkt duidelijk uit de leeftijdsprofielen van de interne migratiesaldi.
- De Rand verliest jaarlijks en in toenemende mate inwoners aan de rest van Vlaanderen en aan het Waalse Gewest. Sinds 1997 heeft de Rand 16.800 personen verloren aan Vlaanderen en 11.200 aan Wallonië.
- Het vertrekoverschot met het Vlaamse Gewest is het grootst in Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw en Asse. Niet toevallig gaat het telkens om gemeenten die met een grote instroom kampen vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- De migratie naar het Waalse Gewest is voornamelijk geconcentreerd in de zuidelijke gordel van de Rand: Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Beersel en Overijse. Het is niet onwaarschijnlijk dat het hier vooral gaat om uitwijkingen van personen die een voorkeur hebben voor een Franstalige omgeving.

c) Nationaliteit, herkomst en taalsituatie van moeders en jonge kinderen

- In de Rand worden meer kinderen met buitenlandse nationaliteit geboren dan in Vlaanderen. In de faciliteitengemeenten is het verschil met het Vlaamse Gewest meer uitgesproken.

- In 2007 was 1 op 3 moeders van pasgeboren kinderen van vreemde herkomst. In Vlaanderen was dit 1 op 5. Ten opzichte van 2005 is het aandeel moeders van vreemde herkomst sterker toegenomen in de Rand dan in de rest van Vlaanderen.
- In de randgemeenten werd in 2007 in iets meer dan 40% van de gezinnen met jonge kinderen thuis Nederlands gesproken. In de faciliteitengemeenten loopt dit aandeel terug tot 14%. Het Vlaamse gemiddelde bedraagt 79%. Zowel in Vlaanderen als in de Rand is het cijfer gedaald tegenover twee jaar voordien. De daling in de Rand en in het bijzonder in de faciliteitengemeenten is echter meer uitgesproken van aard. De ontnederlandsing van de reproductieve bevolking in de Rand neemt dus nog steeds toe.
- In Merchtem, Meise, Asse, Beersel, Dilbeek en Grimbergen spreekt meer dan de helft van de moeders met jonge kinderen thuis Nederlands. In alle andere gemeenten vormen niet-Nederlandstalige moeders een meerderheid.
- Met uitzondering van Kraainem tellen alle faciliteitengemeenten een Franstalige meerderheid van moeders met borelingen. In geen enkele van de overige 13 randgemeenten maken de Franstalige moeders meer dan 50% uit van het totaal.

d) Anderstalige leerlingen in het onderwijs

- Meer dan de helft van de leerlingen die ingeschreven zijn in een basisschool in de faciliteitengemeenten gaat naar een Nederlandstalige school.
- In tien jaar tijd is het aantal ingeschreven leerlingen in het Nederlandstalige kleuter- en lager onderwijs in de faciliteitengemeenten toegenomen met meer dan 15%.
- Meer dan 35% van de leerlingen uit het reguliere basisonderwijs in de Rand spreekt thuis geen Nederlands. In de faciliteitengemeenten loopt dit op aandeel op tot 7 op 10 leerlingen.
- Buiten de faciliteitengemeenten worden de hoogste aandelen leerlingen met een niet-Nederlandstalige taalsituatie waargenomen in Sint-Pieters-Leeuw en in de economische groeipolen Vilvoorde, Machelen en Zaventem.

Bibliografie

Colpaert, Jan, Plompen, Marjolijn & Heuts, Hanne, *Het aanbod in de socioculturele en de kunstensector in Vlaanderen. Wie biedt wat aan?*, HUBrussel, Brussel, 2008.

Desmet, Gunter, *Statistisch profiel van de provincie Vlaams-Brabant*, APS-nota's 10, Brussel, 2006.

Desmet, Gunter & Lemaître, Josée, *Sociaaleconomisch profiel van de Vlaamse Rand en een blik op het Vlaamse karakter*, SVR-rapport 2007 / 1, Brussel, 2007.

Eggermont, Rita, *Gemeentelijke kindrapporten. Beschrijving van de tabellen*, Kind & Gezin, Brussel, 2008.

Janssens, Rudi, *Onderzoeksverslag. Het ontwerpen van een monitoringsinstrument voor het beleid naar anderstaligen in de Vlaamse Rand*, BRIO, Brussel, 2009.

Keulen, Marino, *Taalgebruik in de gemeente- en OCMW-besturen en in de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden – interpretatie en gevolgen van de arresten van de Raad van State van 23 december 2004 - omzendbrief BA 2005/03 van 8 juli 2005*, Brussel, 2005.

Lodewijckx, Edith, *Veranderende leefvormen in het Vlaamse Gewest, 1990-2007 (en 2021). Een analyse van gegevens uit het Rijksregister*, SVR-rapport 2008 / 3, Brussel, 2008.

Martens, Luc, *Herschikking van de taken administratief toezicht t.a.v. de OCMW's tussen de Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn (AGMW) en de Administratie Binnenlandse Aangelegenheden (ABA) - beslissing van de Vlaamse regering van 20 januari 1998*, Brussel, 1998.

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, *De economische slagkracht van ondernemingen. Economic Decision Power, evolutie en ruimtelijk spreidingspatroon*, Stativaria 35, Brussel, 2005.

MVG Departement Onderwijs en Vorming, *Gelijke onderwijskansen voor elk kind... Scholen maken er werk van!*, Brussel, 2005.

NMBS, *Het reizigersverkeer 1997*, Verzamelde statistieken - reizigerstelling, Brussel, 1998.

NMBS, *Reizigerstellingen 2007*, Verzamelde statistieken – reizigerstelling, Brussel, 2008.

Peeters, Leo, *Omzendbrief BA 97/22 van 16 december 1997 betreffende het taalgebruik in gemeentebesturen van het Nederlandse taalgebied*, Brussel, 1997.

Pelfrene, Edwin, *In- en uitwijking in de Vlaamse rand rond Brussel in de periode 1995-2003*, APS-nota's 5, Brussel, 2005.

Studiedienst van de Vlaamse Regering, *VRIND 2008*, Brussel, 2008.

Task Force Vlaamse Rand, *Eindrapport 2004-2009*, Brussel, 2009.

Task Force Vlaamse Rand, *Jaarverslag 2007-2008*, Brussel, 2007.

Vandenbroucke, Frank, *Beleidsnota 2004-2009. Samenwerken voor een goed Vlaams bestuur in de Vlaamse rand*, Brussel, 2004.

Vandenbroucke, Frank, *Beleidsbrief Vlaamse Rand. Beleidsprioriteiten 2005-2006*, Brussel, 2005.

Vandenbroucke Frank, *Beleidsbrief Vlaamse Rand. Beleidsprioriteiten 2006-2007*, Brussel, 2006.

Vandenbroucke, Frank, *Beleidsbrief 2009 Vlaamse Rand*, Brussel, 2009.

VDAB, *De taal van de arbeidsmarkt*, VDAB ontcijfert nr. 11, Brussel, 2008.

Vergeynst Thierry, *Profiel van de Regionale Sociaal-Economische Overlgecomité's (RESOC's)*, APS-nota's 12, Brussel, 2006.

Vlaams Minderhedencentrum, *Nationaliteit. Informatiebrochure over de toekenning of verkrijging van de Belgische nationaliteit*, Brussel, 2004.

Vlaamse Regering, *Ontwerp van decreet betreffende het grond- en pandenbeleid - versie 05-12-2008*, Brussel, 2008.

Vlaamse Regering, *Regeerakkoord 2004. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, Brussel, 2004

Vlabinvest, *Activiteitenverslag 2006*, Brussel, 2007.

Vzw 'De Rand', *Jaarbeeld 2006*, Wemmel, 2007.

Vzw 'De Rand', *Jaarbeeld 2007*, Wemmel, 2008.

Willems, Paul, *SVR-rapport 2008/2. Migratiebewegingen in het Vlaamse Gewest in de periode 1997-2006*, Brussel, 2008.

Lijst van tabellen

Deel I

- Tabel 1.1 Oppervlakte in km² - Inwoners op 1 januari 2008 - Aantal inwoners per km²
- Tabel 1.2 Ontgroening, vergrijzing en afhankelijkheidsratio, 1 januari 2008
- Tabel 2.1 Gemiddeld inkomen per aangifte en per inwoner, 2005
- Tabel 2.2 Inkomensspreiding - Aandeel lage (<10.000 euro) en hoge inkomens (>50.000 euro per aangifte) (in %), 2005
- Tabel 2.3 Samenvatting welzijnsvoorzieningen
- Tabel 2.4 Aanbod bedden in algemene ziekenhuizen, psychiatrische ziekenhuizen en PVT, 2008
- Tabel 3.1 Podiumvoorstellingen per 1.000 inwoners, sept. 2006 – sept. 2007
- Tabel 3.2 Tentoonstellingen en educatieve activiteiten per 1.000 inwoners, september 2006 – september 2007
- Tabel 3.3 Algemene jeugdwerkindex, 19 randgemeenten en Vlaams Gewest, 2007
- Tabel 4.1 Totale oppervlakte van bebouwde percelen in m², 2007
- Tabel 4.2 Evolutie van oppervlakte bebouwde percelen, 1985-2007 (1985=100)
- Tabel 4.3 Evolutie van oppervlakte onbebouwde percelen, 1985-2007 (1985=100)
- Tabel 5.1 Aantal gebouwen en woongelegenheden, 2007, evolutie sinds 1995 (1995=100)
- Tabel 5.2 Aantal woongelegenheden volgens type bebouwing, 2007
- Tabel 5.3 Energieverbruik per inwoner, 2006, in Megawattuur
- Tabel 5.4 Huishoudelijke afvalproductie in kg/inwoner, 2007
- Tabel 5.5 Aandeel inwoners aangesloten op riolering en op waterzuiveringsinstallatie, 2006
- Tabel 5.6 Aandeel sociale huurwoningen in totale woningbestand, aantal kandidaat-huurders naar woonplaats per 100 huishoudens en mediaan wachttijd actieve dossiers, 2007
- Tabel 5.7 Gemiddelde aankooprijzen woningen en bouwgrond in euro, 2007
- Tabel 5.8 Evolutie gemiddelde prijzen woningen en bouwgrond 1991-2007 (1991=100)
- Tabel 6.1 Omzet van de ondernemingen met zetel in de betreffende locatie (x 1.000 euro), toegevoegde waarde per werknemer in euro, investeringen gedeeld door de toegevoegde waarde (in %) en nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %), 2006
- Tabel 6.2 Aandeel werklozen naar leeftijd en scholingsgraad (in %), jaargemiddelde 2008
- Tabel 6.3 Aandeel werklozen naar duurtijd (in %), gemiddelde 2008

- Tabel 6.4 Aandeel werklozen naar etnische origine (in %), gemiddelde 2008
- Tabel 6.5 Aantal jobs en aandeel van loontrekkenden en zelfstandigen (in %), 2006
- Tabel 7.1 Aantal opstappende treinreizigers op een weekdag, 1998 en 2007

Deel II

- Tabel 2.1 Totale bevolking, aandeel buitenlandse en Belgische nationaliteiten, evolutie 1991-2008 (1991=100)
- Tabel 2.2 Herkomst van de buitenlandse bevolking, 2007
- Tabel 2.3 Externe migratie in de Vlaamse Rand, per nationaliteit, totaal 1997-2006
- Tabel 2.4 Extern migratiesaldo voor Belgen en niet-Belgen in de Rand, per gemeente totaal 1997-2006
- Tabel 2.5 Extern migratiesaldo in de Rand, belangrijkste nationaliteiten, 1997-2006
- Tabel 2.6 Intern migratiesaldo in de Rand, per gemeente, 1997-2006
- Tabel 2.7 Intern migratiesaldo per 10.000 inwoners, 1997-2006
- Tabel 2.8 Migratie met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006
- Tabel 2.9 Migratie met de rest van het Vlaamse Gewest, 1997-2006
- Tabel 2.10 Migratie met het Waalse Gewest, 1997-2006
- Tabel 2.11 Binnen- en buitenlandse migratiestromen in de Vlaamse Rand, totaal 1997-2006
- Tabel 2.12 Aandeel geboorten volgens nationaliteit, geboren in 2007
- Tabel 2.13 Aandeel buitenlandse vrouwen in totaal aantal vrouwen en aandeel moeders van vreemde herkomst van kinderen geboren in 2007 (in %), 2007
- Tabel 2.14 Aandeel gezinnen met kind geboren in 2007, volgens taalsituatie in het gezin
- Tabel 2.15 Inschrijvingsratio in het kleuter- en lager onderwijs, schooljaar 2007-2008
- Tabel 2.16 Ingeschreven leerlingen in het kleuter- en lager onderwijs, schooljaar 2007-2008
- Tabel 2.17 Aantal en aandeel leerlingen in gewoon basisonderwijs, naar taalstatuut van de school en thuistaal, 2008

Lijst van figuren

Deel I

- Figuur 1.1 Bevolkingsevolutie, 1990-2008
- Figuur 1.2 Evolutie van de ontgroening, 1990-2008
- Figuur 1.3 Leeftijdspiramide Vlaamse Rand, 1 januari 2008
- Figuur 1.4 Bevolkingsprognose, 2007-2060
- Figuur 2.1 Evolutie van het gemiddelde inkomen per aangifte, 1990-2005
- Figuur 2.2 Aantal leefloontrekkers per 1.000 inwoners, aandeel alleenstaande ouders in het totale aantal private huishoudens (in %), 2007
- Figuur 4.1 Aandeel bebouwde percelen in de totale oppervlakte (in %), 2007
- Figuur 4.2 Aandeel onbebouwde percelen in de totale oppervlakte (in %), 2007
- Figuur 5.1 Evolutie van de gemiddelde prijs van woonhuizen, 1991-2007
- Figuur 5.2 Evolutie van de gemiddelde prijs van appartementen, flats en studio's, 1991-2007
- Figuur 5.3 Evolutie van de gemiddelde bouwgrondprijs per m², 1991-2007
- Figuur 5.4 Evolutie aantal bouwvergunningen voor gebouwen met één woning, 1996-2007
- Figuur 5.5 Evolutie aantal bouwvergunningen voor woongelegenheden in appartementsgebouwen, 1996-2007
- Figuur 5.6 Evolutie gemiddelde oppervlakte per woongelegheden, 1996-2007
- Figuur 5.7 Evolutie aantal renovatievergunningen residentiële bouw, 1996-2007
- Figuur 6.1 Turbulentie, nettogroei-, oprichtings- en uittredingsratio (in %), 2006
- Figuur 6.2 Verdeling van het aantal ondernemingen over de 4 hoofdsectoren (in %), 2006
- Figuur 6.3 Arbeidsmarktindicatoren, 2006-2007
- Figuur 6.4 Evolutie aantal ontvangen vacatures, 1999-2008
- Figuur 6.5 Evolutie loontrekkende tewerkstelling, 1993-2006
- Figuur 6.6 Loontrekkende tewerkstelling naar sector, 2006
- Figuur 6.7 Evolutie loontrekkende tewerkstelling in de tertiaire sector, 1993-2006
- Figuur 6.8 Evolutie loontrekkende tewerkstelling in de quartaire sector, 1993-2006
- Figuur 6.9 Evolutie loontrekkende tewerkstelling in de secundaire sector, 1993-2006
- Figuur 6.10 Specialisatie-indices van de belangrijkste tertiaire sectoren in de Rand, 2006

Figuur 6.11 Specialisatie-indices van de belangrijkste secundaire sectoren in de Rand, 2006

Figuur 6.12 Specialisatie-indices van de belangrijkste quartaire sectoren in de Rand, 2006

Figuur 7.1 Structurele files van maandag tot vrijdag in de ochtendspits, 2007

Deel II

Figuur 2.1 Evolutie buitenlandse bevolking 1991-2008

Figuur 2.2 Aandeel van de verschillende nationaliteiten in de totale buitenlandse bevolking, 2007

Figuur 2.3 Evolutie van binnen- en buitenlandse migratiesaldi van de Rand, 1997-2006

Figuur 2.4 Leeftijdsprofielen van interne migratiesaldi in de Rand met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2006

Figuur 2.5 Taalsituatie in gezinnen met jonge kinderen afkomstig uit geïndustrialiseerde landen, 2007

Figuur 2.6 Taalsituatie in gezinnen met jonge kinderen van Maghrebbijnse of Turkse afkomst, 2007

Studiedienst van de Vlaamse Regering
Boudewijnlaan 30 - bus 23
1000 BRUSSEL
<http://www.vlaanderen.be/svr>

